

**T.C.
CEZAYİR BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ**

CEZAYİR

ÜLKE RAPORU

HAZIRLAYANLAR

**Hasan ASLAN - Ticaret Müşaviri
Erhan KARAKOÇ - Ticaret Müşavir Yardımcısı**

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER	3
1.1. TARİHÇE	
1.2. COĞRAFYA	
1.3. SİYASİ VE İDARİ YAPI	
2. GENEL EKONOMİK DURUM	13
2.1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	
2.2. GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER	
2.3. YATIRIMLAR VE TEŞVİK UYGULAMALARI	
2.4. İŞ YAPMA ORTAMI	
3. SEKTÖRLER	30
3.1. TARIM VE HAYVANCILIK	
3.2. DENİZ ÜRÜNLERİ VE BALIKÇILIK	
3.3. ENERJİ SEKTÖRÜ	
3.4. İMALAT SANAYİ	
3.5. HİZMETLER SEKTÖRÜ	
4. DIŞ TİCARET	48
4.1. DIŞ TİCARET REJİMİ	
4.2. DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ	
4.3. EKONOMİK VE TİCARİ ANLAŞMALAR	
5. İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER	57
5.1. TÜRKİYE-CEZAYİR DIŞ TİCARETİ	
5.2. TÜRK MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜŞAVİRLİK SEKTÖRÜ	
5.3. GENEL DEĞERLENDİRME	
EKLER	67

I. GENEL BİLGİLER

Resmi adı	Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti
Başkent	Cezayir
Yönetim şekli	Cumhuriyet
Yüzölçümü	2.381.741 Km ² (1 200 Km Akdeniz sahil şeridi)
Dili	Arapça (<i>Resmi dil</i>), Berberice (<i>Tamazight</i>), Fransızca (<i>İş Hayatı</i>)
Komşuları	Kuzeydoğuda Tunus (965 km), doğuda Libya (982 km), güneydoğuda Nijer (956 km), güneybatıda Moritanya (463 km) ve Mali (1 376 km), batıda Fas (1 559 km) ve Batı Sahra (42 km).
Arazi Durumu	% 4 Kuzey Kıyı Şeridi, % 9 Yüksek Plato, % 87 Güney Sahra
Nüfus	39 500 000 (1 Ocak 2015 itibari ile tahmini)
Nüfus dağılımı	Şehir % 66, kırsal % 34
Vilayet Sayısı	48
Başlıca şehirler	Cezayir, Oran, Constantine, Annaba, Batna, Blida, Sétif, Chlef, Djelfa, Mostaganem, Jijel, Batna, Biskra, Tiaret, Saïda, M'Sila, Ourgla, Béchar, Adrar, Tlemcen, Skikda, Béjaïa, Ghardaia, Tizi-Ouzou, El-Oued, Tamanrasset.
Dini	Resmi Dini İslam, % 99,8 Müslüman (<i>Sünni-Maliki</i>), % 0,2'si Hıristiyan, Yahudi.
Havaalanı	35 (13 Uluslararası) adet. Başlıcaları; Alger, Oran, Constantine, Annaba, Ghardaia, Tlemcen.
Başlıca Limanları	Cezayir, Annaba, Oran, Mostaganem, Bejaja, Jijel, Tenes, Arzew, Beni-Saf, Ghazaouet, Dellys, Djendjen.
Çalışma Saatleri	08.00-16.30 (<i>Bankalar 15.30</i>) (<i>Cuma-Cumartesi günü tatil</i>)
Resmi Tatil Günleri	1 Ocak, 1 Mayıs (<i>İşçi Bayramı</i>), 5 Temmuz (<i>Bağımsızlık Günü</i>), 1 Kasım (<i>Bağımsızlık Savaşı Başlangıcı</i>)
Dini Tatil Günleri	Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı 2 gün, Aşure 1 gün, Hicri Takvimin ilk günü 1 gün, Mevlid Kandili 1 gün.
Para birimi ve Döviz Kuru (2014)	Cezayir Dinarı (<i>CD veya DA-Dinar Algérien</i>), 1 ABD Doları (\$) = 80,56 CD, 1 AVRO (€) = 106,91 CD (<i>Yıl Ortalaması</i>)

Kaynak: Cezayir Yatırımların Geliştirilmesi Ajansı (ANDI), Cezayir İstatistik Kurumu (ONS), Cezayir Maliye Bakanlığı, UNCTAD

1. TARİHÇE

I.1. Erken Dönem Cezayir

Tarih boyunca birçok medeniyetin yerleştiği Cezayir’de (Ülke ismi –*El Cezayir*- [الجزائر] Arapça’da “Adalar” anlamına gelmektedir.) yerleşik bulunan ilk topluluk Berberiler olup bugün Cezayir’de anılan topluluğun başta Kabiller, Tuaregler, Şaviler ve Mozabitler olmak üzere bir çok ayrı kolu bulunmaktadır. M.Ö. 2000 yılında Fenikelilerin Cezayir de dahil olmak üzere tüm Mağrip bölgesinin egemenliğini ele geçirmeleri üzerine, Berberiler Cezayir’in iç kesimlerine çekilmişlerdir. Fenikelilerden sonra Kuzey Afrika bölgesi Romalıların hakimiyetine geçmiş, Cezayir’e M.S. 431 yılında Vandallar, M.S. 533 yılında Bizanslılar egemen olmuştur. M.S. 7’nci yüzyıldan itibaren Cezayir, Arap egemenliğine geçmiş ve burada yaşayan halklar Müslümanlığı seçerek zaman içerisinde Araplaşmıştır.

I.2. Osmanlı Dönemi (1514-1830)

İspanyolların 1505 yılında Mers-El-Kebir ve 1509 yılında Oran şehrini işgal etmelerinin ardından Cezayir’de Katolik baskısına karşı direniş hareketi başlamış ve Cezayirli önde gelen kabile şefleri Osmanlı İmparatorluğu’nu yardıma çağırılmışlardır. Osmanlı Devleti bu çağrıya duyarsız kalmamış, Oruç Reis ve Barbaros Hayreddin Paşa kaptanlığındaki Osmanlı Donanması 1514 yılında Cezayir’e gelmişlerdir. Onları, 1518’de Yeniçeri Ordusu izlemiştir. Böylece, Cezayir kentindeki İspanyol işgali 1516 yılında son bulmuştur. Ancak İspanyolların batıda yer alan Oran şehrindeki hakimiyeti 1792’ye kadar devam etmiştir. Cezayir’de 1830 yılındaki Fransız işgaline kadar devam eden 300 yıllık Osmanlı hakimiyeti sırasında ülke, Beylerbeyi (1516-1587), Paşa (1587-1671) ve Dayılar (1671-1830) tarafından yönetilmiştir.

I.3. Fransız Sömürge Yönetimi (1830-1962)

14 Haziran 1830 tarihinde Fransız işgaline uğrayan başkent Cezayir, 5 Temmuz 1830’da tamamen Fransız egemenliğine geçmiştir. Fransız işgaline karşı ilk ayaklanmalar işgalin hemen ardından başlamış, Emir Abdelkader 1839’da başlattığı mücadelenin ardından 1840 yılında bir devlet kurmuş, ancak bu devlet Fransızlar tarafından ortadan kaldırılmıştır. Fransız sömürge yönetimine karşı en büyük ayaklanma ise 1870 yılında “Kabyliye” bölgesinde başlayarak tüm ülkeye yayılmış, ancak Fransızlar tarafından yine kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

Fransız hakimiyeti döneminde ülkede Arapça yasaklanmış ve eğitim dili olarak Fransızca kullanılmıştır. İki dünya savaşı arasındaki dönemde Müslüman nüfusta milliyetçi eğilimler başgöstermiş ve söz konusu milliyetçi hareketlerin sonucu olarak 1944 tarihinde Fransızlarla Cezayirliilerin eşitliğini kabul eden, ancak, fiilen uygulanmayan bir yönetmelik kabul edilmiştir.

1 Kasım 1954 tarihinde Ulusal Kurtuluş Cephesi (Front de Libération Nationale-FLN) ve Ulusal Bağımsızlık Ordusu’nun (Armée Nationale Populaire-ANP) önderliğinde, Cezayir’in Fransız sömürge yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi başlamış ve bu mücadele başarıya ulaşarak 5 Temmuz 1962’de Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir.

I.4. Bağımsızlık Sonrası Dönem

Bağımsızlıktan hemen sonra ülkenin hemen her alanında neredeyse tüm bilgi birikimi ve sermayeyi elinde tutan bir milyonun üzerinde Fransız (*Pies-Noirs*), kendileri ile işbirliği halinde bağımsızlık yanlılarına karşı mücadele eden Cezayirliiler (*Harkis*) ile birlikte, Cezayir’in devlet arşivlerininin büyük bir kısmını da yanlarına almak suretiyle, Cezayir’i terk etmiş ve böylece ülke hem politik hem de ekonomik bir krize sürüklenmiştir. Bu dönemde, bağımsızlık savaşının önemli isimlerinden olan Ahmet Ben Bella Cezayir’in ilk Cumhurbaşkanı olarak 1962 yılında atanmış, hemen bir yıl sonra düzenlenen Anayasa ile FLN

siyasal hayattaki tek parti olarak belirlenmiş ve dış politikada “Bağlantısızlar” hareketine dahil olunarak ekonomide merkezi planlamaya dayalı sosyalizme yakın bir idare şekli benimsenmiştir.

Fas ile olan sınır anlaşmazlıklarından doğan “Kum Savaşı” ve “Kabil Ayaklanması” ile geçen birkaç yıllık belirsizlik döneminin ardından gerçekleşen bir darbe ile Savunma Bakanı Albay Houari Boumedienne 1965 yılında Cumhurbaşkanı olmuş ve Evian Anlaşması ile Fransızlara bırakılan petrol üretimi millileştirilerek elde edilen gelir ile bir sanayileşme ve tarım reformu başlatılmıştır. Bahse konu politikalar, diğer bazı Arap ülkelerinde de büyük etki uyandırmış, Libya lideri Mouammar Kadhafi ve Irak lideri Saddam Hussein de benzer politikalar gütmüşlerdir.

1976 yılında yapılan referandum sonunda kabul edilen “Ulusal Şart” ile devletin yönetim şeklinin sosyalizm, dininin İslam olduğu kabul edilmiş, ulusun birliğini temsil eden Cumhurbaşkanı ise çok geniş yetkilerle donatılmıştır. Ancak, Cumhurbaşkanı Boumedienne’in 1978’deki ani ölümü üzerine Albay Chadli Bendjedid, 1979 yılında Cumhurbaşkanlığını üstlenmiştir. Chadli Bendjedid yönetiminde ekonomide sosyalist politikalardan nispeten vazgeçilmiş ve kısmi liberalleşme dönemi başlamıştır. Chadli Bendjedid 1984’de yapılan seçimler sonunda ikinci kez beş yıl için Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

1986’da kabul edilen yeni Anayasa (Ulusal Şart) ile ekonomik alanda daha esnek bir sosyalizm uygulaması başlamış ve serbest piyasa ekonomisinin önü açılmıştır. Ancak işsizliğin önlenememesi ve yoksulluğun geniş halk kesimlerinde yarattığı huzursuzluk Ekim 1988’de ülke çapında yaşanan ve yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği genel grev ve protestolara yol açmıştır. Bunun üzerine, Cumhurbaşkanı Chadli Bendjedid tarafından siyasi hayatı liberalleştirme yönünde adımlar atılmış, 1989 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile kuvvetler ayrılığı ilkesi kabul edilerek çok partili rejime geçilmiştir. Böylelikle bir çok grup siyasi parti kurma imkanı elde etmiştir.

Haziran 1990 tarihinde ilk kez çok partili seçim yapılmış ve yerel yönetimlere ilişkin bu seçimi İslami Kurtuluş Cephesi (Front Islamique du Salut-FIS) oyların % 54’ünü alarak kazanmıştır. Aralık 1991’de yapılan iki aşamalı Ulusal Halk Meclisi seçimlerinin ilk turunu da FIS grubunun % 47 gibi bir oyla kazanıp Meclisteki sandalye sayısının % 82’sini eline geçirmesi siyasi krize yol açmış ve Cumhurbaşkanı Chadli Bendjedid Ocak 1992 tarihinde ordu tarafından görevinden istifa ettirilmiştir. Anılan gelişmeleri müteakip, ülke idaresini FIS’e bırakmak istemeyen ordu darbe yaparak Yüksek Devlet Komitesi’ni oluşturmuş ve genel seçimlerin ikinci turunu belirsiz bir süreliğine ertelemiştir. Bu süreçte, Cumhurbaşkanlığına anılan Komite’nin başındaki Mohammed Boudiaf getirilmiş, 1992’de ülkede olağanüstü hal ilan edilmiş, FIS siyasi olarak yasaklanmış ve binlerce üyesi tutuklanmıştır. Bunun üzerine, FIS silahlı mücadeleye yönelmiş ve iç savaş başlamıştır. Bu gelişmelerden sonra Boudiaf, Haziran 1992’de bir suikast sonucu öldürülmüştür. Daha sonra kısa süreliğine Cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Aki Kafi’nin yerini 31 Ocak 1994’de Devlet Başkanlığı görevine getirilen Liamine Zeroual almış, Zeroual ulusal diyalog sürecini başlatarak ülkeyi krizden kurtarmaya gayret etmiştir. Kasım 1995’de yapılan seçimler sonucu Zeroual 5 yıllık bir süre için Devlet Başkanı seçilmiş, ancak ülkedeki kriz ve şiddet ortamının derinleşmesi üzerine 11 Eylül 1998’de bu görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır.

15 Nisan 1999 tarihinde yapılan seçimlerde ise Abdelaziz Bouteflika geçerli oyların % 74’ünü alarak Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bouteflika döneminde, Cezayir, şiddet ortamının (*Kara On Yıl*) sonlandırılması, normalleşme ve ekonomik istikrar yolunda önemli adımlar atmıştır. 8 Nisan 2004’de yapılan Devlet Başkanlığı seçiminde Abdelaziz Bouteflika oyların % 85’ini alarak ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Abdelaziz Bouteflika’nın ikinci dönemi içerisinde yapılan bir anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının aday olabilmesine yönelik 2 dönemlik kısıtlama kaldırılmıştır. Bu suretle, 9 Nisan 2009 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı

seçimlerinin ardından, açıklanan sonuçlara göre oyların % 90'ını alan Abdelaziz Bouteflika tekrar Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.

Cezayir'de, en son olarak, 10 Mayıs 2012 tarihinde, 28 siyasi partinin katılımı ile Ulusal Halk Meclisi genel seçimleri yapılmış olup seçimleri Cezayir'in bağımsızlık mücadelesi ile özdeşleşmiş ve en köklü siyasi partilerden biri olan FLN (*Ulusal Kurtuluş Cephesi*) (220 milletvekilliği) kazanmıştır. Seçimlerin ikincisi RND (*Ulusal Demokratik Birlik*) (68 milletvekilliği) de, zaman içinde aynı bünyeden neşet etmiş bir oluşumdur. MSP (*Barış İçin Topluluk Harekatı*) (48 milletvekilliği) isimli muhafazakar parti ise üçüncü sırada yer almıştır. Abdulmelik SELLAL, 3 Eylül 2012 yılından bu yana Başbakanlık görevini yürütmektedir.

Öte yandan, Cezayir'de Cumhurbaşkanlığı seçimleri 17 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilmiş olup anılan seçimlere 6 aday katılmıştır. Seçimlere katılım oranı % 51,7 olarak gerçekleşmiş ve açıklanan resmi sonuçlara göre; halihazırdaki Devlet Başkanı Abdülaziz Bouteflika, geçerli oyların % 81,5'ini alarak, 1999, 2004 ve 2009 seçimlerinden sonra 4'üncü kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bouteflika'nın en önemli rakibi olarak gösterilen Ali Benflis ise % 12,2 oranında oy alarak ikinci sırayı almıştır. Diğer adaylar; Abdelaziz Belaid % 3,4, Louisa Hanoune -tek kadın aday- % 1,4, Ali Fawzi Rebaine % 0,9 ve Moussa Touati % 0,5 oranında oy almışlardır.

Cezayir'de Bouteflika'nın 2012 yılında geçirdiği rahatsızlık sonrası sağlık durumu ve tedavisinin Fransa'da sürmesi sebebiyle yönetimde boşluk oluştuğu iddiaları, kamuoyuna bu konuda herhangi tatmin edici bir açıklama yapılmaması muhalefetin ciddi tenkitlerine yol açmaktadır.

2. COĞRAFYA

2.1. İklim

Ülkenin kuzey bölgesinde Akdeniz iklimi, güneyinde ise çöl iklimi hakimdir. Sahil şeridinden sadece 150 kilometre iç kısma kadar güneye yayılan bölgeler 400 mm.'den fazla yağış almaktadır. Deniz kıyısındaki yerleşimlerde kış ortalama sıcaklığı 8 ila 15 °C iken yazın başlaması ile 25 °C'a yükselir ve Temmuz-Ağustos aylarında 28 ila 30 °C ortalamaya ulaşır. Ülkenin iç kesimlerindeki Kabil dağlarında ve yaylalarda kışın ortalama sıcaklık 8 °C civarındadır ve eksi 7 °C'a kadar düşer. Kışın bu bölgeye kar yağar. Yazın ise sıcaklık 30 ila 38 °C'a kadar yükselir. Güneydeki Sahra bölgesinde kış sıcaklığı 15 ila 28 °C iken yazın 40 ila 45 °C'a kadar yükselir.

2.2. Doğal Kaynaklar

Cezayir'in esas doğal kaynakları; petrol, doğalgaz, demir, fosfat, uranyum, bakır, baryum ve kurşun-çinkodur.

2013 yılı verilerine göre Cezayir'in 12.3 milyar varil petrol rezervi bulunmaktadır. Diğer taraftan, doğalgaz rezervi ve üretimi bakımından Cezayir daha önemli bir zenginliğe sahiptir. Ülkenin yaklaşık 4.5 trilyon metreküp doğal gaz rezervi olduğu tahmin edilmektedir.

Demir yataklarının bulunduğu bölgeler; Ghare Djéilet, Mecheri Abdlaziz (Tindouf şehrinde - 35 milyar ton rezerv olduğu ifade edilmektedir-), Ouenza ve Boukhadra, Djsbel Hanini'dir (Setif şehrinde).

Kurşun-çinko daha çok ülkenin kuzey bölgelerinde çıkarılmakta olup toplam rezervin 150 milyon ton olduğu ifade edilmektedir.

Fosfat kaynakları en yoğun olarak Tebessa bölgesinde olup 2 milyon tonluk bir rezervin olduğu kaydedilmektedir.

Uranyum kaynakları ise altın açısından da oldukça zengin olan Hoggar bölgesindedir. Baryum ise Tiririne ve In Abgui bölgelerinde bulunmakta olup 400 bin tonluk bir rezerv olduğu tahmin edilmektedir.

2.3. Toprak ve Suyun Kullanımı

Cezayir’de toplam tarımsal alanın 42.9 milyon hektar (ülke yüzölçümünün % 18’i) olduğu tahmin edilmekte ve bu alanın 8.5 milyon hektarlık bölümünde tarım yapılabilmektedir. Söz konusu tarıma elverişli alanın da sadece 3.4 milyon hektarı tarım için yeterli yağış alabilmekte iken geri kalanı kullanılmamaktadır. Toprağın geri kalan bölümü ise tarıma elverişli değildir. Halihazırda sulanabilen toplam tarımsal alan 1 milyon 119 bin hektar iken 2020 yılına kadar 2 milyon 100 bin hektar tarımsal alanın düzenli bir şekilde sulanması hedeflenmektedir.

Cezayir’de su ve atık su kullanımı önemli bir sorundur. Kanalizasyon ve sanayi (petrol-kimya sanayii) atıklarının denize bırakılmasında ciddi bir denetleme ve kısıtlama bulunmamaktadır. Bu durum Akdeniz kıyılarının önemli ölçüde kirlenmesine sebep olmaktadır. Öte yandan ülkenin kuzeyini tehdit eden ciddi bir çölleşme sorunu da mevcuttur. Sulama sistemlerinin bulunmayışı ve su kaynaklarının yetersiz oluşu, ülkeyi deniz suyunun arıtılması yolu ile su elde edilmesi çabalarına itmiştir.

Bununla birlikte, özellikle 2013 yılının sonundan itibaren oldukça yağış alınması barajlardaki doluluk oranını arttırmış, halihazırda 5.3 m³’lük su rezervi bulunan barajlarda doluluk oranı ortalama % 75-80’e ulaşmıştır. 2013 yılı itibari ile Cezayir’de 7.3 milyar m³ hacimli 67 baraj bulunmakta olup 2015-2019 yılları arasında yeni 26 barajın daha yapılması planlanmaktadır. Cezayir’in başlıca barajları El Hamiz, Béni Haroun, Timgad, Taqsebt, Tichy-haf, Tilesdit, Koudiat Acerdoun, Ourkis ve Kherrata’dır.

2013 yılında hanehalklarına 3.1 milyar m³ içme suyu sağlanmış olup halkın % 95’i içme suyuna ulaşabilmektedir.

2.4. Nüfus

Cezayir İstatistik Kurumu’nun (ONS) verilerine göre Cezayir’in 1 Ocak 2014 itibari ile nüfusu 38.7 milyon iken 2015 başı itibari ile % 2,06 oranında artarak 39.5 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir.

Nüfusun % 90’ından fazlası Cezayir’in yüzölçümünün % 12’sine tekabül eden kıyı şeridi ve yüksek plato bölgesine yerleşmiştir.

Cezayir oldukça genç bir nüfusa sahiptir. 2013 yılında, nüfusun % 45,9’u 24 yaşın altında ve % 41,4’ü 25-54 yaş arasındadır. Dünya Sağlık Örgütü ve BM İnsani Gelişmişlik Endeksi tarafından ortalama yaşam süresi 71-73 yıl olarak belirtilmektedir. Ortalama yaş 28,1’dir.

Cezayir’de nüfusun % 99’u Arap-Berberi kökenlidir. Berberilerin ülke nüfusunun %15-20’sini teşkil ettiği tahmin edilmekte olup bu nüfus daha çok ülkenin doğu kesimlerinde (Kabili dağlık kesimi-Bejaïa ve Tizi-Ouzou şehirleri) yaşamaktadır. Cezayir, İslam dini ve Berberi geleneğini birlikte yaşatmaktadır.

2.5. Eğitim ve Dil

Eğitim Arapça dilinde, parasız ve 16 yaşına kadar zorunludur. 8-14 yaş grubu arasında okullaşma oranının % 85’in üzerinde olduğu resmi makamlarca ifade edilmektedir. 2002 yılı verilerine göre ülkenin okur-yazar oranı ancak % 70 seviyesinde iken 2014 yılı itibari ile okuma-yazma bilmeyenlerin nüfusun % 14’üne gerilediği belirtilmektedir.

GSMH’nin % 4,5’i eğitime ayrılmaktadır. Cezayir’de 34 üniversite ve çeşitli teknik üniversiteler bulunmaktadır.

Resmi dil Arapça olmakla birlikte söz konusu Arapça Orta Doğu ve diğer Arap ülkelerinde kullanılan çok daha farklı “Derce” denilen yerel dillerle ve Fransızca ile sentezlenmiş bir dildir.

Fransızca 8 yaşından itibaren tüm okullarda yabancı dil olarak okutulmaktadır. Fransızca eğitim verilen özel okullar vasıtasıyla toplumun varlıklı kesimlerinin ve ayrıca Berberilerin günlük hayatta Fransızca’yı Arapça’dan daha öncelikli olarak kullandıkları gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, ülkenin resmi dili Arapça olmasına rağmen, özellikle ticari hayatta Fransızca yaygın olarak kullanılmaktadır. Bazı anketlere göre (başta başkent olmak üzere büyük kentlerde) Cezayirlilerin yaklaşık % 70’i Fransızca’yı okuyup, anlayabilmekte ve konuşabilmektedir.

Tamazight olarak bilinen Berberi dili de kullanılan diller arasındadır. Cezayir’de 2002 yılında, Anayasa’da yapılan değişiklikle Tamazight dili konuşulan diller arasında sayılmış, ancak resmi dil olarak kabul edilmemiştir. Anılan dilin başta Kabil, Şavi, Tasalit, Mozabit olmak üzere bir çok şivesi bulunmaktadır.

2.6. Sağlık

1962 yılından sonra hızlı bir sanayileşme ve kalkınma sürecine giren Cezayir’de sağlık sektörüne ilişkin olarak da gelişme kaydedilmiştir. Bu çerçevede 1962 yılında 50 olan ortalama yaşam süresi 2014 itibari ile 73’e yükselmiş, çocuk ölüm oranı 7 kat azaltılmış, yatak kapasitesi 2 kat, doktor sayısı da 50 kat arttırılmıştır. Bu kapsamda sağlık sektörünün GSMH’den aldığı pay Cezayir Sağlık Bakanlığı kaynaklarına göre % 7’ye kadar yükselmiştir. Dünya Bankası verilerine göre ise, 2012 yılı itibari ile sağlık harcamaları GSMH’nin % 5,3’ü dolayındadır. Bu kapsamda kişi başına yıllık sağlık harcaması tutarı 439 ABD Doları (dolar veya \$) civarındadır.

Bahse konu ilerlemelere karşın, özellikle kronik ve ağır hastalıklarda (kanser, şeker hastalığı, vb. gibi) Cezayir’in benzer gelire sahip ülkelere nazaran oldukça yüksek oranda ölüm oranlarına sahip olduğu, sağlık sektöründe maddi açıdan düşük gelir seviyelerine sahip ve kırsal bölgelerde yaşayan halkın ilaca ulaşımında ciddi sıkıntıların yaşandığı bilinmektedir. Devletin ciddi oranlardaki sübvansiyonlarına karşın sağlık masraflarının yaklaşık % 40’ının hasta tarafından karşılanması da ilaca ve sağlık hizmetlerine düzenli bir şekilde erişimin önündeki en büyük engellerden birisini oluşturmaktadır. Cezayir’de, kanser, kalp-damar rahatsızlıkları, şeker hastalıkları, protezler konusunda Avrupa ülkelerine (özellikle Fransa, İsviçre ve Belçika) gidildiği bilinmektedir. Son bir kaç yıl içerisinde Türkiye de Cezayirlilerin sağlık turizmi alanında tercih ettiği ülkelerden birisi olma yolunda ilerlemektedir.

Buna karşın, özellikle son dönemde Devlet’in aktardığı ciddi kaynak sayesinde, yatak kapasitesi, altyapı ve ekipman olarak hastaların sağlık hizmetlerinden memnuniyetinin arttığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte özel sektörde sağlık hizmetlerinin kamuya oranla dengesiz bir şekilde ileri seviye olduğu da bilinmektedir. 2000’li yıllarda sağlık alanında ciddi bir atılım yapılmıştır.

Bu çerçevede; 2012 yılı itibari ile 1000 kişiye 1.3 doktor, 2.23 sağlık personeli, 0,31 diş doktoru düşmektedir. Buradaki asıl sıkıntı ise, ülke çapındaki 35 bin civarındaki doktorun ancak % 10’unun ülkenin güney bölgelerinde çalışmakta oluşudur. Yine doktor harici sağlık personeli açısından da gerek bölge ülkeleri gerekse dünya ortalamasının çok altında bir durum mevcuttur. Bu bakımdan bazı kırsal bölgelerde (özellikle güney sahra tarafında) sağlık hizmetleri yetersiz kalmaktadır.

Bu kapsamda, 2008 yılında hastaneler dışında sağlık hizmetlerinin hızlandırılarak yaygınlaştırılabilmesi adına poliklinikler kurulmuş, üniversite hastaneleri arttırılmış ve sadece özel alanlarda hizmet veren sağlık kuruluşları oluşturulmuştur. Halihazırda 13 üniversite hastanesinde 100 bin yatak kapasitesi vardır. Cezayir’de özel hastane bulunmamakta, sadece

özel poliklinikler faaliyet göstermektedir. Buna karşın, son yıllarda özel sağlık kuruluşları sayısında artış gözlenmektedir.

Öte yandan, ilaç ve sağlık sanayine yönelik temel strateji ve mevzuat yokluğu da bir diğer eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Nitekim Ulusal İlaç Merkezi kurulmasına ilişkin yasal altyapı ancak 2009 yılında oluşturulabilmiş ve söz konusu Merkez 2012 yılında hizmete girmiştir.

Birleşmiş Milletlerce hazırlanan İnsani Gelişmişlik Endeksi 2014 Raporu'na göre Cezayir 187 ülke arasında 93'üncü sırada yer almaktadır.

3. SİYASİ VE İDARİ YAPI

3.1. Yönetim Sistemi

Cezayir, 1985 yılından buyana 48 Vilayete (*Wilaya-Şehir*), 227 İlçe (*Daira*) ve 1541 Beldeye (*Commune*) bölünmüştür. Bu vilayetler; Adrar, Ain Defla, Ain Temouchent, Annaba, Batna, Bechar, Bejaïa, Biskra, Blida, Bordj Bou Arreridj, Bouira, Boumerdes, Cezayir, Chlef, Constantine, Djelfa, El Bayadh, El Oued, El Tarf, Ghardaia, Guelma, Illizi, Jijel, Khenchela, Laghouat, Mascara, Medea, Mila, Mostaganem, M'Sila, Naama, Oran, Ouargla, Oum el Bouaghi, Relizane, Saïda, Setif, Sidi Bel Abbes, Skikda, Souk Ahras, Tamanghasset, Tebessa, Tiaret, Tindouf, Tipaza, Tissemsilt, Tizi-Ouzou, Tlemcen'dir.

Vilayetlerin yönetimi, 5 yıl için seçilen ve sayıları 30-55 arasında değişen vekillerin oluşturduğu Vilayet Meclisi (*Assemblée Populaire Wilaya-APW*) tarafından gerçekleştirilmektedir. Vilayetlerin başında Cumhurbaşkanı tarafından atanan doğrudan merkezi hükümete bağlı bir vali bulunmaktadır. Bu kapsamda Valiler gerek siyasi gerekse ekonomik alanda ciddi yetkilerle donatılmışlardır. İlçeleri (*Daira*) yöneten kaymakamlar da bizzat Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

Cumhurbaşkanı doğrudan halk tarafından iki turlu bir seçimle 5 seneliğine seçilmekte olup yeniden seçilme imkanı da bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı ordunun başkomutanı olarak milli savunma ve dış politikadan doğrudan doğruya sorumlu olup bakanlar kuruluna başkanlık etme, başbakanı atama ve görevine son verme, milletlerarası anlaşmaları onaylama, vb. gibi geniş yetkilerle donatılmıştır. Cumhurbaşkanı mülki idarecilerin (vali ve kaymakam) yanı sıra Senato Başkanı, Hükümet Genel Sekreteri, Merkez Bankası Başkanı, Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Yargı üyeleri, Emniyet güçlerinin idarecileri, vb. gibi devlet kademesinin üst kadrosunu atama yetkisine de sahiptir. Başbakan ise Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen politikaları yürütmek ve Bakanlar Kurulu'nun uyum içerisinde çalışmasından sorumludur.

Cezayir 26 Kasım 1996 tarihli Anayasa reformu ile Çift Kamaralı Meclis uygulamasına geçilmiştir. Ulusal Halk Meclisi (*ANP – Assemblée Nationale Populaire*), 5 yıl için seçilen 462 Milletvekilinden oluşmaktadır. Millet Meclisinin yanında 144 Senatörden oluşan bir Ulusal Konsey-Senato (*Conseil de la Nation*) bulunmaktadır. 48 Vilayet, anılan Konsey'de 3'er Senatör ile temsil edilmektedir. Senatörlerin üçte ikisi doğrudan Vilayet ve Belediye Meclisleri tarafından, üçte biri de Devlet Başkanı tarafından seçilmektedir. Senatörler 6 yıl için seçilmekte, Senato'nun yarısı her üç yılda bir yenilenmektedir. Senato Başkanı devlet protokolünde Cumhurbaşkanı'dan sonra gelmektedir.

Belediyelerin yönetiminden Belediye Meclisi (*Assemblée Populaire Communale-APC*) sorumludur. Sayıları 10-18 arasında değişen Meclis üyeleri 5 yıl için seçilmektedir. Belediye Meclisi Başkanı (Belediye Başkanı) meclis üyelerince seçilmektedir. APC belediyelerin ekonomik, mali ve kültürel yönetiminden sorumludur. Cezayir'de yerel yönetimler son derece zayıftır. Bununla birlikte halihazırdaki il sayısının artırılarak yerel yönetimlerin gerek mali gerekse idari anlamda güçlendirilmesine yönelik reform çalışmaları halen devam etmektedir.

3.2. Siyasal Hayat

Cezayir, “Başkanlık” ile “Yarı Başkanlık” arasında bir sistemle yönetilen bir Cumhuriyettir. Bağımsızlığını kazandığı 1962 yılından sonra Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) tarafından tek partili siyasi sistem çerçevesinde yönetilen Cezayir, 1989 yılında yapılan halkoylaması sunucunda kabul edilen yeni Anayasa ile çok partili sisteme geçmiştir. Cezayir’de genel olarak Fransız siyasi, hukuki ve idari sisteminin benimsendiği, ayrıca özellikle medeni kanun olmak üzere diğer sivil hayata yönelik yasal düzenlemelerde İslam hukukunun temel alındığı görülmektedir.

Cezayir anayasasında ülkenin temellerinin İslam, Araplık ve Berberilik üzerine kurulu olduğu belirtilmekte ve Cezayir’in İslamlığın bir parçası olarak, Mağrip, Akdeniz ve Afrika coğrafyasına bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

Cezayir’de faaliyet gösteren partiler ve bunların yöneticileri aşağıda belirtilmektedir.

- FLN - Ulusal Kurtuluş Cephesi; Ben Khadem
- RND - Ulusal Demokratik Birlik; Laik, Ahmed Ouyahia
- MSP - Barış İçin Topluluk Harekatı; İlimli İslami, Boudjerra Soltani
- MNR - El Islah, Ulusal Yenilik Partisi; İlimli İslami, Abdallah Djaballah
- RCD - Kültür ve Demokrasi İçin Birlik; Laik, özerkçi, Dr. Saïd Sadi
- FFS - Sosyalist Güçler Cephesi; Hocine Ait Ahmed,
- ENNAHDA: İlimli İslami, Lahbib Adami
- PRP - İlerici Cumhuriyetçi Parti; Driss Khodeir
- PT - İşçi Partisi; Louisa Hanoune
- PSL - Sosyal Liberal Parti; Ahmed Khelil

3.3. Cezayir Bakanlar Kurulu

10 Mayıs 2012 tarihinde düzenlenen genel seçimlerin ardından, 4 Eylül 2012 ve 11 Eylül 2013 tarihlerinde gerçekleştirilen Hükümet değişikliği sonrasında Cumhurbaşkanı Bouteflika, 5 Mayıs 2014 tarihinde İçişleri, Dışişleri, Adalet, Maliye, Savunma Bakanlığı gibi Bakanlıklar hariç kabine değişikliğine giderek 13’ü yeni sima, 5’i de kabine içinde yer değişikliği olmak üzere toplam 18 yeni atama gerçekleştirmiştir. Bunlardan 7’si ise kadın Bakanlardan oluşmaktadır. 35 kişiden oluşan kabinede 25 Bakan Parlamento dışından seçilmiştir. Mevcut Hükümet’te Bakanlıkların dağılımını gösteren liste aşağıda sunulmuştur:

Başbakan :	Abdelmalek Sellal	(Partisiz)
İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanı :	Tayeb Belaiz	(Partisiz)
Savunma Bakanı Yardımcısı		
Genelkurmay Başkanı :	Ahmed Gaid Salah	(Partisiz)
Dışişleri Bakanı:	Ramtane Lamamra	(Partisiz)
Adalet Bakanı :	Tayeb Louh	(FLN)
Maliye Bakanı:	Mohamed Djellab	(Partisiz)
Enerji Bakanı:	Youcef Yousfi	(RND)
Sanayi ve Madenler Bakanı:	Abdesselam Bouchouareb	(RND)
Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanı:	Abdelvahab Nouri	(Partisiz)

Din İşleri ve Vakıflar Bakanı:	Mohamed Aissa	(Partisiz)
Mücahitler Bakanı:	Tayeb Zitouni	(RND)
Su Kaynakları Bakanı:	Hocine Necib	(Partisiz)
Ulaştırma Bakanı:	Amar Ghoul	(TAJ)
Bayındırlık Bakanı:	Abdelkadir Kadi	(Partisiz)
Konut ve Şehircilik Bakanı:	Abdelmadjid Tebboune (FLN kökenli, partisiz)	
İskan ve Çevre Bakanı:	Dalila Boudjemaa	(Partisiz)
İletişim Bakanı:	Hamid Grine	(Partisiz)
Milli Eğitim Bakanı:	Nouria Benghebrit	(Partisiz)
Yüksek Öğretim ve Bilimsel		
Araştırma Bakanı:	Mohamed Mebarki	(RND)
Kültür Bakanı:	Nadia Labidi	(Partisiz)
Mesleki Eğitim Bakanı:	Nouredine Bedoui	(Partisiz)
Ulusal Dayanışma ve Aile Bakanı:	Mounia Meslem	(Partisiz)
Ticaret Bakanı:	Amara Benyounes	(MPA)
Parlamentoyla İlişkilerden		
Sorumlu Bakan:	Khelil Mahi	(FLN)
Çalışma, İstihdam ve		
Sosyal Güvenlik Bakanı:	Mohamed El Ghazi	(Partisiz)
Sağlık, Nüfus ve Hastane		
Reformundan sorumlu Bakan:	Abdelmalek Boudiaf	(Partisiz)
Gençlik Bakanı:	Abdelkader Khomri	(FLN)
Spor Bakanı:	Mohamed Tahmi	(Partisiz)
Posta, İletişim ve		
Bilgi Teknolojileri Bakanı:	Zohra Derdouri	(Partisiz)
Turizm ve El Sanatları Bakanı:	Nouria Yamina Zerhouni	(Partisiz)
Balıkçılık ve Deniz Kaynakları Bakanı:	Sid Ahmed Ferroukhi	(Partisiz)
--Dışişleri'nde Mağrib ve Afrika İşlerinden Sorumlu Delege Bakan:	Abdelkader Messahel	(FLN)
--Maliye Bakanlığı'nda Bütçe İşlerinden Sorumlu Delege Bakan:	Hadji Baba Ammi	
--Turizm ve El Sanatları Bakanlığı Nezdinde El Sanatları Delege Bakanı:	Aicha Tagabou	
--Hükümet Genel Sekreteri (Bakan Seviyesinde):	Ahmed Noui	

3.4. Uluslararası Örgütlere Üyelik

Cezayir üyesi olduğu veya gözlemci statüsü bulunduğu uluslararası örgütler şunlardır:

ABEDA (*Arab Bank for Economic Development in Africa*), AfDB (*African Development Bank*), AFESD (*Arab Fund for Economic and Social Development*), AMF (*Arab Monetary Fund*), AMU (*Arab Maghreb Union*), AU (*Arab Union*), BIS (*Bank for International Settlements*), CAEU (*Council of Arab Economic Unity*), CD (*Conference on Disarmament*), FAO, G-15 (*African G-15 nations*), G-24 (*Intergovernmental Group of 24 on International Monetary and Development Affairs*), G-77 (*Seventy-Seven Developing Countries*), IAEA (*International Atomic Energy Agency*), IBRD (*International Bank for Reconstruction and Development*), ICAO (*International Civil Aviation Organization*), ICC (national committees), ICRM (*International Red Crescent Movement*), IDB (*Islamic Development Bank*), IFAD (*International Fund for Agricultural Development*), IFC (*International Finance Cooperation*), IFRCS (*International Federation of Red Cross and Red Crescent*), IHO (*International Hydrographic Organization*), ILO (*International Labour Organization*), IMF, IMO (*International Maritime Organization*), IMSO (*International Mobile Satellite Organization*), Interpol, IOC (*International Olympic Committee*), IOM (*International Organization for Migration*), IPU (*Inter-Parliamentary Union*), ISO (*International Organization for Standardization*), ITSO (*International Telecommunications Satellite Organization*), ITU (*International Telecommunication Union*), ITUC (*International Trade Union Confederation-Sivil Toplum Örgütleri*), MIGA (*Multilateral Investment Guarantee Agency*), MONUSCO (*Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en RD Congo*), NAM (*Non-Aligned Movement*), OAPEC (*Organization of Arab Petroleum Exporting Countries*), OIC (*Organization of the Islamic Conference*), OPCW (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons*), OPEC, OSCE (partner), UN, UNCTAD, UNESCO, UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*), UNIDO, UNITAR (*United Nations Institute for Training and Research*), UNWTO (*World Tourism Organization*), UPU (*Universal Postal Union*), WCO (*World Customs Organization*), WHO (*World Health Organization*), WIPO (*World Intellectual Property Organization*), WMO (*World Meteorological Organization*), WTO (*World Trade Organization*) (*Gözlemci statüsünde*)

3.5. Sınırötesi Anlaşmazlıklar

Cezayir Fas'ın Batı Sahra'daki mevcudiyetini reddetmektedir ve bu sebeple Fas kara sınırı kapalı durumdadır. Söz konusu sınır ticari amaçlı olarak da kullanılamamakta olduğundan Fas ile Cezayir arasındaki ticaret genel olarak ya gemilerle ya da İspanya üzerinden gerçekleştirilmektedir.

II. GENEL EKONOMİK DURUM

1. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER (2013)*

GSMH (Satınalma Gücü Paritesi/SGP)	284.7 Milyar \$ (46. sırada)
GSMH (Reel) (2014)	211 Milyar \$ (156.9 milyar \$ enerji dışı GSMH)
GSMH (Kişi başına/SGP)	7.534 \$ (137. sırada)
GSMH (Kişi başına/Reel)	5.446 \$ (2014)
GSMH (Sektörel Dağılım) (2014)	Enerji % 31, İmalat Sanayi % 5, Bayındırlık ve İnşaat % 10, Tarım % 10, Ticaret % 22, Kamu İdareleri % 18.
Büyüme Oranı (2014)	% 3,8 (IMF), % 3 (Dünya Bankası), % 4 (Maliye Bakanlığı)
İşgücü (2014)	11 453 000 milyon kişi (% 18,1'i kadın)
İşgücü (Sektörel Dağılım) (2014)	Tarım: % 8,8, Sanayi: % 12,6, İnşaat ve Bayındırlık: % 17,8, Ticaret ve Hizmet Sektörü: % 60,8 (Kamu: % 40, Özel: % 60)
İşsizlik (2014)	% 10,6 (Resmi rakam)
Yatırımlar/GSMH Pay	% 32,3 (15. sırada)
Bütçe (2014 Kasım)	Gelirler: 46.4 milyar \$, Giderler: 77 milyar \$ (Gerçekleşme)
Vergiler/GSMH Pay	% 37,3 (54. sırada)
Bütçe Dengesi/GSMH Pay	% -6,4 (2014)
Kamu Borcu/GSMH Pay	% 9,9 (2014)
Enflasyon (2014)	% 3,2 (IMF), % 2,9 (Maliye Bakanlığı)
Dar Para Arzı	92.9 milyar \$ (37. sırada)
Geniş Para Arzı	140.2 milyar \$ (49. sırada)
Kredi Stoku	-4,3 milyar \$ (189. sırada)
Ödemeler Dengesi	6.6 milyar \$ \$ (29. sırada)
İhracat (2014)	62.9 milyar \$
İthalat (2014)	58.3 milyar \$
Cari Açık (2014)	7.2 milyar \$
Dış Borç (2014)	4 milyar \$
Kamu Borcu (2014)	23.3 milyar \$
Döviz Rezervi (2015)	185.2 milyar \$
Yurtdışından Doğrudan Yabancı Yatırım Stoku	25 milyar \$ (67. sırada)
Yurtdışına Doğrudan Yabancı Yatırım Stoku	2.4 milyar \$ (72. sırada)
Petrol Rezervi	Ham Petrol Üretimi (2012); 1.875 milyon varil/gün (15.), Ham Petrol İhracatı (2010); 1.097 milyon varil/gün (16.), Kanıtlanmış Petrol Rezervi (2013); 12.2 milyar varil (16.)
Doğalgaz Rezervi	Doğal Gaz Üretimi (2011); 82.76 milyar m ³ (10.), Doğal Gaz İhracatı (2011); 52.02 milyar m ³ (7.), Kanıtlanmış Doğal Gaz Rezervi (2013); 4.5 trilyon m ³ (10.)
Altın Rezervi (2014)	173.6 Ton (25. sırada)

Kaynak: IMF, Cezayir Merkez Bankası, Cezayir Maliye Bakanlığı, Cezayir İstatistik Kurumu (ONS)

*Aksi belirtilmedikçe veriler 2013 yılına ilişkindir.

Bazı Temel Makroekonomik Göstergelerin Yıllar İçerisindeki Gelişimi

Gösterge	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2016*
GSMH (Sabit Fiyatlarla, Milyar \$)	137.2	161.8	199.2	208	209	211	208	217
GSMH (Enerji Dışı, Milyar \$)	93.6	105.8	118.8	137	146.5	156.9	165.5	173.8
GSMH (Kişi Başına, Sabit Fiyatlarla, \$)	3 886	4 481	5 428	5 442	5 508	5 546	5 273	5 405
Büyüme Oranı (Reel, %)	2,4	3,3	2,8	3,3	2,8	4	3,9	4,1
Büyüme Oranı (Enerji Dışı, Reel, %)	9,3	6,4	6,1	7,1	5,5	5	4,9	4,7
Enflasyon Oranı (%)	5,8	3,9	4,5	8,9	3,3	2,9	4	4
Bütçe Açığı (Milyar \$)	-7.5	-0.6	-0.9	-10.4	-3.1	-14.8	-19.7	-18.8
GSMH/Bütçe Açığı (%)	-5,4	-0,4	-0,4	-5	-1,5	-7	-9,5	-8,2
GSMH (Enerji Dışı)/Bütçe Açığı (%)	-42,9	-37,6	-43,8	-47,1	-33,8	-36,9	-35,5	-32,9
Cari Denge (Milyar \$)	3.9	15.3	20.1	12.1	0.1	-7.2	-14.5	-15.9
Döviz Rezervleri (Milyar \$)	148.9	162.2	182.2	190.7	194	187.6	172.6	157.1

Kaynak: Cezayir Maliye Bakanlığı, IMF, *Tahmin

2. GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

II.1. Makroekonomik Durum

Afrika'nın, Arap coğrafyasının ve Akdeniz'in en geniş (Dünyanın en geniş 9'uncu) yüzölçümüne, 39 milyonu aşkın nüfusa ve önemli doğalgaz ve petrol rezervlerine sahip Cezayir, söz konusu kıtanın (Güney Afrika, Nijerya ve Mısır'ın ardından) ve ayrıca 22 üyesi bulunan Arap Birliği'nin (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır'ın ardından) en büyük 4'üncü ekonomisi konumundadır. Bununla birlikte, Dünya Bankası verilerine göre, 2013 yılı itibari ile sabit fiyatlarla Cezayir dünyada 49'uncu en büyük ekonomi iken kişi başına düşen gelir sıralamasında ise kendisine ancak 95'inci sırada yer bulabilmiş olup bu açıdan alt orta gelirli bir ülke statüsündedir.

Ülke ekonomisi enerji sektörüne bağımlıdır. Hidrokarbon ürünleri, ülkenin ihracat gelirlerinin % 95'ini, GSMH'sinin % 30'unu ve bütçe gelirlerinin % 60'unu sağlamaktadır. Bu bağımlılık, petrol fiyatlarındaki değişimlerden büyük ölçüde etkilenen bir ekonomik yapılanmaya sebebiyet vermiştir. Nitekim, anılan ülke özellikle 2002 yılından sonra yüksek düzeyde seyreden petrol fiyatlarından istifade ederek ekonomik durumunu kuvvetlendirirken 2014 yılı ikinci yarısından sonra petrol fiyatlarının yarıdan fazla değer kaybetmesi sonucunda ekonomisinin ciddi şekilde olumsuz etkilenmesi beklenmektedir. Bu bakımdan kısa vadede ticari hayatın, orta ve uzun vadede yatırımların etkilenmesi muhtemel görülmektedir.

2000'li yıllarının başından itibaren GSMH, sabit fiyatlarla hızlı bir şekilde artış iki katına çıkarak 2013 yılı itibari ile 215.7 milyar ABD Doları'na (\$) kadar yükselirken, satınalma gücü paritesine göre ise % 50'nin üzerinde bir artış ile 284.7 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu çerçevede kişi başına düşen GSMH, cari fiyatlarla 5.500 \$'a, satınalma gücü paritesine göre ise 7.500 \$'a kadar yükselmiştir. Bununla birlikte, son 10 yılda Cezayir'in ortalama olarak % 3 civarında bir büyüme oranı yakaladığı ve bu bakımdan nüfus artış hızının yüksekliği göz önüne alındığında bu büyüme oranının Cezayir'in ekonomik kalkınma hedefleri bakımından yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu sebeple, önemli altyapı projelerine büyük kaynaklar aktararak ekonomik büyüme hızı arttırılmaya çalışılmaktadır.

Cezayir'in 2015 yılı Bütçe Kanunu'nda, petrolün varil fiyatı 90 dolar baz alınarak yapılan tahminler doğrultusunda, 2015 yılı için, % 3,4 oranında bir büyüme (enerji dışı büyüme % 4,2) ve % 3'lük bir enflasyon oranı öngörülmektedir.

2000’li yılların başında 26 milyar \$ seviyesinde olan dış borçlar 2014 yılı itibari ile 4 milyar \$ düzeyine çekilmiştir. Bu durum, özel sektörün döviz cinsinden borcunun neredeyse hiç bulunmadığı ve ayrıca kamu borç stokunun GSMH’nin sadece % 9,9’unu temsil ettiği hususları ile birlikte değerlendirildiğinde dış şoklara karşı dirençli ve bağımsız bir ekonomik yapının söz konusu olduğu görülmektedir.

1990’lı yıllara kadar uygulanan merkezi planlamaya dayalı ekonomik sistem ve 1990’lı yıllardaki “Kara On Yıl”dan sonra 2000’li yılların başından itibaren kademeli bir şekilde serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecini yaşayan Cezayir’de, benzer durumdaki diğer ülkelerde olduğu gibi, bu sürecin sıkıntıları halen hissedilmektedir.

- Zengin doğal kaynaklarına karşın halkın satın alma gücünün diğer doğal kaynaklar açısından zengin olan ülkelere göre düşüklüğü,
- Ülke ekonomisinin sektörel bazda çeşitlendirilerek geliştirilememiş olması ve buna yönelik yerli ve yabancı yatırımlardaki yetersizlik,
- Kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirme çalışmalarının çok yavaş ilerlemesi,
- Enerji sektörü başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarındaki yolsuzluk iddiaları,
- Kayıtdışı sektörün büyüklüğü,
- Bölgeler arasında ciddi ekonomik ve sosyal dengesizlikler (özellikle kuzey ve güney)
- Genç nüfusta % 30’ları bulan işsizlik

söz konusu sıkıntıların başlıcalarını teşkil etmektedir.

Bu kapsamda, sosyal barışı korumak adına, anılan ülkenin başta enerji ürünleri olmak üzere temel tüketim ürünlerine -buğday, şeker, yağ, vb.- yaptığı yüksek sübvansiyon oranlarına karşın halkın satınalma gücü halen düşüktür. Cezayir’de yoksulluk sınırı olan günlük 1.25 dolar üzerinden nüfusun % 24’ünün yani 9 milyon insanın -1 milyon 932 bin aile- yoksulluk sınırının altında yaşadığı tahmin edilmektedir.

Ülkenin belli başlı sorunlarından biri olan kayıtdışı sektörün ülke ekonomisinin % 60’ından fazlasını oluşturduğu tahmin edilmektedir. Ekonomik aktivitelerin % 90’ından fazlasının nakit para ile gerçekleştirilmesi bunda ciddi bir rol oynamaktadır. Bazı büyük oteller ve alış-veriş merkezleri dışında kredi kartı uygulaması yoktur. Cezayir Ticaret Bakanlığı 2014 yılında yayımladığı bir raporda; ülke çapında 12000 dolayında paravan şirketin 66 milyar dolarlık iş hacmi gerçekleştirerek Cezayir’deki tüm özel şirketlerin 4 katından fazla bir hacme ulaştıklarını açıklamıştır. Bu çerçevede, Cezayir devletinin vergi gelirleri de daha çok enerji ürünlerinin pazarlanmasından ve ayrıca ithalattan alınan gümrük ve katma değer vergilerinden oluşmaktadır. Kayıtdışı sektörle mücadele edebilmek için 2011 yılında işlem türü ne olursa olsun, değeri 500.000 Cezayir Dinarını (CD) geçen bütün ödemelerin banka kanalı ile yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, 100.000 CD’yi geçen ödemelerin de çekle yapılması zorunludur. Yine bu kapsamda, kayıtdışı kurulan pazarlar kapatılmakta ve esnafın kayıtlı çalışması için teşvikler sağlanmaktadır.

1990 yıllarında ortasından itibaren ticaret politikalarını da serbestleştirmeye başlayan Cezayir, buna karşın, önemli ölçüde ithal ikameci ve korumacı eğilimler göstermektedir. Ülkedeki ticaret politikasının belirlenmesinde etkin olan ithalat lobilerine karşın, ulusal bir sanayinin kurulabilmesine yönelik hassasiyetler söz konusu politikaların öne çıkarılmasında etkili olmaktadır. Bu kapsamda halen devletin ekonomik alanda ağırlığı söz konusu olup merkezi planlamaya dayalı politikaların baskın olduğu görülmektedir.

Avrupa Birliği ile 2002 yılında imzalanan ve 2005 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması ile pek çok sanayi ürününün ithalatında AB ülkeleri menşeli ürünlere indirimli gümrük vergileri uygulanmakta ve bazı ürün gruplarında da söz konusu vergiler halihazırda sıfırlanmış bulunmaktadır. Tarım ve balıkçılık sektöründe ise çok kapsamlı olmamakla birlikte karşılıklı kota sistemi ve indirimler uygulanmaktadır. Söz konusu anlaşma Cezayirli iş çevrelerinin şikayetleri ve AB'den ithalatın olağandışı bir şekilde arttığı gerekçesiyle 2009 yılı sonunda Cezayir tarafından 3 yıllığına askıya alınmış ve bu süre 2012 yılı Eylül ayında son bulmuştur. İki taraf arasında yapılan müzakereler çerçevesinde ürün bazında indirim takvimi revize edilerek 2012 Eylül tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeniden yürürlüğe konmuştur. Bu çerçevede, AB menşeli ürünlere yönelik gümrük tariflerinin sıfırlanması 3 yıl ertelenerek 2020 yılına kaydırılmıştır. Bu çerçevede, AB menşeli ürünlere yönelik gümrük tariflerinde bir kısım ürünlerin 2016 yılında, bir kısım ürünlerin 2020 yılında sıfırlanması öngörülmektedir. Yine bu çerçevede, Cezayir 2004 yılında Büyük Arap Serbest Ticaret Bölgesi'ne (GAFTA) üye olmuş, ancak, bu kapsamdaki gümrük tarife indirimleri oldukça geniş negatif listeler dahilinde 2009 yılında yürürlüğe konulabilmiştir.

Cezayir parası "Dinar" konvertibl değildir ve ülkede sıkı bir kambiyo rejimi uygulanmaktadır. Cezayir vatandaşlarının ve yerli şirketlerin döviz bulundurma ve yurt dışına para transferi, yasalarla belirlenmiş durumlar dışında, yasaktır. Bu sebeple, yurtdışına yasa dışı yollarla (kaçakçılık, sarraflar, hayali ithalat, vb. gibi) para çıkarıldığına yönelik basın ve yayın organlarında haberler sıklıkla yer almaktadır. Global Financial Integrity adlı kuruluşun yayınladığı raporda, 2004-2012 yılları arasında, Cezayir'den 18 milyar dolarlık bir kaynağın yasadışı bir şekilde yurtdışına çıkarıldığını belirtilmektedir. Sıkı kambiyo rejimi uygulamaları, aynı zamanda, paralel para piyasaların oluşmasına yol açmıştır. Bu çerçevede oluşan kara borsada, Merkez Bankası tarafından belirlenen döviz kurları, piyasa fiyatlarından % 40-50 seviyesinde sapma gösterebilmektedir. Resmi kur ile piyasa kuru arasındaki bu farklılıkta, halkın alım gücünü koruyabilmek adına dinarı değerli tutma çabası da önemli rol oynamaktadır. Tüm bu çabalara karşın 2014 yıl başında 80 Cezayir Dinarı (CD) civarında seyreden resmi dolar kuru 2015 yılı Ocak ayı itibari ile 95 CD seviyesine kadar yükselmiştir.

II.2. Güncel Gelişmeler

Cezayir enerji ürünlerinin ihracatı ile her yıl neredeyse 20-30 milyar \$'ı bulan bir dış ticaret fazlası sayesinde 2013 yılına kadar cari denge düzenli bir şekilde fazla vermekte iken, dış ticaret fazlası, petrol fiyatlarındaki gerileme ve ithalattaki yüksek oranlı artış sonrasında anılan yılda 11.1 milyar \$'a, 2014 yılında ise 4.6 milyar \$'a kadar gerilemiştir. Bu doğrultuda, henüz petrol fiyatlarındaki gerilemenin söz konusu olmadığı 2014 yılı ilk 6 ayında Cezayir'in 1.3 milyar dolar cari açık verdiği, sadece üçüncü çeyrekte ise 1.7 milyar dolarlık bir cari açık olduğu göz önüne alındığında 2014 yıl sonunda cari açığın tahmin edilenden daha yüksek olacağı (7 milyar \$ civarında) öngörülmektedir. Öte yandan, 2015 yılı içerisinde bütçe açığının GSMH'nin % 20'sine ulaşması ihtimali de dikkate alındığında söz konusu ikiz açığın Cezayir ekonomisindeki kırılma noktaları arttırabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede; gerek devlet kademesinin ilgili kesimlerince gerekse iş çevreleri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Cezayir'in 2015 yılı bütçe hesaplamalarında petrolün varil fiyatını 100 dolar olarak öngördüğü ve bu yaklaşımın ekonomik gerçeklerle örtüşmediği,
- 2015 yılının sonuna kadar petrol fiyatlarının iyimser bir senaryo dahilinde 50-55 dolar aralığında seyredeceği, 2016 yılı başından itibaren ise fiyatların 60-70 dolar/varil civarına gelecek şekilde bir miktar yükselebileceği,
- Cezayir'in ihracat gelirlerinin 2014 sonu itibari ile 63 milyar dolarda kaldığı düşünüldüğünde bu rakamın 2015 yılında 50 milyar doların altına kadar gerileyebileceği, bu bakımdan 2015 yılı için toplamda yaklaşık 25-30 milyar dolarlık

bir gelir kaybının yaşanabileceği, 75 milyar dolarlık bir mal ve hizmet ithalatına karşılık sadece 45-50 milyar dolarlık bir ihracat gelirinun 30 milyar dolarlık bir açığa işaret ettiği,

- İhracat gelirlerindeki bu gerilemenin ödemeler dengesine olumsuz etkileyeceği ve ayrıca, halihazırda bütçe denkleğinin sağlanabilmesi için 120 dolar/varil gibi bir fiyat düzeyi gerekirken, söz konusu fiyat düşüşü sebebiyle, GSMH'nin neredeyse % 20'sine denk gelen bütçe açığının söz konusu olabileceği,
- Bu itibarla, gerek dış ticaret gerekse bütçedeki açıkların ancak mevcut döviz rezervleri kullanılarak kapatılabileceği,
- Bu sebeple, söz konusu ikiz açığın (ödemeler dengesi ve bütçe açığı) azaltılabilmesi için kamu harcamalarının düşürülmesinin kaçınılmaz olduğu, bunun yolunun da istihdam edilen personel sayısının azaltılması (veya en azından durdurulması) ve ücret artışlarına son verilmesinden geçtiği,
- Tüm bu hususlar ışığında, 2015-2019 Kalkınma Planı dahilinde yatırımlar için öngörülen 262.5 milyar dolarlık kaynağın risk altında olduğu,
- Diğer taraftan, tüketim malları ithalatının da bir şekilde daha sıkı denetlenmesinin kaçınılmaz olduğu, özellikle Asya ülkelerinden gelen ucuz ve kalitesiz mal ithalatının mutlaka sorgulanması gerektiği,
- Buna karşılık, Cezayir'in hiç dış borcu bulunmamasının ve 200 milyar dolara yaklaşan döviz rezervinin anılan ülkeyi 1986 ve 1998'deki gibi bir ekonomik krize girmesini engelleyeceği, ancak şimdiden söz konusu rezervlerin 185 milyar dolara gerilemesinin tedirginlikleri arttırdığı,
- Cezayir'in OPEC nezdinde harekete geçerek, ayrıca OPEC harici önemli üreticiler (ABD ve Rusya) ile de görüşerek petrol üretiminde kısıtlamaya gidilmesi yönünde girişimlerde bulunmasının kaçınılmaz olduğu, nitekim petrol fiyatlarındaki bu gerilemenin sektörde planlanan büyük yatırımları ciddi anlamda sekteye uğratacağı,

ifade edilmektedir.

Bu tartışmalar çerçevesinde; Cezayir Bakanlar Kurulu 30/12/2014 tarihli toplantısında, 19 Temmuz 2003 tarihli mal ihracat ve ithalatını düzenleyen tebliğde değişiklik öngören bir kanun tasarısını kabul etmiştir. Bu kanun taslağının, uluslararası ticaretin genel teammülleri çerçevesinde, ithalat ve ihracat lisanslarına ilişkin prosedürleri ve şartları detaylandıracağı vurgulanarak, bu kapsamda yapılan açıklamada, ithalat ve ihracat serbestliğine halez getirilmeden, kamu ahlakı, ulusal güvenlik ve kamu düzeni, insan sağlığının ve aynı zamanda çevre ile tarihi ve kültürel zenginliklerin korunmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Kanun taslağında, yapılacak düzenlemeler ile, doğal kaynakların dış ticaretine kısıtlama getirileceği, yerli üretimi bulunan hammaddelerin işlenmesine yönelik yerli sanayinin korunacağı, kıtlık ve yetersiz üretimin söz konusu olabileceği ürünlerin tedarikinin kontrol altına alınacağı ve nihayet ülkenin dış mali dengelerinin gözetileceğinin de altı çizilmektedir. Bu çerçevede, Cezayir'de yerli üretimi bulunan tüketim maddelerinin ithalatının düşürülmesi amacıyla ithalat lisansları uygulamasının önümüzdeki dönemde yürürlüğe konulacağı ifade edilmektedir.

Cezayir'de kamu harcamalarının rasyonelleştirilmesinin kaçınılmaz olduğuna yönelik tartışmalar çerçevesinde Başbakan Abdelmalek Sellal; 2015 yılı içerisinde kamu sektöründe eğitim ve sağlık haricinde personel alımı yapılmayacağını, sosyal konut ve öncelikli enerji ve su projeleri haricindeki bayındırlık ve altyapı harcamalarının kısıtlanacağını (bu kapsamda yüksek plato otobanı, büyük şehirlerdeki tramwaylar, başkentte yeni metro ağları gibi projeler ile prestij projeleri askıya alınmıştır.) ifade ederek Bakanlıklar ile taşra teşkilatlarına harcamalarını azaltmaya yönelik talimat verildiğini ifade etmiştir. Cezayir'de sosyal

harcamaların GSMH'nin üçte biri seviyesine ulaştığı ve ülke ekonomisine her yıl yaklaşık 60 milyar dolarlık (2013 yılında Cezayir'in hidrokarbon ürünlerini yaklaşık 8.5 milyar \$ ve elektriğe 2.1 milyar \$ sübvans ettiği ve bu tutarın anılan ülkenin GSMH'sinin % 7'sine tekabül ettiği bilinmektedir. Cezayir'in, diğer temel tüketim ürünlerine yapılan harcamalarla GSMH'sinin % 13'ü tutarında sübvansiyon harcamalarının olduğu, bütçeye dahil edilmeyen sübvansiyonlarla bu oranın % 30'a yaklaştığı tahmin edilmektedir.) bir yük getirdiği ifade edilmektedir. Buna rağmen, Cezayir'de en hassas konuların başında gelen "sosyal barış"ın korunması adına, sosyal politikalardan taviz verilemeyeceği ve bu kapsamda radikal kısıtlamalara gidilmesinin pek mümkün görünmediği değerlendirilmektedir.

2010-2014 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamındaki projelerin finansmanına yönelik olarak toplamda 286 milyar dolarlık kaynak aktarılmış, 2015-2019 Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında da 262.5 milyar dolarlık bir tahsis edilmekle birlikte yukarıda değinilen gelişmeler ışığında bu meblağın yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. Bu sebeple anılan plana ilişkin detaylar, kaynak tahsisatının düşürülmesi nedeniyle revizyonlar yapıldığından halen kamuoyu ile paylaşılammıştır.

3. YATIRIMLAR VE TEŞVİK UYGULAMALARI

3.1. Yatırımların Genel Çerçevesi

Cezayir'de yatırımlar mevzuatının genel çerçevesi 20 Ağustos 2001 tarihli 01-03 sayılı Karar ile belirlenmiştir. Bahse konu Karar, yatırım özgürlüğünü esas almakta ve yerli ile yabancı yatırımlar arasında ayırım gözetmemektedir. Mal ve hizmet üretimi ile dış ticaret işlemleri bu Karar'ın yetki alanına girmektedir. Bu kapsamda;

- Mal ve hizmet üretimini arttıran, rehabilite eden ve/veya yeniden yapılandıran her türlü varlık satın alımı,
- Şirket sermayesine her türlü ayni ve nakdi katkılar,
- Kısmi veya tümünden bir özelleştirme kapsamında bir faaliyetin yeniden başlatılması,

yatırım olarak değerlendirilmektedir.

Linans ve imtiyaz sözleşmeleri kapsamındaki faaliyetler de anılan Karar'da yatırım olarak kabul edilmektedir.

Cezayir'de ulusal ekonominin enerji dışı sanayinin çeşitlendirilmesi suretiyle güçlendirilmesini teminen Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) teşvik edilmesi Devlet'in öncelikleri arasında yer almaktadır. Ayrıca yabancı yatırımların katma değeri yüksek sektörlerde, istihdam yaratan, teknoloji transferi sağlayan, sadece ithal ikameci saiklerle iç pazarı değil ihracatı da hedefleyen bir niteliğe kavuşması da arzulanmaktadır. Bu doğrultuda; 2014 Bütçe Kanunu'nda know-how ve teknoloji transferi yapan ve % 40'ın üzerinde yerleşme oranı sağlayan tüm yabancı yatırımların Ulusal Yatırım Konseyince (CNI) sağlanan parasal ve mali avantajlardan yararlanması garanti edilmiştir. Ayrıca bahse konu alandaki herhangi bir düzenlemenin, yabancı yatırımların gerçekleşmesinden sonra yasalaşması halinde, yabancı yatırımcının onayı olmaması halinde, geriye dönük olarak uygulanmaması da yatırım kanunu çerçevesinde garanti altına alınmıştır.

Yabancı yatırımların güven altına alınabilmesini teminen 25 Nisan 1993 tarihli 93-09 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Cezayir kamu kurumlarına yabancı kurumlarla yaptıkları sözleşmelerle uluslararası tahkim imkanı getirilmiştir. Öte yandan, Cezayir "Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında New York Konvansiyonu"na, "Devletler ve diğer Devlet Vatandaşları arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Hakkındaki Konvansiyon"a (ICSID) ve "Çok Uluslu Yatırım Garanti Anlaşması"na (MIGA) taraftır. Ayrıca, Cezayir'in 45 ülkeyle (<http://www.andi.dz/index.php/fr/cadre-juridique/accords-conventions>) "Yatırımların

Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması” bulunmaktadır. Ancak, ülkemiz ile Cezayir arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması bulunmamakla birlikte “Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması” mevcuttur. Türkçe metnine http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/uluslararası_mevzuat/CEZAYIR.htm linkinde yer verilen söz konusu Anlaşma, 02/08/1994 tarihinde imzalanmış olup 30/12/1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda sıralanan hususlar doğrultusunda; 2008 yılında yabancı yatırımlara ilişkin olarak 2009 Katma Bütçe Yasası ile aşağıdaki önlemler alınmıştır.

3.2. Yatırımların Gerçekleşmesi Aşaması

% 51 Yerli Ortak Şartı

2009 Ek Bütçe Yasası'nın 58'inci Maddesi Cezayir'de imalat, hizmet sektörlerinde yatırım gerçekleştirecek yabancı şirketlerin şirket sermayesinde en çok % 49 oranında pay sahibi olabileceğine ve söz konusu şirketin % 51'inin Cezayirli ortağın (veya ortakların) hakimiyetinde olabileceğine hükmetmektedir. 1 Ocak 2014 tarihi itibari ile dış ticaret şirketlerinde de eskiden % 70 olan yabancı ortak payı en fazla % 49 olarak belirlenerek yukarıdaki yasa hükmü kapsamına alınmıştır. Bankacılık ve sigortacılık sektörleri de 2010 yılından bu yana bu yasa hükmü çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ayrıca, bankacılık sektöründe yerli ortak olarak sadece Cezayirli kamu bankaları belirlenebilmektedir. Cezayirli kamu iktisadi teşekkülleri ile ortaklıklar da söz konusu yasa çerçevesinde yapılabilmektedir.

Cezayirli yetkililerce, bu yasanın başlıca amacının teknoloji transferini hızlandırmak olduğu ifade edilmektedir. Bu şekilde, yabancı sermayenin yerel ekonomiye daha çabuk entegre olabileceği ve şirket karlarını ancak şirket sermayesindeki payı oranında yurtdışına çıkarabileceğinden Cezayir ekonomisine daha çok katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yasaya göre bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önceki yatırımlar bu kapsamda değerlendirilmemekle birlikte, her iki yılda bir yenilenen ticaret sicil kaydında, şirketin hisse senedi yapısında şirket sermayesinin % 1'inden fazla bir değişiklik olması durumunda yeni hükme istinaden bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte;

- Şirketteki ortaklık paylarını etkilemeyen sermaye artış ve azalışları,
- Yeni bir faaliyet alanının eklenmesi veya çıkarılması,
- Şirket adresinin ve yöneticilerin değiştirilmesi

yeni yasaya uyumu gerektirmemektedir. Ayrıca, yabancı bir yatırımcıya ait şirket sermayesinde değişim olması halinde Cezayir devletinin veya kamu iktisadi teşekküllerinin rüçhan hakkı bulunmaktadır. Bu durumda devir bedeli hazırlanacak ekspertiz raporu ile belirlenmektedir.

Yerel ortak şartını öngören bahse konu düzenleme, başta Batılı şirketler de olmak üzere en çok eleştirilen hususların başında gelmektedir. Finansal açıdan güçlü ve güvenilir bir yerel ortak bulma konusunda ciddi sıkıntılar yaşayan özellikle küçük ve orta boyutlu işletmelerin ya Cezayir'e yatırım yapmaktan vazgeçtiği ya da kağıt üstünde ortaklıklar vesilesiyle yatırım yapmayı tercih ettikleri ifade edilmektedir. Diğer taraftan, Cezayir'de devletin ekonomideki rolü, bürokratik süreçlerin yavaşlığı ve karmaşıklığı dikkate alınarak finansal açıdan güçlü ve sektöründe deneyimli yerel ortaklıkların avantaj sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yabancı Yatırımcıların Proje Dönemi Boyunca Net Döviz Fazlası Verme Zorunluluğu

Bu çerçevede şirket kazancı olarak yatırılan sermaye, ihracat ve yurtiçi satış gelirleri, dış finansman hesaba katılırken, giderler olarak ithalat, kazanç, karlar, ödenen maaşlar ve ülke dışına çıkan tüm parasal transferler sayılmaktadır. Bu düzenleme ile yabancı sermayenin ithal

ikamesine ve ihracata yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak şu ana kadar bu yasaya istinaden yabancı şirketlerin sermaye hesabına yönelik idari bir uygulamaya gidilmemiştir.

Yatırımların Finansmanı

Cezayir’de yatırımlar ancak yerel düzeyde finanse edilebilmekte, ancak uluslararası finansal kuruluşlardan belirli kriterler çerçevesinde finansman sağlanabilmektedir.

3.3. Yatırımların İşletilmesi Aşaması

Kar Transferi

Cezayir yasalarına göre sermaye katkısı şeklinde olan tüm yatırımlarda, söz konusu sermayenin Cezayir Merkez Bankası’na kote kovertibl bir döviz olarak ithal edilmiş olması halinde, söz konusu sermayenin ve bahse konu yatırımdan doğan kazançların yurtdışına transferi prensip olarak mümkündür. Şirket faaliyetlerinin sonlandırılması veya hisselerinin devredilmesinden doğan kazançlar da, yurtiçine ilk transfer edilen meblağdan daha fazla olsalar bile, bu çerçevede yurtdışına transfere konu edilebilmektedir. Yabancı-yerli ortaklığındaki şirketlerin kazançlarında ise yurtdışına para transferi ancak yabancıya söz konusu ortaklıktaki payı ile orantılı bir şekilde mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte, şirket sermayesinin karlar veya rezervlerin dahil edilmesi ile artırılması durumunda, karların dağıtımının yurtdışından getirilen sermayeden kaynaklandığının gösterilmesi mümkün olamayacağından ve söz konusu kazanç sermaye katkısı şeklinde değerlendirilemeyeceğinden, anılan kazançların yurtdışına aktarılması mümkün olamamaktadır.

Öte yandan, ithal edilen malın yurt içinde satışından doğan kazancın yurtdışına transfer edilmesi söz konusu değildir. Ayrıca, her türlü şirket karları ve kazançlarının yurtdışına transferi sadece bankalarca veya onaylanmış finansal kuruluşlarca gerçekleştirilebilmektedir.

Kar transferlerine vergilendirme

Şirket payları üzerinden doğan kazançların aktarılması halinde % 12 oranında bir stopaj alınması söz konusudur.

Yukarıdaki düzenlemeler yabancı yatırımların kar transferlerini neredeyse imkansızlaştırmaktadır. Buna karşın 2013 Bütçe Yasası ile yabancı yatırımlara yönelik olarak yasal düzenlemelerde bazı esneklikler ve avantajlar getirilmiştir:

- Kamu iktisadi teşekkülleri ile ortaklıklar kurma yoluna giden yabancı sermaye yatırımlarında, devlet teşviklerinden yararlanan yabancı yatırımcıların anılan teşvik oranındaki parasal tutarı yeniden yatırıma yönlendirmeleri zorunluluğu kaldırılmıştır.
- Serbest dolaşıma giren hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile değişmemiş eşya, ambalaj ve işletme malzemesinden elde edilen işlem görmüş ürünün ihracı halinde, ithalat ve yurtiçi alım esnasında alınan vergilerin geri ödenmesi olarak özetleyebileceğimiz “Draw Back” kuralı getirilmiştir.
- Turizmin gelişmesi için ayrılan araziler turistik yatırımlarda teklif usulü tahsis edilebilmektedir.
- Yabancı yatırımların ithalatlarında talep edilen evrak sayısı azaltılarak ve global deklarasyon sistemi getirilerek gümrük işlemleri kolaylaştırılmıştır.

3.4. Yatırım Teşvik Rejimi

Cezayir’de yatırım teşvikleri Sanayi ve Madenler Bakanlığı’na bağlı Milli Yatırımların Geliştirilmesi Merkezi (ANDI) tarafından yürütülmektedir. Söz konusu kurum, Başbakan

tarafından idare edilen Ulusal Yatırım Konseyince (CNI) alınan kararları tatbik etmekle yükümlüdür. CNI, yatırımlara ilişkin ulusal çapta öncelikleri belirlemekte, gelişmede öncelikli yöreleri tayin etmekte, alınacak teşvik önlemlerine karar vermekte ve her türlü yabancı yatırım ile 500 milyon Cezayir Dinarı'nın (yaklaşık 5 milyon Avro) üzerindeki yerli yatırımlarda bizzat izin vermektedir.

Öte yandan 2007 yılında, yine anılan Bakanlığa bağlı Emlak Planlanma ve Aracılık Ulusal Merkezi (ANIREF) kurulmuş olup anılan Merkez; emlak piyasasının daha şeffaf ve düzenli olması, ve bu piyasanın Cezayir'in ekonomik kalkınması için ihtiyaç duyduğu yatırımların ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi ile görevlendirilmiştir. Adı geçen Merkez emlak sahipleri ile arazi ve bina ihtiyacı olan yatırımcıları buluşturma görevini üstlenmiştir. Bu kapsamdaki emlak edinimlerinde teşvik uygulamaları da söz konusudur.

Öte yandan, gerçekleştirilen yeni bir düzenleme ile yatırımcılar için kolaylık sağlanmasını teminen karar alma mekanizması ademi merkezileştirilerek "Tek Gişe" (*Guichet Unique*) uygulamasına geçilmiştir. Vilayet kapsamında ANDI, Ticaret Sicil Müdürlüğü, Vergi Müdürlüğü, Gümrük Müdürlüğü, Çalışma Müdürlüğü, vb. gibi kurumların temsilcilerinden oluşan Tek Gişe'nin müdürü, vilayet çapında yabancı yatırımcıların tek ve doğrudan muhattapı konumundadır. Halihazırda ülke genelinde 19 şehirde Tek Gişe müdürlüğü kurulmuştur: Adrar, Annaba, Batna, Béjaïa, Biskra, Blida, Cezayir (başkent), Chlef, Constantine, Jijel, Khenchela, Laghouat, Oran, Ourgla, Saïda, Sétif, Tiaret, Tizi-Ouzou, Tlemcen.

Cezayir'de yatırım teşvikleri, bir takım vergilerden muafiyet veya indirim sağlanması şeklinde düzenlenmiş olup yatırımın gerçekleştirilmesi aşaması ve daha sonraki işletilmesi aşamalarında farklı şekillerde tatbik edilmektedir.

3.4.1. Genel Teşvik Sistemi

Yatırımların gerçekleştirilmesi aşamasında 1 yıldan 3 yıla kadar;

- Yatırım kapsamında kullanılacak malzemelerin ithalatında gümrük mafiyeti,
- Yatırım kapsamında kullanılacak malzemelerin ithalatında, yurtiçi alımında ve her türlü hizmet alımında KDV muafiyeti,
- Yatırım kapsamında her türlü gayrimenkul alımında emlak vergisi muafiyeti,
- Yatırımın yapılması müddetince, emlak kayıt vergisi, emlak edinimine ilişkin her türlü bedel, diğer harçlardan menkul edinimi sürecinde muafiyet,

Yatırımların işletilmesi aşamasında 100 kişiye kadar istihdam yaratan yatırımlarda 3 yıla kadar;

- Kar üzerinden alınan vergilerden (Impot sur les Benefices des Societes-IBS) muafiyet,
- İşletme vergilerinden (Taxe sur l'activité professionnelle-TAP) muafiyet,

söz konusudur.

Bu süreler, yatırım kapsamında 100 kişiden fazla istihdam yaratılması durumunda 5 yıla kadar arttırılabilmektedir. Öte yandan, CNI tarafından belirlenen stratejik sektörlerde yatırımlarda yaratılan istihdamdan bağımsız olarak bu kapsamda değerlendirilir.

3.4.2. Özel Muafiyet Sistemi

Kalkınmada Öncelikli Yöreler (Güney ve Yüksek Plato Bölgesi)

Yatırımların gerçekleştirilmesi aşamasında 5 yıl süreyle;

- Yatırım kapsamında her türlü gayrimenkul alımında emlak vergisi muafiyeti,

- Her türlü kayıt ve damga vergilerinin, şirket kuruluş ve sermaye arttırımı prosedürlerinde % 2 olarak uygulanması,
- Yatırımlara ilişkin tüm altyapı çalışmalarına ilişkin maliyetlerin, ANDI'nin değerlendirmesini müteakip kamu kaynaklarınca karşılanması,
- Yatırımlar kapsamındaki bütün mal alımlarında (ithalat veya yurtiçi alım) KDV muafiyeti,
- Yatırımlar kapsamındaki bütün ithal mal alımlarında gümrük vergisi muafiyeti,
- Yatırımın yapılması müddetince, emlak kayıt vergisi, emlak edinimine ilişkin her türlü bedel, diğer harçlardan menkul edinimi sırasında muafiyet,

Yatırımların işletilmesi aşamasında 10 yıl boyunca;

- Kar üzerinden alınan vergilerden (Impot sur les Benefices des Societes-IBS) muafiyet,
- İşletme vergilerden (Taxe sur l'activité professionnelle-TAP) muafiyet,
- Mal edinimini müteakip doğan emlak vergilerinden muafiyet,
- Amortismanlar ve doğal zararlardan kaynaklanan süre kayıpları ve masrafların karşılanması,

söz konusudur.

Stratejik Sektörler

Yatırımların başlatılması aşamasında 5 yıl süreyle;

- Yatırımların gerçekleştirilmesini teminen hem yurtiçinden hem de yurtdışından tüm mal ve hizmet alımlarında gümrük vergisi, her türlü diğer vergi ve tüm parasal harçlardan muafiyet,
- Yatırım kapsamında her türlü gayrimenkul alımında emlak vergisi muafiyeti,
- Şirket kuruluş ve sermaye arttırımı prosedürlerinde alınan her türlü kayıt ve damga vergilerinden muafiyet,

Yatırımların başlatılması aşamasında en fazla 10 yıl süreyle;

- Kar üzerinden alınan vergilerden (Impot sur les Benefices des Societes-IBS) muafiyet,
- İşletme vergilerden (Taxe sur l'activité professionnelle-TAP) muafiyet,
- CNI'nin onay vermesi ile, Yatırım sonucunda başlayan sınai faaliyet kapsamında üretilen ürünler üzerindeki KDV de dahil olmak üzere her türlü vergiden muafiyet,
- CNI'nin onay vermesi ile, yatırımlara ilişkin tüm altyapı çalışmalarına ilişkin maliyetlerin, ANDI'nin değerlendirmesini müteakip kamu kaynaklarınca karşılanması,

söz konusudur.

2009 Katma Bütçe Kanunu ile yabancı yatırımlara Cezayir'de herhangi bir parasal teşvik ve mali muafiyetten yararlanmaları durumunda, bu teşvik ve muafiyet miktarını 4 yıl içerisinde yeniden yatırıma yönlendirmeleri zorunluluğu getirilmiştir. Bu yeniden yatırım tek bir sektörde olabileceği gibi farklı sektörlerde de gerçekleştirilebilmektedir. Bu şartın yerine getirilmemesi halinde yararlanılan teşvik miktarının % 30'u oranında bir para cezası söz konusu olabilmektedir. Bu şart CNI tarafından kaldırılabilir. 2014 yılı Bütçe yasasında söz konusu parasal teşvik ve muafiyetler olarak sadece Şirket Kar vergisi (IBS) ve Profesyonel Faaliyet Vergisi (TAP) sayılmıştır. Böylece firmalara bir kolaylık sağlanmıştır.

3.5. 2014 Yılı Yatırımlar

2014 yılı itibari ile Cezayir'e doğrudan yabancı yatırım stokunun 27 milyar \$ düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu yatırımların çok önemli bir kısmının sanayi (enerji, gıda, inşaat ekipmanları, demir-çelik ve kimyevi ürünler başta olmak üzere), ulaştırma, bayındırlık, turizm ve telekomünikasyon başta olmak üzere hizmet sektörüne yöneldiği bilinmektedir.

2014 yılında ANDI'ye kayıtlı toplam 9 904 proje kapsamında yaklaşık 2 milyar Avroluk (2 192 milyar dinar) yatırım yapılmış olup söz konusu meblağ bir önceki seneye göre % 28'lik bir artışa işaret etmektedir. Söz konusu yatırımlar kapsamında 151 bin yeni işin yaratıldığı, bu kapsamda 2014 yılının, 2001 yılının ardından, yatırımlar için en iyi yıl olduğu ifade edilmektedir. Yabancı yatırımlarda da benzer bir artışın söz konusu olduğu kaydedilirken, yatırımların daha çok ülkenin kuzeyinde ve ekonomik olarak gelişmiş şehirlerde yoğunlaşmakla birlikte güney bölgelerde ve yüksek plato şehirlerinde de benzer bir atılımın kaydedildiğini aktarılmaktadır.

3.6. Potansiyel Yatırım Alanları

Demir-Çelik Sektörü: Ülkede inşaat sektörü en aktif sektör olup demir-çelik ürünlerinde yerli üretim tüketimin ancak % 30'unu karşılayabilmektedir. Ayrıca enerji girdilerinin ucuz olması da sektörü daha karlı kılmaktadır. Demir-çelik son on yıl içerisinde en fazla yatırımın yapıldığı sektör olmasına karşın, inşaat sektörü sebebiyle artan talep çerçevesinde özellikle çelik arzında ciddi bir eksiklik olduğu kaydedilmektedir.

Enerji Sektörü: Sonatrach ile kurulacak ortaklıklar vasıtasıyla petrol ve doğalgaz sektöründe (arama, çıkarma, işleme alanlarında) yatırımlar mümkün gözükmektedir. Son dönemde, petrol fiyatlarındaki düşüş sektördeki yatırımları zorlaştırmakla birlikte 2015-2019 yılları arasında bahse konu firmanın artan yerel talep de göz önüne alındığında daha fazla üretim için 90 milyar dolar tutarında bir yatırım yapmayı planladığı açıklanmıştır. Öte yandan, elektrik üretimindeki artan talep nedeniyle yenilenebilir enerji sektörüne yönelik yatırımlar dikkati çekmektedir. Söz konusu sektörde de önümüzdeki dönemde 10 milyar dolarlık yatırım yapılması planlanmaktadır.

Petrokimya Sektörü: Özellikle plastik ve kauçuk olmak üzere petrol ile bağlantılı ürünlerde ciddi bir potansiyel söz konusudur. Bahse konu ürünlerin 2/3'ünün ithal edildiği ve otomotiv sektörü ile ilişkili yan sektörlerde üretimin son derece yetersiz olduğu bilinmektedir. Cezayir'in yıllık plastik tüketimi 1 milyon ton civarındadır.

Makine ve Ekipmanları Sektörü: Cezayir'in enerji dışı sanayiye geliştirmeye yönelik hedefleri doğrultusunda sermaye mallarında ciddi bir ihtiyaç ortaya çıkmış bulunmaktadır. Söz konusu ülkede enerji dışı imalat sanayinin GSMH'den aldığı pay sadece % 5 düzeyinde olduğundan bu sektörün gelişimi için önemli yatırım teşvikleri gündeme getirilmektedir. Bu bakımdan özellikle petrol ve doğal gaz, inşaat, gıda sektörlerine yönelik makina ve ekipman yatırımının ciddi potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir.

Otomotiv Sanayi: Malumları olduğu üzere 2012 yılı Cezayir'de 600 bini aşkın motorlu kara taşıtı ithalatı gerçekleştirilmiş, ancak artan ithalat faturasını önlemek için tüketici kredilerinin kısıtlanması ile birlikte anılan ülkenin araç ithalatı 2013 yılında 550 bin adete ve nihayet geçtiğimiz yıl ise % 20'nin üzerinde bir azalış ile 440 bin adede gerilemiştir. Bunun yanı sıra 2014 yılı Bütçe Kanunu'nda getirilen bir düzenleme ile motorlu kara taşıtı ithalatı ve dağıtımını gerçekleştiren firmalara 3 yıl içerisinde bağlantılı sektörlerde üretim yatırımı yapılması şartı

getirilmiştir. Söz konusu düzenleme sektörü oldukça zor bir duruma sokmuş ve ithalatçı firmalar yabancı ortaklıklar vesilesi ile ana sanayide montaj düzeyinde de olsa yatırım yapma arayışına girmişlerdir. Öte yandan, Renault firmasının Oran şehrinde 25 bin kapasiteli araç üretimine geçmesi, yukarıda ifade edilen yatırımlar ile birlikte yan sanayide ciddi bir potansiyel doğurmuştur.

Tarım ve Gıda Sektörü: Cezayir'in GSMH'sinden % 10 dolayında pay alan tarım sektöründe Cezayir'in Kırsal ve Tarımsal Yenilenme planı doğrultusundaki teşvikler çerçevesinde ciddi yatırımlar söz konusu olup üretimde yıllık % 10-15'lik bir büyüme kaydedilmektedir. Bahse konu teşviklerin en önemlisini 10 hektara kadar ekilen dönüm başına 1 milyon CD (yaklaşık dönüm başına 12 500 dolar), 10 hektardan sonra ise toplamda en fazla 100 milyon CD (yaklaşık 1 250 000 dolar) kredi verilmesi oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedilen büyümede, hububat, süt, kırmızı et ve patates ürünlerine yönelik ekimler etkili olmaktadır. Cezayir'in özellikle hububat ve mamulleri, süt ve süt ürünleri, hayvansal gıdalar ve yağlar ile meyve, sebze ve mamüllerinde önemli bir ithalatçıdır ve söz konusu plan doğrultusunda tüketiminin % 80'ini yerel üretim ile karşılamayı hedeflemektedir. Halihazırda kendi kendine yeterlilik oranı % 72 gibi önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Buna karşın, hububatlarda yıllık 4,9 milyon tonluk üretime karşılık 9 milyon tondan fazla bir ithalat, sütte 3,5 milyar litrelik üretime karşılık 1,5 milyar dolara denk gelen bir süt tozu ithalatı, patateste 5 milyon ton üretime karşılık 14 milyon ton ithalat, kırmızı ette yıllık 25 bin tonu aşkın ithalat söz konusudur.

Turizm Sektörü: Cezayir son yıllarda enerji ürünlerine bağımlı ekonomik yapılanmasını çeşitlendirme suretiyle güçlendirmek adına turizm sektöründe kalkınmayı hedefleyerek SDAT 2025 Turistik Kalkınma planını yürürlüğe koymuştur. Söz konusu plan çerçevesinde Cezayir genelinde gerek yaz gerek kış gerekse çöl turizminin geliştirilmesini teminen turistik köy ve alanlar, oteller, vb. inşaatı hedeflenmektedir.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü: Cezayir telekomünikasyon sektörünün 2013 yılında % 8'lik bir büyüme ile 495 milyar dinarlık (yaklaşık 5 milyar Avro) bir hacme ulaştığı Cezayir Telekomünikasyon ve Posta Düzenleme Kurumu (ARPT - Autorité de régulation de la poste et des télécommunications) tarafından açıklanmıştır. Bu çerçevede, söz konusu yılda Cezayir'de faaliyet gösteren GSM operatörlerinin (Mobilis, Djezzy et Ooredoo) 300 milyar dinar (yaklaşık 3 milyar Avro) ciro yaptığı, böylece sektörün GSMH'den % 2,8'lik pay aldığı da ifade edilmektedir. Öte yandan, 30 Kasım 2014 tarihi itibari ile Cezayir'deki telefon abonesi sayısının 45 milyonu aştığı, bunun 8 milyonunun 3G abonesinden oluştuğu, GSM operatörlerinin ise 37 milyondan fazla abonesi bulunduğu, ayrıca, 2014 yılında internet abonesi sayısının 4'e katlanarak 10 milyonu aştığı belirtilmektedir.

Cezayir'in yazılım sektöründe 2012 yılında 500 milyon ABD doların tutarında pazar büyüklüğünün olduğu vurgulanmakta olup bunun içerisinde yerel yazılımcıların sadece % 10 dolayında bir payı olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle pazarın % 90'ı ithal yazılım ürünlerinden oluşmaktadır. Öte yandan, söz konusu pazarın her yıl % 10 ila % 20 arasında bir büyüme kaydettiği de belirtilmektedir. Bu çerçevede, Microsoft, Oracle, Sage vb. gibi sektördeki uluslararası firmaların anılan ülkede etkin olduğu bilinmekte, ayrıca 200 dolayında yerel yazılım firmasının da faaliyet gösterdiği değerlendirilmektedir. Bahse konu veriler BİT sektörlerinde ciddi bir potansiyele işaret etmektedir.

Sağlık, İlaç ve Ekipmanları Sektörü: Otomotiv sektöründe olduğu gibi sağlık sektöründe de yasal mevzuat çerçevesinde, ithalatçı firmalar ancak Sağlık Bakanlığı'ndan aldıkları bir onay ile ithalat gerçekleştirebilmekte ve bu ithalatlarını takiben 3 yıllık bir süreçte ilgili sektörde yatırım yapmak durumunda kalmaktadırlar.

3.7. Cezayir'in Yurtdışı Yatırımları

Cezayirli firmaların yurtdışı yatırımları ile ilgili olarak sağlıklı bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, Cezayir Merkez Bankası 29 Eylül 2014 tarihinde yaptığı bir düzenleme ile, Cezayir'in ödemeler dengesindeki hassasiyetler gözetilerek, Cezayirli firmaların;

- Cezayir'de tamamlayıcı bir faaliyetinin bulunması,
- Yurtdışında yapılacak yatırımın şirkete ortak olunması halinde en az % 10 hisse ortaklığı şeklinde olması,
- Kendi kaynaklarınca finanse edilmesi,
- Yurtdışına aktarılacak sermayenin şirketin son üç yılki ihracat gelirleri ortalamasının altında olması,

şartlarını taşımak kaydıyla yurtdışında yatırım yapmalarına olanak tanınmaktadır.

4. İŞ YAPMA ORTAMI

4.1. Genel Görünüm

Cezayir'in yatırım ve iş yapma ortamının iyileştirilmesine yönelik tüm çabalarına karşılık Dünya Bankasınca yayımlanan 2015 yılı "Doing Business" raporuna göre, Cezayir 189 ekonomi içerisinde iş yapılabilirlik açısından bir önceki yıla göre bir basamak gerileyerek 154. sırada yer almaktadır.

Bahse konu raporun incelenmesi, Cezayir'in pek çok gösterge açısından Afrika ortalamasının bile altında skorlar kaydettiğini göstermektedir. Bir karşılaştırma yapılabilmesi açısından Cezayir'in komşuları Tunus ve Fas bahse konu sınıflandırmada sırasıyla 60. ve 71. sırada yer aldıklarının belirtilmesinde fayda görülmektedir. Söz konusu raporda yer verilen göstergeler, Cezayir'de iş ortamının ve dolayısıyla yatırım yapmanın güçlüklerini ortaya koymaktadır.

Cezayir İçin "Doing Business" Göstergelerinin Özet Tablosu (2015)

	Şirket Kurma	İnşaat İzinleri	Elektrik Erişimi	Tapu/Mülkiyet Kayıtları	Banka Kredisine Erişim	Yatırımcının Korunması	Vergi Ödenebilirliği	Dış Ticaret Uygulamalarına Açıklık	Mahkeme Süreci	Şirketin Taahhütleri
Dünya Sıralaması	141	127	147	157	171	132	176	131	120	97
Prosedür Sayısı	13	17	5	10	-	-	27 (adet vergi)	8/9 (İhr/İth)	45	-
Gerekli Gün Sayısı	22	204	180	55	-	-	451 (iş saati)	17/26 (İhr/İth)	630	2.5
Maliyet (%)	11 (% kişi başına düşen gelirin)	0,7 (taşınmaz değerinin)	1.318,5 (% kişi başına düşen gelirin)	7,1 (taşınmaz değerinin)	-	-	72,7 (kar üzerinden ödenen vergi)	1.270/1.330 (İhr/İth/\$ konteynır başına)	21,9 (anlaşmazlık bedelinin)	7 (değer)

Kaynak: Cezayir Doing Business 2015 Raporu

Bununla birlikte, Cezayir Hükümeti, bir yandan, iş yapma ortamının iyileştirilmesi adına altyapı ve mevzuat çalışmalarına ağırlık verirken, bir yandan da, özellikle petrol fiyatlarındaki düşüşle birlikte, enerji sektörüne bağımlı sanayileşmenin yerine bütüncül bir sanayileşme

politikası güderek ulusal sanayinin çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi için yerli ve yabancı yatırımların teşvikine yönelik çeşitli önlemler almaktadır.

Bu sayede, özellikle makroekonomik istikrar ve eğitim alanında kaydedilen ilerlemeler neticesinde, World Economic Forum'un 2014-2015 yıllarına ilişkin "Küresel Rekabet Endeksi" raporunda Cezayir bir önceki döneme göre 21 basamak ilerleyerek 79'uncu sırada yer almıştır.

Buna karşın, yatırım ortamının iyileştirilmesi açısından çok önemli bir gösterge olan bankacılık sektöründe ise Cezayir'in gelişmekte olan diğer ülkelere nazaran gerilerde kaldığını belirtmek gerekmektedir. Bu kapsamda yukarıda anılan "Küresel Rekabet Endeksi" raporunda, Cezayir finans piyasası ve bankacılık sisteminin gelişmişliği açısından, dünya sıralamasında 144 ülke arasında kendine ancak 137'nci sırada yer bulabilmiştir.

Ülkede fikri mülkiyet hakları ve marka, patent korumasına yönelik yasal mevzuat ve uygulamalar yetersizdir. Bu husus da anılan ülkede yatırım yapılması konusunda ciddi bir engel oluşturmaktadır. 2015 yılı içerisinde söz konusu alanda çeşitli mevzuat çalışmalarının yapılması beklenmektedir.

Cezayir'deki bir diğer sıkıntılı husus ise dağıtım ve lojistik kanallarının yetersiz olması ve satış noktalarının da talebe cevap verememesidir. 2014 yılının ilk 3 ayı itibari ile Cezayir'de ticarethanelere ilişkin olarak Ticaret Bakanlığınca yapılan araştırmalar halihazırda 46 adet toptancı, 967 adet perakendeci halinin kayıtlı olduğunu, 1 827 dükkanın sisteme dahil bir şekilde faaliyet gösterirken 1 368 adet dükkanın ise kayıtdışı bir şekilde çalıştığını göstermektedir.

4.2. Temel Girdi Maliyetleri

Cezayir'de işgücü maliyetleri düşük düzeydedir. Asgari ücret 18 bin Cezayir Dinarı –CD- (yaklaşık 170 €) olarak belirlenmişken 2013 yılı itibari ile ortalama net maaşlar % 13,7 oranında artarak 36 104 CD (yaklaşık 344 €) olmuştur.

Cezayir İstatistik Kurumu (ONS) verilerine göre; ortalama maaşların, kamu sektöründe (ortalama 50 954 CD – yaklaşık 485 €) özel sektöre (ortalama 29 240 CD – yaklaşık 278 €) daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. En yüksek maaşların bankacılık sektöründe olduğu, anılan ülkede en aktif olduğumuz müteahhitlik sektöründe ise; beyaz yaka çalışanların ortalama 42 915 CD (yaklaşık 410 €) mavi yakaların ise ortalama 25 bin CD (yaklaşık 240 €) maaş aldığı tespit edilmiştir. İmalat sanayinde beyaz yaka çalışanların ortalama 58 880 CD (yaklaşık 560 €), mavi yaka çalışanların ise ortalama 30 bin CD arasında (285 €) maaş aldığı ifade edilmektedir.

Öte yandan, Cezayir Hükümeti halkın alım gücünün iyileştirilmesine yönelik olarak İş Kanunu'nda değişikliğe gitmiş, bu kapsamda asgari ücretin hesaplanmasında primler ve tazminatlar çıkarılmış ve böylece çalışanların eline geçen net ücretin arttırılması hedeflenmiştir. Ancak, petrol fiyatlarındaki düşüş ve işveren çevrelerinden gelen itirazlar Hükümet'i geri adım atmaya mecbur etmiş olup şu ana kadar bahse konu yasal mevzuatın uygulamaya konulmasına yönelik herhangi bir gelişme kaydedilmemiştir.

Ayrıca 2009 yılından bu yana askıya alınan ve sadece gayrimenkul alımlarında sağlanan tüketici kredilerinin diğer ürün alımlarında da uygulanması kararlaştırılmıştır. Ancak bahse konu uygulama kapsamında sadece Cezayir'de üretilen ürünler satın alınabilecek olup bu hususta belli bir yerli üretim oranı şartı (şu an için ilgili Bakanlıklar nezdinde yapılan çalışmalar çerçevesinde ürünlerde en az % 40 yerlileşme oranının aranmasının talep edilmesi gündemdedir.) da mevzubahis olacaktır.

Halihazırda brüt maaş üzerinden toplam % 35'lik sosyal güvenlik kesintisi yapılmakta, bu oranın % 26'sı işveren % 9'u ise çalışan tarafından ödenmektedir.

En son olarak, yabancı yatırımcıların söz konusu ülkede kalifiye işgücü, özellikle ara eleman bulmakta oldukça zorlandıklarının belirtilmesi gerekmektedir.

Cezayir’de belli başlı enerji girdi maliyetleri dünya ortalamasının oldukça altındadır. Doğalgazın m³’ü 0,18-0,37 avro ile sağlanabilmekte, elektriğin kilowatt’ı ise ortalama 1,14 avrodan sanayiye tahsis edilmektedir.

Aşağıda diğer bazı maliyetlere ilişkin tablolar yer almaktadır:

Benzin Fiyatları (Litre) (Cezayir Dinarı)

Ürün	Benzin İstasyonları Fiyat	Nihai Kullanıcı Fiyat
Süper Benzin	21.5	23.25
Normal Benzin	19	21.2
Dizel Benzin	11.65	13.7
Gaz	6.8	9
Kurşunsuz Süper		22.6

Kaynak: Cezayir Benzin Dağıtım Firması NAFTAL

Su Fiyatı

Abone Türü	Kullanım Miktarı m³	Fiyat
Hanehalkı	1-25	6.3
	25-53	20.48
	54-82	34.65
	83 ve üstü	40.95
Merkezi ve Yerel İdareler	Tek fiyat	34.65
Hizmet Sektörü	Tek fiyat	34.65
Sanayi Sektörü	Tek fiyat	40.95

Kaynak: SEAL

Sosyal Güvenlik Primleri Tablosu

Konu	İşveren Payı (%)	Çalışan Payı (%)	Toplam (%)
Sosyal Güvenlik	12,5	1,5	14
İş Kazaları ve Hastalıklar	1,25	-	1,25
Emeklilik	10,5	6,75	17,25
İşsizlik Primi	1	0,5	1,5
Erken Emeklilik	0,5	-	0,5
Sosyal Konut Fonu	0,5	-	0,5
Toplam	26	9	35

Kaynak: Cezayir Sosyal Güvenlik Kurumu (CNAS)

Gelir Vergisi (Impot sur le Revenu Global-IRG)

Gelir Aralığı (Cezayir Dinarı)	Uygulanan Gelir Vergisi Oranı (%)
0-120 000	0
120 001 – 360 000	20
360 001 – 1 440 000	30
1 440 001 ve üstü	35

Kaynak: Cezayir Maliye Bakanlığı

*Gelir vergisi brüt maaş üzerinden hesaplanmakta ve aylık olarak tahsil edilmektedir.

**Adrar, Illizi, Tamanrasset ve Tindouf gibi Cezayir’in güney şehirlerinde enerji ve maden sektörü haricinde çalışanlara söz konusu oranlar % 50 indirimli olarak uygulanmaktadır.

Cezayir’de yabancı ve yerli yatırımcılara yerel bankalardan yatırım kredisi imkanı sağlanmaktadır. Halihazırda yatırımcı kredilerinin ortalama faizi % 3,5 olup söz konusu kredi faizlerinde ANDI teşvikleri kapsamında % 2’lik bir indirimin sağlanabildiğinin belirtilmesinde fayda görülmektedir. Güney vilayetlerindeki yatırımlarda söz konusu faiz oranı tamamı ile ANDI teşvikleri kapsamında indirim tabi tutulabilmektedir. 2013 yılı itibari ile Ulusal Yatırım Fonu (FNI) kapsamında yatırımlara % 34’lük bir katkı sağlanmış, bankalar nezdinde de ekonomiye 35 milyar dolar tutarında finansman aktarılmıştır.

4.3. Cezayir Vergi Mevzuatı

4.3.1. Karın Vergilendirilmesi

Şirketlerin vergilendirilebilir karı aşağıdaki iki değer arasındaki farktan hesaplanmaktadır;

- Şirket aktiflerinde yer alan her türlü kazanç (satılan ürünlerden gelen kazançlar, şirket aktiflerine yansıyan her türlü gayri menkul geliri, şirkete ait fikri mülkiyet haklarından kaynaklanan her türlü gelir, finansal kazançlar, profesyonel aktivitelerden gelen kazançlar)
- Düşülebilir her türlü gider (mal ve hizmet alımları, genel harcamalar –personel, kira, diğer-, provizyonlar, amortismanlar, bazı vergi ve harçlar –profesyonel işletme vergisi, emlak vergisi, çevre vergisi-)

Şirket giderlerine ilişkin harcamaları gösterir evrak ve belgenin bulunamaması halinde, vergi yükümlülerinin bildirilmiş ve kanıtlanmamış giderleri üzerinden % 10’a varan bir indirim imkanı sağlanmaktadır.

Şirket karından bir gelirin düşülebilmesi için bu harcamanın;

- şirketin olağan işletme faaliyetleri kapsamında yapılmış olması,
- somut bir nitelik taşıyarak kanıtlanabilir olması,
- net aktifler üzerinde azaltıcı bir etkisinin olması,
- şirketin işletme faaliyeti kapsamında ortaya çıkmış olması

gerekmektedir.

Sermaye şirketleri, şirket karları üzerinden Şirket Karları Vergisi’ne (Impot sur les Bénéfices des Sociétés -IBS-) tabidirler. Sermaye şirketlerinin tabi olduğu IBS oranları, 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Üretim yapan, inşaat, bayındırlık ve turizm hizmeti veren firmalar için % 23,
- Ticaret ve hizmet sektörü firmaları için % 23.

4.3.2. Cironun Vergilendirilmesi

Şirket cirosunun vergilendirilmesi, şirket türü ne olursa olsun, Katma Değer Vergisi’ne (KDV) göre tespit edilmektedir. Söz konusu KDV de şirket tarafından üretilen mal ve hizmetlerin

katma değeri üzerinden hesaplanmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu vergi tüketiciye yüklenmiştir. Bu rejimde söz konusu vergi matrahı şirketin kendi bildirimlerine göre belirlenmektedir. Şirket, satış işlemini gerçekleştirdiği ürün ve hizmetlerden doğan KDV'yi hesaplayıp, bu meblağdan, satın aldığı ürün ve hizmetlerden dolayı ödediği KDV'yi hesaplayarak düşer. Aradaki pozitif fark şirketin ödemesi gereken KDV tutarını gösterirken, negatif fark çıkması halinde bu meblağ sonraki aylara aktarılır. Ancak söz konusu negatif fark hiçbir zaman bir geri ödeme konusu yapılamaz.

KDV'yi doğuran olay işlemin doğasına göre belirlenir;

- Satılan malın yasal olarak teslim edilmesi,
- Gerçekleştirilen bir hizmetin ve bayındırlık faaliyetinin bedelinin tahsil edilmesi,

Bayındırlık faaliyetinin bir müteahhitlik firmasınınca yerine getirilmesi durumunda, hizmetin yasal olarak yerine getirilmesi ile KDV doğmaktadır. Kamu ihaleleri kapsamında yapılan alım-satımlarda, KDV satış bedelinin kısmen veya tamamen tahsil edilmesi ile doğar. Tahsilatın söz konusu olmaması halinde ise, malın teslimatından sonra 1 yılın geçmesinin ardından KDV doğmuş olur. KDV'ye konu olan ciro, yapılan faaliyet kapsamında muhasebe edilebilir bütün alım-satımları kapsar. KDV kapsamındaki ciro; tüm harcamalar, KDV haricindeki tüm harçlar ve ödemeler, ana faaliyet konusu dışındaki faaliyetlerden doğan gelirlerden oluşmaktadır. Müşteriye fatura edilen ve KDV'den düşülebilen kalemler ise; indirimler, geri kabul edilen mallar, damga vergisi, ulaştırma giderleri ve konsinye satış giderlerinden oluşmaktadır.

İki KDV oranı söz konusudur;

- % 17'lik normal oran,
- % 7'lik bazı istisnai ürünler için belirlenen düşük oran,

KDV ancak yasalarda açıkça öngörülen ve belirtilen bazı hallerde geri ödenebilmektedir. Yasalarla izin verilen düşülebilen KDV tutarı, ödenmesi gereken tutarı geçmemekte olup aşağıdaki durumlarda kalan bakiye iade edilebilmektedir;

- Vergiden muaf tutulan aşağıdaki şartları yerine getiren durumlar;
 - İhracat işlemlerinden doğan KDV (Mal, hizmet ve ürünün ticaretinden doğan ve KDV'den muaf tutulan işlemler ile vergiden muaf tutulan bir sektöre verilen hizmet veya satılan mala ilişkin ticaretten doğan durumlar)
 - İşletme faaliyetinin sona ermesi (Bunun için borçlunun tüm vergi işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir. Buna müteakip alacaklı olduğu KDV tutarı işletmenin düşülecek KDV ve faaliyetinin sonlandırılmasından doğan farklılıklar hesaplanmak suretiyle belirlenir.)
 - Alacak-Verecek KDV arasında 3 ayı aşacak bir şekilde işletme lehine fark olması (KDV alacağı –en az 30.000 Cezayir Dinarı olmak kaydıyla-doğduğu andan itibaren 20 gün içerisinde başvuru yapılması.

4.3.3. Profesyonel Vergiler

Yukarıda sıralanan vergilerin yanı sıra işletmeler aşağıdaki vergilere de muhataptırlar;

Profesyonel Faaliyet Vergisi (Taxe sur l'Activité Professionnelle –TAP-)

Söz konusu vergi bir işletmenin, kendisine bağlı her birim tarafından gerçekleştirilen ciro üzerinden belirlenir. İşletmenin KDV alacaklısı olması durumunda söz konusu vergi KDV hariç olarak hesaplanır. TAP oranı % 2'dir. Doğalgaz ve petrol taşımacılığına ilişkin faaliyetlerde ise söz konusu vergi oranı % 3 olarak belirlenmiştir.

Emlak Vergisi

İşletmeler sahip oldukları gayri menkuller (bina ve arsa) üzerinden de vergiye tabidirler.

- *Bina ve Daire Vergileri:* Şirketler sahibi oldukları bina, daire, vb. gibi inşaa edilmiş gayri menkuller üzerinden söz konusu gayri menkulün m² kira değeri üzerinden vergilendirilirler. Söz konusu vergi her sene % 2'lik bir indirimle gidilmek suretiyle uygulanır. Toplam indirim tutarı % 40'ı geçemez. Fabrikalar için söz konusu indirim tutarı % 50 olarak vergilendirilmiştir. Anılan vergi inşa edilmiş gayri menkuller için % 3 olarak belirlenmiştir. Yeni binalar, inşaatı tamamlandıktan sonra 7 yıl süreyle söz konusu vergiden muaftır.
- *Arsa Vergileri:* Söz konusu vergiler de m² kira bedeli üzerinden belirlenirler.

Bahse konu tüm vergiler şirketin karları üzerinden % 72,7 oranında bir vergiye tekabül etmekte olup yılda 27 farklı vergi ödenmesi söz konusudur. Bahse konu ağır vergi yükü, Cezayir'in Doing Business 2015 Raporu'nda 189 ülke arasında 176. sırada yer almasına yol açmaktadır.

III. SEKTÖRLER

1. TARIM VE HAYVANCILIK

Cezayir'de, 2000'li yıllardan itibaren ülke ekonomisindeki önemi gittikçe azalan tarımın GSYİH'ya katkısı % 9 olup enerji, hizmet ve inşaat sektörünün ardından dördüncü sıradadır. Toplam aktif işgücünün % 10,6'sının tarım sektöründe istihdam edildiği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, ücretsiz çalışanlar (aile işçiliği) ile birlikte aktif işgücünün % 24'ünün anılan sektörde istihdam edildiği tahmin edilmektedir. Ülkenin sürekli artan iç talebine cevap veremeyen yerli tarımsal üretim, ülkeyi toplam gıda ihtiyacının yaklaşık yarısı oranında dışa bağımlı kılmaktadır. Ancak son dönemde artan teşviklerle birlikte ülkenin kendi kendine yeterliliğinin % 70'ler seviyesine çıktığı çeşitli kaynaklarda ifade edilmektedir. Son yıllarda büyük alışveriş merkezlerinin çoğalması ile birlikte gıda üretiminde kitlesel üretimin artacağı ve tarımsal üretimin miktar, fiyat, kalite ve çeşitlilik anlamında gelişeceği beklenmektedir. Ancak, bu alanda önemli yatırım, teknoloji ve tecrübe eksikliği bulunmaktadır.

Gerek 39 milyonluk nüfusun arz ettiği iç talep gerekse Akdenize kıyı bir çok ülke ile Afrika ülkelerine olan yakınlığı ile de büyük bir pazar olan Cezayir, farklı iklimlerin getirdiği biyoçeşitlilik sayesinde geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. Kimyasal girdilerin görece az kullanılması sadece niceliksel olarak değil niteliksel olarak da kaliteli bir tarımsal ürün gamının oluşmasını sağlamıştır.

Yüksek platolarda ve dağlık bölgelerde koyun, keçi ve sığır besiciliği yapılmakla beraber, hayvancılık da tıpkı tarımsal üretim gibi küçük ölçekli olmanın getirdiği verimsizlik ile karşı karşıyadır. Ülkede et fiyatlarının halkın alım gücünün üstünde seyretmesi ve üretimin, talebin çok altında kalması nedeniyle her yıl Arjantin, Brezilya gibi ülkelere önemli miktarda et ve canlı hayvan ithalatı yapılmaktadır. Hayvancılığın gelişmemiş olmasına paralel olarak, süt ve süt ürünlerinin üretim kapasitesi de sınırlı kalmıştır.

Bu hususlar çerçevesinde; Cezayir, 2010-2014 Beş Yıllık Tarımsal ve Kırsal Yenilenme Planı kapsamında belirlediği tarımsal ve kırsal kalkınma hedefleri doğrultusunda, kalifiye işgücü kapasitesinin artırılarak yeni teknolojilerin bu sektörde daha fazla kullanılmasını amaçlayan tarım politikaları ile aynı zamanda kendi kendine yeterli bir ülke konumuna ulaşmayı da hedeflemektedir. Tarımsal ve kırsal yenilenme ile insan kaynağının ve yeni teknolojilerin sektörde kullanımının artırılması yeni tarım politikasının sac ayağını oluşturmaktadır.

Tarımsal ve kırsal kalkınma hedefleri çerçevesinde;

- 2010-2014 yılları arasında her yıl için 200 milyar Cezayir Dinarı (DA) (yaklaşık 2 milyar Avro) tahsisat ayrılmıştır. Böylece tarımsal üretimin yıllık % 6'dan % 8,3'e çıkarılması hedeflenmektedir.
- Tahıl üreticilerine her yıl 17 milyar DA (170 milyon Avro) kredi imkanı sağlanmıştır;
- 10 hektarı geçmeyen arazilerde, toprağın iyileştirilmesi ve tarımsal alanın genişletilmesini teminen kehrat başına 1 milyon DA'ya kadar kredi verilmektedir. ETTAHADI Kredisi kapsamında 10 hektarı geçen araziler için 100 milyon DA'ya kadar kredi verilebilmektedir.
- Bu krediler kapsamında devlet bankaları nezdinde garanti fonları da oluşturulmuştur.

Aşağıda sunulan tablolardaki veriler çerçevesinde Cezayir'in tarımsal ve hayvansal ürünlerde üretim, tüketim ve ihracat potansiyelleri açısından daha yakından bir inceleme yapıldığında;

Tablo I - Cezayir'in Yıllar İtibari ile Seçilmiş Ürünlerde Tarımsal Üretimi (Ton)

Ürün Adı	2009	2010	2011	2012	2013
Sert Buğday	2 335 787	2 038 500	2 195 790	2 407 118	2 332 369
Yumuşak Buğday	1 109 312	914 200	715 100	1 025 113	966 680
Arpa	2 566 614	1 503 900	1 258 080	1 591 715	1 498 629
Yulaf	110 987	101 500	76 730	109 703	113 286
Hububat Toplam	6 122 700	4 558 100	4 245 700	5 133 648	4 910 964
Yem	3 037 305	3 136 096	3 127 681	3 686 267	3 831 017
Kuru Sebze	64 289	72 345	78 817	84 290	95 839
Sınai Domates	382 273	761 942	705 864	852 387	913 940
Tütün	7 668	7 604	828 087 630	7 630	7 211
Patates	2 636 057	3 300 312	3 862 194	4 219 476	4 928 028
Soğan	980 160	1 001 304	1 144 171	1 183 268	1 358 268
Bağcılık	492 525	560 562	402 592	543 169	570 840
Turunçgiller	844 495	788 111	1 106 750	1 087 832	1 204 851
Sofralık Zeytin	98 251	135 937	192 785	145 826	180 154
Zeytinyağı	36 932	175 315	417 991	248 014	403 134
Hurma	600 696	644 741	724 894	789 357	850 078

Kaynak: Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı

Tablo – II Cezayir'in Yıllar İtibari ile Seçilmiş Ürünlerde Hayvansal Gıda Üretimi (Ton)

Ürün Adı	2009	2010	2011	2012	2013
Koyun Eti	197 560	217 520	253 208	261 198	278 581
Sığır Eti	114 380	125 930	125 386	135 674	139 921

Toplam Kırmızı Et	346 600	381 612	419 553	439 744	466 022
Beyaz Et	209 230	281 632	336 128	362 518	418 397
Süt (10 ³ litre)	2 394 200	2 632 911	2 926 959	3 088 190	3 367 292
Yumurta (Bin Adet)	3 838 298	4 379 713	4 822 477	5 326 572	5 987 024
Bal	4 000	4 880	4 753	5 320	6 147
Yün	27 240	26 119	28 137	31 500	36 858

Kaynak: Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı

Hububat: Cezayir’de 2013 yılı itibari ile 4.9 milyon ton hububat üretilmiş olup 2014 yılı itibari ile de kötü hasat ve sulama sistemlerinin yetersizliği sebebiyle hasatta ciddi bir gerilemenin olduğu (yaklaşık 3.4 milyon ton üretim) tahmin edilmektedir. Diğer taraftan, Cezayir Tahıl Meslek Odası (OAIC); 2014 yılında sert buğday ithalatının % 80 artışla 784 milyon dolara yükseldiğini, buna karşın yumuşak buğday ithalatının % 5,8 oranında azalarak 1 milyar 580 milyon dolara gerilediğini, arpa ithalatının ise % 30 artış ile 197 milyon dolar olarak gerçekleştiği bilgisini vermiştir. Bu kapsamda toplam hububat ithalatının 5 milyon ton civarında olduğu bilinmektedir. Cezayir’in toplam hububat ithalatının ise 3 milyar 540 milyon dolar seviyesinde olduğu açıklanmıştır.

Buğday ve arpada kendine yeterli bir ülke olunmasının hedeflendiğini açıklayan OAIC, hektar başına 1,7 ton civarında olan üretimin yabancı ortaklıklar vasıtası ile 9 tona çıkarılmasının amaçlandığını açıklamıştır. Bununla birlikte 2002-2013 yılları arasında söz konusu sektörde 26 proje kapsamında toplamda 80 milyon avro dolayında yatırım gerçekleştirilmiştir.

Süt: Cezayir’de üretilen süt, ithal edilen süt tozuna su karıştırılması yolu ile elde edilmektedir. Bu durum, benzeri süt ürünlerinin üretimini de engellemektedir. Ülkede süt üretimine önemli miktarda teşvik verilmesine rağmen, günlük veya pastörize süt üretecek yeterli sayıda kombine süt sağım tesisi sayısı yetersizdir.

2013 yılı itibari ile 2.4 milyar inek sütü olmak üzere 3.3 milyar litre süt üretimi gerçekleştirilmiştir. Öte yandan, 2014 yılında süt üretiminin 3.5 milyar litreye çıkarıldığı da çeşitli kaynaklarda ifade edilmektedir. Bununla birlikte Cezayir’in yıllık 5 milyar litre süt tüketiminin olduğu ve bu sebeple geri kalan ihtiyacı ithalat ile karşılandığı bilinmektedir. Bu kapsamda, 2014 yılında % 69’lük artışla 1 milyar 910 milyon \$’lık süt ve süt ürünleri (süt tozu, tereyağı, kremler) ithalatı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ithalatın 395.8 bin tonluk bir ürün ithalatına denk geldiği de ifade edilmektedir. Cezayir, 2014 yılında dünyanın en büyük süt tozu ithalatçısı konumuna gelmiştir. 2015 yılı itibari ile süt üretiminin 3.8 milyar litre seviyesine çıkarılmasına yönelik projeksiyon mevcuttur. Bu üretime ulaşılabilmesi için 619 bin baş inek yetiştirilmesi gerekmektedir. 2002-2013 yılları arasında yapılan yatırım sayısı 378 adet olup söz konusu yatırımların 700 milyon Avro tutarında olduğu açıklanmıştır.

Patates : Cezayir’de 2013 yılında 4.9 milyon ton patates üretilmiş olup söz konusu ürünün tohumluk patates ile birlikte 100 milyon dolar civarında ithalatının olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda, kişi başına yıllık 150 kg patates tüketimi (et ve süttten sonra en çok tüketilen ürün) olduğu ve yerel üretimin söz konusu tüketimin % 80’inden fazlasını karşıladığı tahmin edilmektedir.

Zeytin ve Zeytinyağı: 2013 yılında Cezayir’in yaklaşık 180 bin ton sofralık zeytin ve 400 bin ton zeytinyağı üretimi vardır. Bu bakımdan dünyanın önemli üreticileri arasında yer alan Cezayir neredeyse hiç zeytinyağı ithalatı yapmamaktadır. 2015 yılında zeytinyağı üretiminin 3 katına çıkarılması hedeflenmektedir.

Diğer Yağlar: Cezayir zeytinyağı harici hem bitkisel hem de hayvansal yağlarda kendi ihtiyacının ancak % 20'sini üretebilmekte ve geri kalanını da ithal etmektedir. Yıllık 600 bin ton olan bahse konu ithalatın da neredeyse tamamı Fransa, İspanya, İtalya, Arjantin ve Brezilya'dan yapılmaktadır. Bu ürün gruplarında 2002-2013 yılları arasında 300 milyon avro tutarında 186 adet yatırım gerçekleştirilmiştir.

Beyaz et ve Koyun: Cezayir'de 20 milyon koyun, 2 milyon sığır olmak üzere 30 milyon çiftlik hayvanı olduğu tahmin edilmektedir. 2013 yılında 460 bin ton kırmızı et ve 418 bin ton beyaz et üretilmiştir. 2013 yılı içerisinde 25 bin ton kırmızı etin ithal edildiği bilinmektedir. Et üretimine yönelik olarak 2002-2013 yılları arasında toplam 50 milyon avro değerinde 195 adet yatırım yapılmıştır.

Diğer: Cezayir'de 2013 yılı içerisinde, ayrıca, yıllık bazda 850 bin ton hurma, 913 bin ton domates, 1.2 milyon ton turunçgil, 5.9 milyar yumurta üretildiği bilinmektedir.

2. DENİZ ÜRÜNLERİ VE BALIKÇILIK

Tablo III - Cezayir Balıkçılık Sektörü Üretimi (Ton)

	2009	2010	2011	2012	2013
Balık	130 120	95 167	104 000	108 207	102 220
Kültür Balıkçılığı	2 162	1 758	2 247	2 648	2 193
Balık Tüketimi	156 143	119 022	131 679	142 662	131 876
Balıkçılık Filosu (<i>Adet</i>)	4 532	4 191	4 327	4 414	4 583
İthalat	28 147	25 552	29 173	36 093	30 882
İhracat	2 124	1 696	1 494	1 637	1 226

Kaynak: Balıkçılık ve Deniz Kaynakları Bakanlığı

Cezayir 1.280 Km deniz kıyısına sahip olup, deniz mahsulleri itibariyle 500 den fazla balık türü ile en zengin ülkelerden biridir. Ülkenin 500.000 ton balık rezervi olduğu bilinmektedir. Cezayir'in 10 adet büyük limanı ve 20 adet balıkçılıkta kullanılan limanı bulunmaktadır. Cezayir'de yıllık bazda büyük çoğunluğu sardalya ve hamsi türü balıklardan oluşan 100 bin tonluk bir üretim söz konusudur. Bu üretimden sadece 1200-1500 tonluk küçük bir kısmının ihraç edildiği bilinmektedir. Yıllık kişi başı tüketimin de 4.5 kg civarında olduğu bilinmektedir. Sektörde yıllık 30 bin tonluk ithalat (60 milyon avro tutarında) yapılmaktadır. Oldukça yeni bir sektör olan kültür balıkçılığında ise 2100 tona yaklaşan bir üretim mevcuttur. 2002-2012 yılları arasında balıkçılık sektöründe 290, kültür balıkçılığında da 15 adet yatırım yapılmıştır. Bu kapsamda 20 milyon avro tutarında yatırım söz konusudur.

Öte yandan, Cezayir'in sularında 600 çeşit yosun bulunmakta bunlar tarım, ilaç, eczacılık ve kozmetik sektörlerinde kullanılabilir.

Cezayir Balıkçılık ve Deniz Kaynakları Bakanlığı Balıkçılık Sektörü Stratejik Planı 2020 yılı hedefleri doğrultusunda;

- Yıllık 4.5 kg olan kişi başına balık tüketiminin Dünya Sağlık Örgütü'nün tavsiye ettiği 6.3 kg.'a çıkarılması,
- Yıllık 100-130 bin ton (% 80'i hamsi ve sardalya türü küçük balıklardan oluşmaktadır.) arasında değişen üretimin 200 bin tona yükseltilmesi,
- Sektörde yılda en az 350 yeni projesinin hayata geçirilmesi, böylece mevcut 70 binlik istihdamın korunarak 30 bin yeni iş imkanı yaratılması
- Yıllık pazar hacminin 110 milyar dinara (yaklaşık 1 milyar avro) çıkarılması,
- Sektörde ticaret ve lojistik ağının yaygınlaştırılması, bunun için 44 adet yeni halin ve pazarın kurulması,
- Sektörel derneklerin kurulmasının teşvik edilmesi,
- Sürdürülebilir bir balıkçılık için sorumlu bir avlanma mantığının geliştirilmesini teminen eğitim programlarının yaygınlaştırılması,
- 2500 adet balıkçı teknesinin rehabilite edilmesi,
- 25 adet olan balıkçı limanının rehabilitasyonu ve genişletilmesi,

amaçlanmaktadır.

3. ENERJİ SEKTÖRÜ

3.1. Genel Bilgiler

Cezayir'de 1877 yılında Ain Zeft'te ilk petrol kuyusu keşfi ile başlayan enerji serüveninde, enerji sektörü, Cezayir'in GSMH'sinin % 30'unu, bütçe gelirlerinin % 60'ından fazlasını, ihracat gelirlerinin % 95'ini sağlayarak ülke kalkınma planlamasının lokomotif konumuna gelmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasından hemen sonra 1963 yılında kurulan ve sektörde tekel konumundaki devlet firması Sonatrach ile hızlanan petrol ve doğal gaz arama, çıkarma ve pazarlama faaliyetleri sonucunda Cezayir, bölgesinin ve dünyanın en önemli enerji tedarikçilerinden biri olmuştur.

Cezayir'de enerji sektörü, doğalgaz ve petrol üretiminin % 80'inden fazlasını gerçekleştiren Sonatrach'ın kontrolündedir. Geri kalan % 20'lik üretim ise; Cepsa (İspanya), BP (Birleşik Krallık), Eni (İtalya), Repsol (İspanya), Total (Fransa), Statoil (Norveç) ve Anadarko (ABD) gibi yabancı enerji firmaları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Sektöre ilişkin bütün düzenlemeler 2005 tarihli Enerji Kanunu çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kanuna istinaden 2006 yılında getirilen bir düzenleme ile bütün enerji projelerinde Sonatrach'ın payının en az % 51 olması kuralı konmuş ve söz konusu durum yabancı yatırımcıların Cezayir'e olan ilgisini azaltmıştır. Bu doğrultuda, 2008'de ihaleye çıkılan 16 blokun 4'ü, 2009'daki 8 blokun 3'ü ve 2011 yılındaki 10 blokun 2'si ihale edilebilmiştir. Yabancı yatırımcıların Cezayir enerji sektörüne azalan ilgisinin altında Sonatrach firmasındaki bazı yolsuzluk iddialarının da etkili olduğu ifade edilmektedir.

Bu çerçevede, Cezayir'in son yıllarda petrol ve doğal gaz üretimi, kamu bürokrasisinin yavaş karar alması, yabancı yatırımcıların önüne konan engeller, altyapı yetersizliği ve teknik problemler sebebiyle yeterli düzeyde yatırım yapılmadığından kademeli olarak azalmıştır. Bunun üzerine Cezayir Hükümeti yatırımları arttırmak için 2013 yılı Bütçe Kanunu'nda yeni teşvikler öngörmüş ve 2014 yılı Ocak ayında 2011 yılından sonra ilk kez olarak yeni ihaleler açmış ve 4 yeni ihale yapılmıştır. Böylece 2014 yılında bir önceki yıla göre % 25'lik bir artış ile 116 kuyuda arama-çıkarma gerçekleştirilmektedir. Bu sayede Sonatrach ve yabancı partnerlerle 32 yeni keşif yapıldığı açıklanmıştır.

Cezayir Enerji Bakanlığı'na göre, 2013 yılında, Cezayir,

- Dünyanın en büyük 18'inci petrol üreticisi,
- Dünyanın en büyük 12'inci petrol ihracatçısı,
- Dünyanın en büyük 15'inci petrol rezervlerine sahip ülkesi,
- Dünyanın en büyük 5'inci doğalgaz üreticisi ve 3'üncü doğalgaz ihracatçısı,
- Afrika'nın en büyük doğal gaz üreticisi, en büyük 3'üncü petrol üreticisi,
- Avrupa Birliği'nin en büyük 2'inci –Avrupa dışından- doğalgaz tedarikçisi ve 4'üncü enerji ürünleri tedarikçisi,
- Afrika'nın en büyük 2'inci ve dünyanın en büyük 7'nci doğalgaz rezervlerine sahip ülkesi,
- Dünyanın en büyük 3'üncü kaya gazı rezervlerine sahip ülkesi,

konumundadır.

Anılan ülkenin enerji karnesi şu şekildedir:

Tablo IV – Cezayir Enerji Sektörü Göstergeleri

Konu	Miktar	Dünya Sıralaması
Elektrik Üretimi (2014)	63 milyar kWh	
Elektrik Tüketimi (2010)	33.6 milyar kWh	59
Elektrik İhracatı (2010)	803 milyon kWh	60
Elektrik İthalatı (2010)	736 milyon kWh	66
Kurulu Elektrik Üretim Kapasitesi (2010)	11.3 milyon kW	52
Elektrik Üretim Kaynağı (2009)	% 97,5 Fosil Yakıtlar	60
	% 2,5 Hidroelektrik Santralleri	134
Toplam Petrol Ürünleri Üretimi (2012)	1.8 milyon varil/gün	15
Ham Petrol Üretimi (2013)	1.2 milyon varil/gün	
Ham Petrol İhracatı (2010)	1 milyon varil/gün	16
Ham Petrol İthalatı (2010)	6.4 bin varil/gün	79
Kanıtlanmış Ham Petrol Rezervleri (2013)	12.2 milyar varil	16
Rafine Edilmiş Petrol Üretimi (2010)	571 bin varil/gün	29
Rafine Edilmiş Petrol Tüketimi (2011)	316 bin varil/gün	40
Rafine Edilmiş Petrol İhracatı (2010)	471 bin varil/gün	15
Rafine Edilmiş Petrol İthalatı (2010)	17.2 bin varil/gün	109
Doğal Gaz Üretimi (2011)	82.7 milyar m ³	10
Doğal Gaz Tüketimi (2011)	28.8 milyar m ³	29

Doğal Gaz İhracatı (2011)	52 milyar m ³	7
Kanıtlanmış Doğal Gaz Rezervi (2013)	4.5 trilyon m ³	10
Kanıtlanmış Kaya Gazı Rezervi (2013)	707 trilyon cubic feet	3

Kaynak: Sonatrach, Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)

2014 yılında Cezayir’de enerji ürünleri üretiminin bir önceki yıla göre % 4 artışla 200 milyon Ton Eşdeğer Petrole (TEP) ulaştığı Cezayir Enerji Bakanlığınca açıklanmıştır. Söz konusu üretim;

- 131 milyar m³ doğal gaz,
- 61 milyon ton ham petrol,
- 8 milyon ton sıvılaştırılmış petrol gazları (LPG),

müteşekkildir. Bahse konu artışta; Hassi-Messaoud LPG tesisi ile Hamra, El Merk ve Gassi Touil’deki petrol ve doğalgaz üretimi etkili olmuştur. Öte yandan, bahse konu üretim başlıca olarak Cezayir’in Hassi-R’Mel, Hassi-Messaoud ve Rhourde-Nouss bölgelerinde gerçekleştirilmiştir.

Cezayir’de petrol ve doğal gaz üretimi 4 bölgede yapılmaktadır:

- Doğu Sahara’nın, genel olarak hem petrol hem de doğal gaz yatakları açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir.
- Merkez Sahara daha çok doğal gaz rezervleri açısından zengindir.
- Batı Sahara, şu an için doğal gaz rezervleri açısından zengin olarak bilinirken bu bölgede henüz hiç arama yapılmamış potansiyel vadeden alanlar mevcuttur.
- Cezayir’in kuzeyi ise jeolojik yapısının getirdiği zorluklar sebebiyle henüz arama ve sondajlama faaliyetlerine açılmamıştır.

Cezayir Enerji Bakanlığı, Cezayir’in yıllık enerji ürünleri tüketiminin 2014 yılında % 5 oranında artarak 56 milyon TEP’e ulaştığını açıklamıştır. Söz konusu tüketimin yıllık üretimin yaklaşık üçte birinden azına denk geldiği ifade edilirken; tüketimin % 35’i doğalgaz (38 milyar³ - % 12 artış), % 30’u petrol (18 milyon ton - % 3 artış) ve % 28’i elektrik (59 TWh - % 9 artış) tüketiminden kaynaklandığı kaydedilmektedir. Söz konusu tüketimin % 43’ü hanehalkı tüketimine ait olup yükselen hayat standartlarına paralel bir şekilde hanehalklarının yıllık tüketimini % 9 arttırdığı dikkati çekmektedir.

Resmi kaynaklar, enerji tüketiminin yıllık % 7’lik bir oranda arttığını ve bunun 2024 yılında enerji tüketiminin iki katına çıkacağına işaret etmektedir. 2030 yılı itibari ile yurtiçi enerji ürünleri tüketiminin 80 milyar dolar değere ulaşacağını da ifade edilirken, söz konusu yılda 100 milyon TEP enerji tüketiminin söz konusu olacağı belirtilmektedir. Elektrik ve Doğalgaz Düzenleme Komisyonu (CREG) ise 2010-2019 yılları arasında enerji tüketiminin ortalama % 4,3 ila % 7 arasında artacağını öngörmektedir. CREG, ayrıca, imalat sektörünün doğalgaz ihtiyacının 2010 yılında 9.8 Gm³ olduğunu ve bu tüketimin yıllık % 6,9 oranında artışla 2019 yılında 19.1 Gm³’e çıkacağını tahmin etmektedir. Söz konusu dönemde hanehalkının doğalgaz tüketiminin ise % 6,2 oranında artışla 5.7 Gm³’ten 10.4 Gm³’e çıkacağı öngörülmektedir. Devletin tekel firması Sonatrach, yeni yatırımlar kapsamında enerji üretiminin arttırılmaması halinde Cezayir’in 2030 yılından itibaren enerji ihracatçısı bir ülke olma sıfatını kaybedeceğine dikkat çekmektedir.

Öte yandan, Cezayir'in 2014 yılında enerji ürünleri ithalatının da % 40 oranında azalarak 3 milyon TEP'e gerilediği ve bu kapsamda 2.5 milyar \$ tutarında bir ithalat gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.

Öte yandan, Cezayir'de enerji ürünleri çok ciddi bir şekilde sübvansede edilmektedir. Bu bakımdan Cezayir'in Libya'dan sonra enerji ürünlerinin en düşük 2'nci ülke olduğu ve 2005 yılından bu yana herhangi bir fiyat artışı yapılmadığı dikkati çekmektedir. Değişik kaynaklar enerji ürünlerine yapılan sübvansiyonların yıllık 22 milyar dolara ulaştığını, söz konusu tutarın da GSMH'nin % 10'undan fazlasına tekabül ettiğini ifade etmektedir.

3.2. Sonatrach

Cezayir'in ve Afrika'nın enerji sektöründeki en büyük şirketi olan Sonatrach, arama, üretim, ulaştırma, petrol ve türev ürünlerini işleme ve pazarlama faaliyetlerini anılan ülkede tekel olarak yürütmektedir. Sonatrach son dönemde, üretim faaliyetlerini genişletmek amacıyla elektrik üretimi, yeni ve yenilenebilir enerjilere yatırım, deniz suyu arıtımı, maden arama, çıkarma ve işleme çalışmalarına hız vermiştir.

Ürün gamını genişletirken yeni pazarlara açılma stratejileri de bulunan şirket, Afrika'da Mali, Nijer, Libya, Mısır, Avrupa'da İspanya, İtalya, Portekiz, Büyük Britanya, Latin Amerika'da Peru ve ABD'de faaliyet göstermektedir. 2014 yılında enerji ve petrokimya sektörlerinde 63 milyar dolar tutarında bir ihracat gerçekleştiren Sonatrach, enerji sektöründe Afrika'da 1'inci, dünyada 12'nci şirket konumundadır. 2010 yılı rakamlarına göre anılan şirket dünyada sıvılaştırılmış doğal gaz ihracatında 4'üncü, sıvılaştırılmış petrol gazı ihracatında 3'üncü ve doğal gaz ihracatında ise 5'inci sıradadır.

Sonatrach halihazırda;

- En büyük Afrika şirketi,
- Dünyanın en büyük 14'üncü petrol şirketi,
- Dünyanın en büyük 13'üncü sıvılaştırılmış hidrokarbon ürünleri (rezerv ve üretim açısından) şirketi,
- Dünyanın rezerv ve üretim açısından en büyük 6'ıncı doğal gaz şirketi
- Dünyanın en büyük 4'üncü sıvılaştırılmış doğalgaz ihracatçısı,
- Dünyanın en büyük 3'üncü sıvılaştırılmış petrol gazları ihracatçısı,
- Dünyanın en büyük 5'inci doğal gaz ihracatçısıdır.

Sonatrach şirketinin amaç ve faaliyet alanı ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde şu şekilde düzenlenmiştir;

- Petrokimya alanında araştırma ve geliştirme faaliyetlerini arttırarak doğal kaynaklardan sağlanan ürünlere daha çok katma değer sağlamak,
- Şirketin yönetsel kapasitesini arttırmak suretiyle büyük projelerin gerçekleştirilmesini sağlamak, şirketin malvarlığını ve üretim araçlarının koordinasyonunu yürütmek,
- Yeni teknolojilerin takibini yaparak araştırma ve geliştirme yöntemlerini derinleştirmek,
- Şirket stratejileri doğrultusunda gerek şirketin gerekse ortaklıklarının hem Cezayir'de hem de yurtdışındaki amaçlarının gerçekleştirilmesi için koordinasyon, takip ve kontrolünü yapmak,

- Talebi karşılamak amacıyla tedarik zincirini güçlendirmek ve bu konuda yasal yükümlülüklerine riayet etmek.

Şirketin üretim öncesi faaliyetleri arama, araştırma, geliştirme ve sondajlama faaliyetlerinden oluşmaktadır. Bu faaliyetler, anılan şirket tarafından tek başına veya yabancı ortaklarla da birlikte yürütülebilmektedir. 2013 yılında 32 yeni keşif yapılmışken bunların 29'u Sonatrach tarafından 3'ü ise yabancı ortaklıklarca gerçekleştirilmiştir. Öte yandan, Sonatrach Libya'nın Trablus kentinde (Ghadames bölgesi) de sahibi olduğu Sipex firması aracılığı ile 2 keşif yapmıştır.

Cezayir'de bugüne kadar gerçekleştirilen neredeyse bütün keşifler Sahara bölgesinin batı kesimindedir. Cezayir'in 12.2 milyar varillik petrol rezervinin tamamı karasal bölgelerde olup halihazırda denizde arama ve çıkarma çalışması yapılmamıştır. Söz konusu rezervin 3.9 milyar varili Hassi Messaoud, 3.7 milyar varili Hassi R'Mel ve 1.9 milyar varili de Ourhoud bölgesindedir.

Petrol ve doğal gaz arama ve çıkarma faaliyetlerinin yoğunlaştığı bölgeler;

- Petrol ve gaz rezervlerinin % 67'si Oued Mya (Hassi Rmel yatağı doğal gaz rezervinin % 50'sini ve petrol rezervinin % 6'sını içermektedir.) ve Hassi Messaoud (Dahar petrol rezervinin % 71'ini barındırmaktadır) bölgelerinden çıkarılmaktadır. Ham petrol üretiminin % 40'ına tekabül eden 500 bin varili sadece Hassi Messaoud bölgesinden sağlanmaktadır.
- Illizi bölgesi rezervlerden aldığı % 14'lük pay (petrol rezervinin % 15'i ile doğal gaz rezervinin % 14'ü) ile 3'üncü konumdadır.
- Bu bölgelerden sonra Rhourde Nouss ve Berkine bölgeleri (Doğal gaz rezervinin % 19'u ve petrol rezervinin % 8'i) ile Ahnet Timimoun (doğal gaz rezervinin % 13'ü) bölgeleri rezerv açısından önemlidirler.

Cezayir'de hidrokarbon ürünlerinin taşınması da anılan şirketin tekelinde olup ham petrol, doğal gaz, sıvılaştırılmış doğal gaz ve bunların türevlerinin taşınması için 16.200 km uzunluğunda bir boru hattı ağı mevcuttur. (Bkz. Harita – II Cezayir Enerji Boru Hatları Haritası) 2010 yılında, MEDGAZ projesi ve GPL LZ2 «Hassi R'Mel – Arzew» hatlarını beslemek amacıyla GZ4 3'üncü faz «Moctaa Douze – Béni Saf» boru hattı hizmete sokulmuştur. Anılan dönemde 152 milyon TEP, üretimin yapıldığı güney bölgelerinden kuzeye taşınmıştır. Bu boru hattı ile;

- 53.2 milyon ton ham petrol (% 40'ı Kuzey rafinerilerine olmak üzere) taşınmıştır.
- 83.5 milyar m³ doğal gazın taşınması gerçekleştirilmiştir. Bu doğal gazın % 29'u sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi için kullanılırken % 45'i ise boru hatları ile ihraç edilmiştir.
- 10.9 milyon ton türev ürün taşınmıştır.
- 6.8 milyon ton sıvılaştırılmış petrol türevleri taşınmıştır.

Boru hatları ile taşımada; 39 milyar m³/yıl ihracata yönelik olmak üzere 131 milyar m³/yıl kapasiteli 7.459 km uzunlukta 12 boru hatta halihazırda işlevseldir. Cezayir'i Tunus vasıtası ile İtalya'ya bağlayan Enrico Mattei ile yine Cezayir'i Fas üzerinden İspanya'ya bağlayan Pedro Duran Farrel kıtalararası boru hatları Avrupa pazarından kaynaklanan talebi karşılamak üzere hizmete girmişlerdir. Bu kapsamda yeni kıtalararası boru hatlarına ilişkin projeler de gündemdedir.

Doğal gazın sıvılaştırılması, sıvılaştırılmış petrol ürünlerinin ayrıştırılması ve rafinajı da

Sonatrach tarafından yapılmaktadır. Sonatrach bu kapsamda; 3'ü Arzew'de 1'i ise Skikda'da yıllık 44 milyar m³ kapasiteli 4 adet sıvılaştırılmış doğal gaz işleme kompleksi vardır. Yine Arzew'de 10.4 milyar ton kapasiteli 2 adet sıvılaştırılmış petrol ürünleri işleme kompleksi vardır.

Diğer taraftan; en önemlisi Skikda'daki (352 bin varil/gün) olmak üzere, Cezayir (63 bin varil/gün), Arzew (58 bin varil/gün), Hassi Messaoud (163 bin varil/gün) ve Adrar'da (14 bin varil gün) toplam 21.8 milyar ton ham petrolü (günlük 652 bin varil) işleme kapasitesine sahip 5 rafineri bulunmaktadır. Bu kapsamda 2014 yılında rafine edilen ham petrol miktarı % 32 artış ile 30 milyar tona ulaşmış bulunmaktadır.

Böylece benzin ve dizel ithalatının azaldığı ifade edilmektedir. 2014 yılında yeni rafinerilerin kurulması için ihaleler yapılmış olup Biskra, Hassi Messaoud ve Tiaret'te rafinerilerinin 2015 yılı içerisinde inşasına başlanacaktır. Ayrıca Skikda'da bir petrol ayrıştırma tesisi de kurulacaktır. Doğalgazın sıvılaştırılmasına yönelik olarak da Arzew'deki tesisinin kurulması ile 2014 yılında % 16 artış ile 30 milyar m³'lük sıvılaştırılmış doğal gaz üretilmiştir.

Doğal gaz ve petrolün taşınmasına yönelik olarak ise Sonatrach'ın Hyproc Shipping Company et Sonatrach Petroleum Corporation unvanlı iki tane deniz taşıma şirketi bulunmaktadır.

Cezayir sadece önemli bir enerji ürünleri üreticisi değil aynı zamanda tedarikçisidir. İç talebin üretimin sadece % 20-25'in denk geldiği, geri kalan miktarın ise ihraç edildiği bilinmektedir. Bu kapsamda enerji ürünlerinde 2014 yılında 58.5 milyar \$ karşılığında 100 milyon TEP ihracat gerçekleştirilmiştir.

Cezayir ham petrol ihracatının % 72'si AB ülkelerine, % 18'i ABD ve Kanada başta olmak üzere Amerika kıtası ülkelerine ve % 10'u da Çin başta olmak üzere Asya ülkelerine yapılmaktadır. Öte yandan, çıkarılan doğal gazın da önemli bir bölümü ihraç edilmektedir. Söz konusu ihracatın % 90'ından fazlası İspanya ve İtalya başta olmak üzere AB ülkelerine ihraç edilirken geri kalanı doğal gaz hatlarının geçtiği Tunus ve Fas'a geçiş ücreti olarak bırakılmaktadır. Yine sıvılaştırılmış doğal gaz da gemilerle Fransa, İspanya, Türkiye ve Asya ülkelerine taşınmaktadır.

Cezayir'de çok az oranda sülfür ve mineral içeren kaliteli bir petrolün çıkarıldığı, ancak halihazırdaki petrol yataklarının kısa veya orta vadede tükenmesinin beklendiği çeşitli kaynaklarda yer almaktadır.

3.3. Cezayir Enerji Yatırımları

Cezayir'de enerji sektöründeki yatırımlar kapsamında, 2013 yılında yapılan değişiklikler ile İstisnai Kar Vergisi'nin (Taxe sur le Profits Exceptionnels-TPE) Sonuç Tamamlayıcı Vergi (l'Impôt complémentaire sur le résultat -ICR) getirilmiştir. Böylece petrolün varil fiyatına göre, gelirleri belirli bir seviyenin üzerine geçen yabancı ortaklık firmalarından bu karların % 80'ine kadar vergi alınabilecektir. Bu madde geriye yönelik olarak işletilmeyecek olup TPE vergisi daha önceki üretim paylaşmasına göre yapılan kontratlar çerçevesinde uygulanmaya devam edecektir.

Bu yasa ile getirilen bir diğer değişiklik ise rafinaj ve hidrokarbon ürünlerin işlenmesinde % 51/49 yerli ortak (bu yerli ortak Sonatrach'tır) koşulu getirilmiştir. Öte yandan, yeni değişiklikler ile, uluslararası ihaleler açılmasının yanı sıra Sonatrach'a sözleşme usulü ortaklıklar yapma yetkisi de tanınmaktadır.

Öte yandan, artan yurtiçi talep göz önüne alındığında, enerji ürünlerinde iç talebi karşılamak amacıyla yeni yatırımların yapılması büyük bir önem arz etmektedir. Bu çerçevede; Cezayir Hükümeti enerji verimliliğine yönelik olarak projeler geliştirirken, yenilenebilir enerjiye yönelik yatırımları ön plana çıkarmış, ayrıca henüz petrol ve doğal gaz çıkarılmayan ancak

potansiyelin yüksek olduğu bölgelerde ve denizde arama-çıkarma faaliyetlerinin hızlandırılmasına yönelmek durumunda kalmıştır.

Bu kapsamda Cezayir’de, Enerji sektörünün tekeli elinde bulunduran Sonatrach firması 2013-2017 yılları arasında, petrolün varil fiyatına da bağlı olarak (Cezayir’in bu yatırım tutarını petrolün varil fiyatınının 100 doların altına düşmemesi koşuluyla sağlayabileceği ifade edilmektedir) 60 ila 80 milyar dolar arasında bir yatırım yapmayı planladığını da ifade etmiştir. Böylece Cezayir, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da Suudi Arabistan ve BAE’den sonra en büyük 3’üncü yatırımcı ülke konumuna yükselecektir. Öte yandan, setrol fiyatlarında son dönemdeki düşüşe karşın Cezayir enerji sektöründeki yatırımlarına devam edeceğini açıklamıştır.

Cezayir’de, enerji sektöründe tekel konumundaki Sonatrach firması vasıtası ile 2014 yılı itibari ile bir önceki yıla aynı oranda 14 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. Anılan yatırım tutarının % 69’unu oluşturan 10 milyar dolarlık kısmı, arama, çıkarma ve üretim faaliyetlerine yönelik olarak aktarılmıştır. Bu tutarın 8.3 milyar dolarlık kısmı (ki bunun da yarısı bizzat Sonatrach tarafından finanse edilmiştir) sadece petrol ve doğal gaz arama ve çıkarma faaliyetlerine aktarılmıştır. Bu kuyulardaki sondajlama faaliyetlerinin % 61’i bizzat Sonatrach vasıtası ile yapılırken, yatırımı devam eden belli başlı projeler;

Hassi Messaoud Doğalgaz Ünitesinin İnşaatı, Gassi Touil Boru Hattı Projesi’nin Geliştirilmesi, Rhourde Nouss Quartzites Hamra Doğalgaz Çıkarma Projesinin İdamesi, El Merk Petrol Çıkarma Projesi’nin Geliştirilmesi (Kanadalı Anadarko Şirketi ile Ortak), Menzel Ledjmet Est Doğalgaz Çıkarma Projesi’nin Geliştirilmesi (İtalyan ENI Şirketi ile Ortak), In Salah ve In Amenas istasyonlarındaki Doğalgaz Sıkıştırma Uygulamalarının Devamı (BP –Büyük Britanya- ve Statoil –Norveç- ile Ortak)

2010 yılında ALNAFT tarafından ihale edilen ve bu kapsamda yürürlüğe giren 3 bölge için araştırma sözleşmesi bulunmaktadır: Ahnet Bölgesi (Fransız Total ve Partex Ortaklığında), Hassi Bir Rekaiz Bölgesi (Taylandlı PTTEP ve Çinli CNOOC Şirketlerinin Ortaklığında), Güneydoğu İllizi Bölgesi (Avustralyalı Repsol-Fransız GDF- İtalyan ENEL Ortaklığında)

2010 yılında çıkarılan petrol ve doğalgazın işlenmesi ve taşınması için de 3.3 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. Bu yatırımın büyük bir kısmı Arzew ve Skikda doğalgaz boru hatlarının geliştirilmesi ve kuzey rafineri projelerinin rehabilitasyonuna ayrılmıştır. Öte yandan rafinaj işlemleri için de 970 milyon dolarlık kaynak aktarılmıştır.

Hassi R’Mel-Skikda-El Kala Doğalgaz Boru Hattı, Rhourde Nouss –Hassi R’Mel Doğalgaz Boru Hattı, Hassi R’Mel – Arzew Doğalgaz Boru Hattı ve en son olarak Haoud El Hamra’da 6 stoklama tesisinin inşaatı yapılmıştır.

3.4. Yenilenebilir Enerji

Cezayir’in elektrik üretiminin çok büyük bir kısmı fosil yakıtlardan (doğal gaz) sağlanmakta olup elektrik tüketiminin 2020 yılı itibari ile 75-80 TWh, 2030 yılı itibari ile 130-150 TWh olmasının tahmin edildiği göz önüne alındığında, iç talebi karşılamak amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının ivedilikle devreye sokulması neredeyse bir zorunluluk olarak değerlendirilmektedir.

Artan iç talep sonucunda, Cezayir Hükümeti enerji verimliliği, yeni fosil yakıtların arama ve çıkartılmasına başlanması (kaya gazı arama ve üretim çalışmalarına halihazırda devam edilmekte olup kaya gazının dünyada 900.000 milyar m³ rezervi olduğu ifade edilmekte ve söz konusu rezervin % 3’ünün Cezayir’de bulunduğu ve böylece anılan ülkenin rezervler açısından dünyada 9’uncu sırada olduğu tahmin edilmektedir.), henüz petrol ve doğal gaz çıkarılmayan ancak potansiyelin yüksek olduğu bölgelerde ve denizde arama-çıkarma faaliyetlerinin hızlandırılmasına yönelmektedir.

Bu kapsamda Sonatrach gelecek 5 yıllık dönemde 60 ila 80 milyar dolar arasında bir yatırım yapmayı planladığını da ifade etmiştir. 2014 yılı içerisinde Adrar ve Ghardaïa'da toplamda 11 MW kapasiteli iki rüzgar enerjisi tesisi kurulmuştur. Diğer taraftan, Adrar ve Yüksek Plato bölgesinde toplamda 343 MW kapasiteli fotovoltaik santral kurulmasına ilişkin çalışmalara devam edilmektedir. Güneş paneli polisilikonları üretimine yönelik çalışmalarda sona yaklaşılırken, Touggourt, Hassi-Messaoud ve Ghardaïa'da rüzgar enerjisi çiftlikleri kurulmasına ilişkin araştırmalar da devam etmektedir.

3.4.1. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Tasarrufu Programı

Bu çerçevede; Cezayir son dönemde yenilenebilir enerjide bir atılım yapmak için "Yenilenebilir Enerji ve Enerji Tasarrufu Programı" ilan etmiştir. Bu program kapsamında; 2011-2030 yılları arasında, 12.000 MW iç tüketim ve 10.000 MW ihracata yönelik olmak üzere 22.000 MW'lık elektrik enerjisinin yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilmesi planlanmaktadır. Böylece, 2030 yılına kadar elektrik enerjisi ihtiyacının % 40'ının yenilenebilir enerji ile karşılanacağı öngörülmektedir. Anılan program şu 5 başlık altında yürütülmektedir;

- Yenilenebilir enerji üretim kapasitesinin artırılması
- Enerji verimliliği kapasitesinin artırılması
- Sanayi kapasitesinin programı destekleyecek şekilde yeniden organize edilmesi
- Ar-ge faaliyetlerinin geliştirilmesi
- Teşvik ve gerekli hukuki altyapının hazırlanması

Bu çerçevede; 2020 yılına kadar 60 tane fotovoltaik ve termal güneş enerji santralleri, rüzgar çiftlikleri ve hibrid enerji santrallerinin kurulması planlanmaktadır. Program dahilinde, 2011-2013 yılları pilot projeler için belirlenmişken, 2014-2015 yılları arasında yenilenebilir enerji santralleri projelerinin hayata geçirilmesi ve 2016-2020 yılları arasında ise uygulamanın ulusal ölçekte yaygınlaştırılması öngörülmektedir.

Yenilenebilir enerji üretimi ile toplam elektrik ihtiyacının % 37'si güneş enerjisi ve % 3'ü rüzgar enerjisi olmak üzere % 40'ının karşılanması öngörülmektedir. Öte yandan biokütle, jeotermal enerji de diğer alternatif enerji kaynakları olarak düşünülmektedir.

Bu çerçevede kurulu kapasitenin 2015'te 650 MW'a, 2020'de 2600 MW'a (2000 MW'ı ihracata yönelik) çıkarılması planlanmaktadır.

Güneş enerjisinden elektrik üretiminde fotovoltaik ve termal güneş enerji sistemlerinin kurulmasının düşünüldüğü, 2020'ye kadar fotovoltaik sistemlerden 800 MWp elektrik üretimi, 2016-2020 arasında kurulacak 4 termal güneş enerjisi santrali ile de 1200 MW elektrik üretimi sağlanacağı hesaplanmaktadır. Rüzgar enerjisinde 2011-2013 yılları arasında Adrar'da 10 MW kapasiteli bir rüzgar çiftliğinin kurulması planlanmakta olup bu kapasitenin 2014-2015'te 20 MW'a çıkarılması, 2016-2030 yılları arasında ise toplamda 1700 MW'lık kapasiteye ulaşılması planlanmaktadır.

3.4.2. Enerji Verimliliği

Bu kapsamda;

- Binaların termal yalıtımının yapılması, (Bu konuda AB'nin fonlarından yararlanılması planlanmaktadır)
- Enerji verimliliğini ön planda tutan lambaların kullanımının yaygınlaştırılması (bu lambaların üretiminin/pazarlanmasının ve buna yönelik yabancı ortaklı yatırımların teşvik edilmesi),

- Sokak aydınlatmada verimliliğin artırılması,
- Sanayi sektöründe enerji verimliliğinin teşvik edilmesi,
- Doğal gaz ve sıvılaştırılmış doğal gaz üretiminin artırılması,
- Güneş enerjisi ile çalışan klima sistemlerine yatırım yapılması,

öncelikler arasında yer almaktadır.

4. İMALAT SANAYİ

Sanayi sektörünün ülke gayri safi yurt içi hasılası içerisinde % 60-65'lik yer tutması, çoğunlukla hidrokarbül ürünlerine dayanmaktadır. Ülke gayri safi yurt içi hasılası içerisinde imalat sanayinin payı ise sadece % 5 seviyesindedir. Bu imalat da ana kaynağı da üretim, yönetim, yatırım, proje geliştirme, gelişme ve inovasyon yönünden yeterli olmayan ve sürekli olarak kapasitesinin altında çalışan iktisadi devlet teşebbüsleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Cezayir'de son yıllarda küçük sanayi üretiminde canlanma görünmesine rağmen, mesleki eğitimin yeterli olmaması ve başka türlü formasyon ve tecrübe imkanlarının da kapalı olması nedeni ile üretim hattında çalışacak teknisyen bulunmamaktadır. Bu durum, sanayinin gelişmesi önündeki en temel engeli teşkil etmektedir.

Cezayir'de işletmelerin büyük bölümü Küçük ve Orta Boyutlu İşletme (KOBİ) olup 2012 yılı itibari ile ticaret siciline bu boyutta toplam 420 117 firmanın kayıtlı olduğu görülmektedir. Söz konusu firmaların 67 517 tanesi sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin sektörel dağılımına baktığımızda; 20 198 (% 29,9) tanesi gıda sanayi, 14 510 tanesi (% 21,5) ahşap ve kağıt sanayi, 10 350 tanesi (% 15,3) demir-çelik, 8 802 tanesi de (% 13) inşaat malzemeleri sektöründedir.

4.1.Gıda Sanayi

2011 yılında toplamda 11.5 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış bulunan gıda sanayinde yerel üretime konu en önemli ürünler toplam üretim tutarından aldıkları pay itibari ile; “et, balık ve et konserveleri” (% 31,7), “işlenmiş hububat ürünleri” (% 31,5), “yağ ürünleri” (% 7,1), “tütün ürünleri” (% 6,3), “meyve suları” (% 5,9) gibi ürünlerdir. Gıda sanayi ürünlerinin 2013 yılı itibari ile ithalatı da 10 milyar dolar düzeyindedir.

4.2.İlaç Sanayi

Yıllık ortalama % 10'luk bir büyüme gösteren Cezayir ilaç pazarı 2014 yılında yaklaşık 3 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, 48 ithalatçı ve aynı zamanda üretici firmanın son dört sene içerisinde 101 adet yatırım kapsamında 75 tesiste yaklaşık 1.2 milyar dolar tutarında üretimde bulunduğu ifade edilmektedir. 2014 yılında ilaç ithalatının da 2.6 milyar dolara ulaştığı belirtilmektedir. Miktar olarak 2014 yılı itibari yerli tüketimin % 70'i yerli üretim ile karşılanırken, parasal değer olarak tüketilen ilaçların % 70'inin ithal ilaçlardan oluştuğu görülmektedir. 2019 yılına kadar parasal değer olarak yerli üretimin payının % 60'lara çıkacağı planlanmaktadır. Yerli üretimin % 90'ının jenerik ilaçların üretiminden oluştuğu da bilinmektedir. Bu veriler, yerli üretimin fiyatı düşük jenerik ilaçlardan ibaret olduğuna, bu doğrultuda da, yeni ve pahalı ilaçlarda ithalata bağımlılığın halen devam ettiğine işaret etmektedir. Cezayir'e ilaç ihracatında başlıca ülkeler ise; Fransa, Almanya, Danimarka, İsviçre ve Ürdün'dür. Ülkemiz Cezayir'in ilaç ithalatından aldığı % 1'in altında pay ile ancak 19'uncu sırada gelmektedir.

İlaç hammaddelerin de ise ülkemizin anılan ülkeye neredeyse hiç ihracatı bulunmamaktadır. Cezayir'in ithalatında bu ürün grubunda da AB ülkeleri ön plana çıkmaktadır.

Sağlık ekipmanlarına yönelik ise neredeyse yerli üretim hiç bulunmamaktadır. Cezayir bu sektörde tamamı ile ithalatçı bir ülke konumundadır.

4.3.Demir ve Çelik

Cezayir'de metalurji alanında ; metal ve alaşımların, cevher veya metal içeren hammaddelerden, kullanım sürecine uygun kalitede üretilmesi, saflaştırılması, alaşımlandırılması, şekillendirilmesi, korunması, vb. gibi dahil olmak üzere faaliyetlerin hepsi gerçekleştirilmekte olup bu sanayi dalında çelik üretimi, alüminyum başta olmak üzere demir dışı ve diğer metallerin üretimi ve değerli metallerin üretimi de yapılmaktadır. Cezayir'de özellikle çelik üretimi, başlatılan ve planlanan altyapı projeleri kapsamında hayati bir öneme sahiptir. Cezayir'in yıllık demir ve çelik ihtiyacı 5 milyon ton olup ArcelorMittal ve devlet firmalarının ciddi yatırımlarına karşın yerel üretimin bu miktarın ancak onda birini karşılayabilmektedir.

Bu sebeple; Quatar Steel firması devletin Sider firması ile % 49/51 ortak olarak 5 milyon ton kapasiteli bir demir ve çelik üretim tesisi kurma kararı almış olup söz konusu tesis 2016 yılı itibari ile üretime geçecektir.

Firmamız Tosyalı Holding'in 1.5 milyon ton kapasiteli ve yapılacak ilave yatırımla birlikte yatırım maliyeti 650 milyon dolar ulaşacak demir-çelik tesisi, 2013 yılında üretime başlamıştır.

Cezayir'in yıllık demir üretiminin ise 1.75 milyon ton civarında olduğu bilinmektedir.

4.4.Çimento

Cezayir'de 2014 yılı itibari ile yıllık çimento tüketiminin 24-25 milyon ton civarında olduğu, 18-19 milyon tonluk tüketimin yerel üretim ile geri kalan tüketimin ise ithalat vesilesiyle karşılandığı bilinmektedir. Söz konusu üretim devlete ait 11 çimento fabrikası ile yerli-yabancı ortaklıkların (Lafarge Algerie başta olmak üzere) işlettiği çimento fabrikalarınca karşılanmaktadır. Bu nedenle, Cezayir her yıl belirli miktarlarda çimento ithalatı ihalesi yapılarak gerek talebin karşılanması gerekse karaborsanın önlenmesine yönelik tedbirler alınmasına rağmen, talebin ve arzın durumuna göre fiyatların 2-3 kat arttığı görülmektedir.

4.5.Plastik ve Kauçuk

Plastik ve kauçuk sektörü çeşitli orta ve orta düşük teknolojiler sayesinde hammaddelerin işlenerek plastik üreten işletmelerden müteşekkildir. Cezayir petrol açısından zengin bir ülke olmasına karşın plastik sektöründe hammadde ihtiyacının 2/3'ünün ithalat ile karşılandığı ve yıllık tüketim hacminin de 1 milyon ton olduğu bilinmektedir. Plastik sektörünün en çok içiçe geçtiği sektör ise otomobil sektörü olup Devlet Otomobil Endüstri Şirketi (SNVI) bünyesinde 300 adet plastik üreticisi faaliyet göstermektedir. Anılan sektörde, 2002-2010 yılları arasında 431 adet yatırım yapılmıştır.

4.6.Tekstil ve Konfeksiyon

Cezayir'de tekstil ve konfeksiyon sektörü; sentetik ve doğal iplik üretimi, dokuma, örme, boyama ve konfeksiyon aşamalarının hepsini içermektedir. Cezayir pazarının 2 milyar dolarlık bir hacime sahip olup kamu iktisadi teşekküllerine dayanan yerli üretim de ancak % 10 dolayında pay almaktadır. Söz konusu sektöre yönelik ciddi bir yatırım teşvik planlaması mevcut olup yıllık yerli üretimin cirosunun 2014 yılı itibari ile 500 milyon dolar seviyesine çıkarılması öngörülmektedir. Bu çerçevede kamu teşekküllerinin 100 milyon dolar seviyesinde tekstil makinesi alması planlanmaktadır. 2011 yılında sektörün ihracatı, 3 bin tonun üzerinde deri ve ham deriler, 40 tonluk çeşitli ev tekstil ürünleri (yatak örtüleri) ve 40 ton halı ihracatından ibarettir. 2002-2010 yılları arasında 165 adet yatırım yapılmıştır. Bu kapsamda, tekstil ve konfeksiyon sektöründe Taypa ve Ringelsan isimli Türk firmalarının Cezayirli devlet şirketleriyle ortak yatırım çalışmaları devam etmektedir.

5. HİZMETLER SEKTÖRÜ

Cezayir'in hizmetler sektörü gayri safi yurt içi hasıla içerisinde yaklaşık % 30'luk pay ile istihdamın ana sektörünü oluşturmaktadır. Diğer tüm alanlarda olduğu gibi genellikle devlet kontrolünde olan bu alan da özel sektöre yavaş yavaş açılmaktadır. Sigortacılık, bankacılık, hava taşımacılığı gibi hizmetler bunlar arasındadır. Bununla birlikte mevduat kapasitesi çoğunlukla devletin kontrolünde olup, bankacılık ve finans kuruluşları yeterli değildir. Terör sonrası dönemin bir uzantısı olarak ve de hizmet sektöründeki yerleşik mantalite nedeniyle otelcilik ve turizm de gelişmemiş sektörler arasında yer almaktadır.

5.1. Ulaştırma Sektörü

Ulaştırma sektörü Cezayir'in kalkınmasında başat rol oynayan ve ulusal refahın göstergesi olarak kabul edilen en önemli sektörlerden biri konumundadır. Bu çerçevede; 2010-2014 Kalkınma Planı doğrultusunda ulaştırma sektöründe 30 milyar doları demiryolu ağı, 4 milyar doları metro ve tramway hatları ve 6 milyar doları havayolu taşımacılığının geliştirilmesi olmak üzere 40 milyar dolar gibi ciddi yatırımlar yapılması planlanmıştır. 2015-2019 yılları arasında da söz konusu projelere devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Karayolları: Cezayir halihazırda 29 573 km şehirlerarası olmak üzere toplamda 114 102 km'lik karayolu ağıyla Afrika kıtasının geniş ulaşım ağlarından birine sahiptir. Ülkenin en doğusu ve batısını birleştiren 1 216 km'lik Doğu-Batı karayolu hattının da Constantine ve Tarf arasındaki bağlantının da inşasıyla 2015 yılı içerisinde tamamlanması beklenmektedir. Öte yandan ülkenin Kuzey-Güney kesimlerini birbirine bağlayan 1 020 km'lik Sahra Karayolu Hattı projesinin bitirilmesiyle Mali, Nijer, Nijerya, Çad ve Tunus gibi komşu ülkeler ile de ulaşımın kolaylaştırılması planlanmaktadır.

Demiryolları: Cezayir'de şu an itibari ile 3 512 km genişliğinde bir demiryolu ağı mevcuttur. Bu demiryolu ağının çok küçük bir bölümünde yüksek hızlı tren projelerinin hayata geçirilmesine imkan verecek altyapı vardır. Ulusal Demiryolu Ulaştırma Şirketi (SNTF)'in 200 tren garı vardır. 2014 yılı itibari ile demiryolu ağının 1 000 km'si elektrikli ray hatlarından olmak üzere her yıl 3 000 km yeni demiryolunun yapılması ile 9 500 km'ye çıkarılması planlanmaktadır.

Havayolları: Cezayir'de havayolu ağının geliştirilmesine hem dışa açılım hem de ulusal entegrasyonun sağlanması açısından stratejik bir değer verilmektedir. 2013-2017 periyodu için devletin havayolu şirketi olan Air Algerie'ye uçak filosunu yenilemesi için 600 milyon Avro kaynak aktarılmıştır. Bu kapsamda 150 yolcu kapasiteli 3 yeni uçağın alınması, halihazırda anılan şirkete ait 3 adet Boeing 767'nin yenilenmesi ve ürün taşımacılığı için 2 yeni kargo uçağının alınması planlanmaktadır. Air Algerie 2011 yılında 56 milyar DA (yaklaşık 750 milyon dolar) ciro yapmıştır. Cezayir 13'ü uluslararası olmak üzere 35 havaalanına sahiptir. Bu havaalanlarında yılda 6 milyonu aşkın yolcu taşımacılığı gerçekleştirilmektedir. Ulusal havayolu şirketi yurtiçi uçuşlarda tekel konumunda iken, Avrupa, Afrika, Orta-Doğu, Kanada ve Çin de dahil olmak üzere bir çok destinasyona uçuşlar gerçekleştirmektedir. Uluslararası uçuşlarda Tunus Air, Royal Maroc Air, Air France, Air Italie, Aigle Azur, Lufthansa, THY ve British Airways de uçmaktadır.

Denizyolları: Ulusal Navigasyon ve Deniz Taşımacılığı Şirketleri (CNAN ve ENTM) denizyollarında başlıca aktörlerdir. Anılan ülkenin çeşitli limanlarından Avrupa ve dünyanın geri kalan kısımlarına bağlantılı seferler düzenlenmektedir. Dış ticaret işlemlerinin neredeyse tamamına yakını 11 ticari limandan gerçekleştirilmektedir. Bu limanlar; Alger, Oran, Annaba, Skikda, Arzew/Bethioua, Bejaia, Mostaganem, Ghazaouet, Jijel, Ténés ve Dellys limanlarıdır. Cezayir'de ayrıca 2 adet (Batı Skikda ve Béthioua) enerji ürünlerine yönelik liman, 31 balıkçılık limanı mevcuttur.

Metro-Tramway: Cezayir’de 2011 yılında açılan sadece başkentte 9 km uzunluğunda ve 10 istasyonlu bir metro hattı vardır. 2012 yılı itibari ile yine başkentte 16,2 km uzunluğunda ve 28 istasyondan oluşan bir tramway hattı da mevcuttur. Bu hattın 23 km ve 38 istasyona çıkarılması planlanmaktadır. İnşaa çalışmalarına 2008 yılında başlanan ve geçtiğimiz yıl ilk denemelerin yapıldığı Constantin tramwayı da 9 km uzunluğunda ve 10 istasyondan oluşan bir hattır. Oran tramwayı ise ülke çapında en geniş tramway projesi olup 48 km uzunluğundadır. Sidi Bel-Abbès, Batna, Ouargla, Mostaganem, Sétif ve Annaba kentlerinde de tramway hattı yapılması için çalışmaları halihazırda sürdürülmektedir.

Ulaştırma sektöründe 2002-2010 yılları arasındaki dönemde 28 bine yakın proje gerçekleştirilmiş olup bu sektörde 150 bini aşkın kişi istihdam edilmektedir.

5.2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)

Bilgi ve İletişim Teknolojileri, tüm dünyada olduğu gibi Cezayir ekonomisinde de önemli bir yere sahiptir. Halkı refah seviyesinin artırılması, araştırma ve inovasyon faaliyetlerinin kolaylaştırılması, bu yeni sanayi dalında uzun vadede üretici bir ülke konumuna gelmesi, ekonomik hayatta altyapının iyileştirilmesi adına BİT’nin teşviki yönünde ciddi bir irade oluşmuştur. 2012 yılı itibari ile, Cumhurbaşkanının talimatı ile “BİT’e erişimin halka yaygınlaştırılması” kararlaştırılmış ve bu kapsamda özellikle hızlı ve yüksek hızlı internet kullanımının artırılması öncelikli hedef olarak belirlenmiştir.

Söz konusu sektörün yıllık iş hacmi 5.5 milyar dolar (GSMH Payı % 4) olup BİT kapsamında 4.9 milyar dolarlık ithalat yapılmaktadır. Sektörde Cezayir’de şubesi olan uluslararası şirketler hakim konumdadır: Alcatel Lucent, Bull Algérie, Huawei, ZTE, Ericsson. Sektörde çalışan sayısının ise 140 bin dolayında olduğu tahmin edilmektedir.

Bu kapsamda başlıca amaç BİT’in Eğitim ve Öğretim (İletişim, Enformatik, Mikroelektrik, Uzay Bilimleri, Fizik ve Matematik), Web Teknolojileri ve İnternet üzerinden haberleşmede yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bu kapsamda 2010-2014 kalkınma planı kapsamında BİT’in geliştirilmesine 2 milyar dolar kaynak aktarılmıştır. Bu kaynak kapsamında 1.5 milyar doların E-Devlet projelerinde kullanılması ve geri kalan miktarın da gerekli ekipmanın ulusal seviyede tedariğine ayrılması planlanmaktadır. E-Devlet ve E-Cezayir projeleri kapsamında anılan ülke pazarında, bilişim ekipmanları, bunların bileşenleri, telekomünikasyon ve multimedya hizmetleri, bilişim ağları, elektronik ticaret alanlarında ciddi bir talep mevcuttur. Buna paralel olarak GSM operatör ve 3G hizmetlerine de talep vardır.

Diğer taraftan, BİT’e ilişkin olarak Siberpark projeleri de hayata geçirilmektedir. Başkentte Sidi Abdallah Cyber park projesinin yanında Ourgla, Annaba, Setif ve Oran kentlerinde de benzer projeler sürdürülmektedir.

Cezayir’de internet aboneleri 10 milyondur. Bu rakamın 1.6 milyonu ADSL abonesidir. Cezayir’de 76 bin web adresinin olduğu, KOBİ’lerin sadece % 20’sinin internet kullandığı tahmin edilmektedir.

5.3. Turizm

Komşu ülkeleri Fas ve Tunus’ta turizm sektörünün, ekonomilerinde önemli yeri olmasına karşılık, Cezayir turizm açısından gelişmemiştir. Otellerdeki yatak kapasitesinin 100 bin dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Bu sektörün gayri safi yurtiçi hasılaya katkısı % 1 olup ülkeye gelen turist sayısı 200 bin dolayındadır. Bu turistlerin de büyük bir bölümü yurtdışındaki Cezayirli ile iş amacıyla gelenlerden oluşmaktadır.

Turizmin gelişmemesindeki en önemli etkenler ülkedeki 90’lı yıllarda yaşanan terör döneminin halen izlerinin bulunması ve alyapı, otelcilik, restorancılık ve turizme yönelik tesislerin yeterli olmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak, hükümet 2025 yılı hedefinde altyapıyı iyileştirerek

özellikle sahil şeridinde otel ve tesisler yapmayı planlamaktadır. Ayrıca, sahra turizminin de geliştirilerek yılda 1 milyon turist çekilmesi amaçlanmaktadır.

5.4. Müteahhitlik Sektörü

Müteahhitlik sektörü ülke ekonomisinde % 10-12'lik bir ağırlığa sahip olduğu tahmin edilmektedir. Aktif işgücünün % 10'u bu sektörde istihdam edilmektedir. Cezayirli firmaların kapasitesi 100-200 konut arasında olup daha büyük boyutlu projeler için yabancı firmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

1999 yılında Cumhurbaşkanlığına seçilen Abdelaziz Bouteflika, ülkenin 1990'lı yıllarda ülkede yaşanan terör olayları nedeniyle kaybedilen yılları telafi etmek için ilk olarak, hükümet tarafından 2000-2004 yıllarını kapsayan 1. Beş Yıllık Kalkınma planında ayrılan 6.9 milyar dolar, 2005-2009 yıllarını kapsayan 2. Beş Yıllık Kalkınma planında tahsis edilen 150 milyar dolar kaynağı, ülkenin altyapısının geliştirilmesine harcayacağını ilan etmiştir.

Söz konusu kalkınma planı dönemleri içerisinde gerek bürokrasinin yavaş işlemesi, gerekse henüz yeterince gelişmemiş bürokratik refleksler, verimsiz işgücü gibi nedenlerle pek çok proje tamamlanmadan bir sonraki döneme aktarılmıştır.

Cezayir Hükümeti, 2010-2014 yıllarını kapsayan 3. Beş Yıllık Kalkınma planında yine ağırlıklı olarak altyapı yatırımları için 286 milyar dolarlık bir kaynak ayrılmıştır. Hükümet, bu miktarın 130 milyar dolarının daha önceki dönemde başlamış demiryolu, su kaynakları ve yol projelerinin tamamlanması için kullanılacağını ve geri kalan 156 milyar dolarının yeni yapılacak projelerde kullanılacağını ilan etmiştir. 2015-2019 Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında da 262.5 milyar dolarlık bir kaynağın aktarılması kararlaştırılmış olup petrol fiyatlarındaki düşüş ile birlikte söz konusu planın revize edilerek tahsisatın kısıtlanmasına ilişkin tartışmalar gündemdedir. Bu çerçevede prestij projeleri ile yüksek tutarlı altyapı projelerinin askıya alınması beklenmektedir.

Öte yandan, Cezayir'de konut sorunu halen Hükümet'in en öncelikli gündem maddesini oluşturmakta ve 2018-2019 yıllarına kadar 1 milyon 600 bin konutun inşaa edilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, söz konusu hedefe ulaşılabilmesi adına prefabrik konut inşasına yönelik olarak da teşvikler verilmektedir. Yılda 120 bin adet prefabrik konut inşası öngörülmekte olup bu doğrultuda 17 milyar CD (yaklaşık 160 milyon €) kaynak aktarılmıştır. Bahse konu teşvikler arasında Cezayir'de kurulacak bir tesiste üretilecek prefabrik konutlara ilişkin olarak 5 yıllık alım garantisi verilmesi, söz konusu tesisin kurulmasında kredi kolaylığı sağlanması ve gümrük muafiyetleri uygulanması sıralanabilir. Bu kapsamda 2015 yılının ilk çeyreğinde, Cezayir başkent, Annaba, Oran, Biskra ve Bechar'da 2000 ila 5000 arasında kapasitesi olan beş tesisin kurulması planlanmaktadır. Bu planlama doğrultusunda devletin SGP Indjab firmasının 5 ayrı sermaye şirketine bölünerek yabancı ortaklıklara gitmesi kararlaştırılmıştır.

5.5. Bankacılık

Cezayir'de bankacılık sektörü 6 büyük devlet bankası tarafından kontrol edilmektedir. Bu bankalar; Banque nationale d'Algérie (BNA), Banque extérieure d'Algérie (BEA), Banque de l'Agriculture et du Développement Rural (BADR), Crédit Populaire d'Algérie (CPA), CNEP-Banque, Banque de Développement Local (BDL). Bu bankalar dışında Algérie Poste (La Poste) da bankacılık işlemleri yapmaktadır.

Söz konusu altı devlet bankası toplam kredi stoku ve mevduatların % 90'ını ellerinde tutarken Fransız, Körfez Arap ülkeleri ve Batılı Bankalardan oluşan 14 adet yabancı sermayeli banka da Cezayir'de faaliyet göstermektedir. Cezayir'de yerel özel banka bulunmamaktadır. Ancak

bu alanda özel sektörün baskısı ile yerel özel banka kurulmasına ilişkin tartışmalar devam etmektedir.

Bu bankaların dışında; konut sektörünün desteklenmesi amacıyla Milli Konut Fonu - CNL, Mortgage Finansmanı Kuruluşu SRH, Emlak Garanti Fonu CGCI, Emlak Kalkınma Garanti Fonu FGPI, altyapıyı desteklemek için Milli Yatırım Fonu, Kalkınma Fonu, Tedarik Garanti Fonu- CGMP, Milli Kalkınma Fonu- CNED, SOFINANCE, kırsal kalkınmayı desteklemek amacıyla Caisse Nationale de Mutualité Agricole (CNMA) gibi finans kuruluşları kurulmuştur.

Cezayir’de Faaliyette olan Bankalar ve Finansal Kuruluşlar

BANKALAR	FİNANSAL KURULUŞLAR
Banque extérieure de l’Algérie (BEA)	Société de refinancement hypothécaire (SRH)
Banque nationale d’Algérie (BNA)	Société financière d’investissement, de participation et de placement (Sofinance)
Crédit populaire algérien (CPA)	Arab Leasing Corporation (ALC)
Banque algérienne de développement rural (BADR)	Maghreb Leasing Algérie (MLA)
Banque de développement rural (BDL)	Cétélem Algérie
Caisse nationale d’épargne et de prévoyance (CNEP)	Caisse nationale de mutualité agricole (CNMA)
Banque Al Baraka d’Algérie	Société nationale de Leasing (SNL-SPA).
Citybank N.A Algeria (şube)	Ijar Leasing Algeria-SPA
Arab Banking Corporation-Algeria	El Djazair IJAR-SPA.
Natixis- Algérie	
Société générale-Algérie	
Arab Bank PLC-Algeria (şube)	
BNP Paribas Al-Djazair	
Trust Bank-Algeria	
The Housing Bank For Trade and Finance-Algeria	
Gulf Bank Algérie	
Fransabank Al-Djazair	
Crédit agricole corporate et investissement Bank- Algérie	
HSBC-Algeria (şube)	
Al Salam Bank-Algeria.	

Mevcut durum itibariyle devlet bankalarının verimsiz ve hantal oluşu, özel bankaların yetersizliği ve yasal düzenlemelerin tam olarak uygulamaya aktarılamamış olması nedeniyle özellikle kambiyo, akreditif, dış krediler ve para transferleri gibi uluslararası bankacılık işlemleri oldukça yavaş yürümektedir. Nitekim, World Economic Forum’un 2014-2015 yıllarına ilişkin Küresel Rekabet Endeksi raporunda Cezayir bankacılık ve finansal işlemler kriterlerine göre dünya sıralamasında 144 ülke arasında 137’inci sırada yer almıştır.

Devlet bankaları genel olarak Hazine’ye bağlı kamu iktisadi teşekküllerinin finansman ve borçlanma ihtiyacını karşılarken, 2009 yılında tüketici kredilerine getirilen kısıtlamalar bu bankaların kredi stoklarından aldıkları payı azaltırken ülke genelindeki kredi stokunu da azaltmıştır. Yabancı sermayeli özel bankalar ise daha çok dış ticaret, üretici kredileri ve emlak kredilerinde yoğunlaşmışken, Arap bankalarının ise daha çok yatırım bankacılığı yaptıkları bilinmektedir. Cezayir bankacılık sektöründe, yüksek tasarruf oranları ve bankaların güttüğü muhafazakar kredi politikaları sebebiyle fazla likidite durumu söz konusudur.

Cezayir’de banka şubesi sayısı son derece az olup 25 bin kişiye bir şube düşmektedir. Risk kredileri gibi finansman yöntemlerinin bulunmadığı Cezayir’de mali piyasalar da sadece hazine bonoları üzerine yoğunlaşmıştır. Yatırımlarda sermaye kullandırma oranları da son derece düşük olup mali teşviklerden ziyade vergi muafiyetleri yoluyla firmalara destek sağlanmaktadır. Bu çerçevede; devlet tarafından firmalara yatırım sermaye desteği kapsamındaki en önemli girişim Ulusal Yatırım Fonu’dur. (FNI) Anılan Fon, enerji dışı sektörlerde KOBİ’ler başta olmak üzere firmalara çeşitli destekler sunmaktadır. FNI şu ana kadar yabancı ortaklı şirketlere sağlanan yatırım sermayesinin % 34’ünü karşılamıştır. ulusal

ekonomünün çeşitlendirilmesi ve istihdam yaratılması amacıyla özel sektörün ekonomik hayattaki rolünün artırılması hedeflenirken özellikle KOBİ niteliğindeki firmaların finansmana erişiminin kolaylaştırılmasını teminen bir Kredi Garanti Fonu (FGC) ile Yatırım Kredisi Garanti Hesabı (CGCI) oluşturulmuştur.

Cezayir’de bankacılık sektörünün denetlenmesi ve kontrolüne yönelik ulusal bir düzeyde yapılanma yeterli seviyede mevcuttur. Bankaların mevzuata uygun davranıp davranmadıkları, kamuoyu aydınlatma ilkesine uygun davranıp davranmadıkları, sermaye yeterlilik oranları, mecburi karşılıklar, vb. gibi uluslararası kriterler denetleme kurumlarınca (Conseil du crédit et de la monnaie-CCM ve Commission Bancaire-CB) yapılmaktadır. Öte yandan, Cezayir’deki bankaların Bankalar ve Finansal Kuruluşlar Birliği (Association des Banques et des Etablissements Financiers-ABEF) adında bir örgütlenmesi mevcuttur. Bankaların iç kontrol mekanizmaları yasalarca düzenlenmiş olup kredi ve mevduatlardan doğan risklere karşı Merkez Bankası nezdinde bilgilendirme yapılmaktadır.

Bu çerçevede; bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklılığını arttırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Cezayir’de bankaların kredi verirken belirli esasları uygulamasını ve risk üstlenme katsayılarının belirli bir değerin üstünde olmamasını önermektedir. Aynı zamanda, bunları temin etmek için bankaların sermaye yeterliliğinde uluslararası standartlar belirlenmiştir. Buna göre, Sermayenin risk ağırlıklı aktiflere oranına % 8 alt sınırı getirilmiştir. (Basel – I) Bu kriter doğrultusunda Merkez Bankası’nın 2008 yılında sermaye yeterliliğini 2.5 milyar dinardan 10 milyar dinara çıkarmasıyla bu oran % 23 seviyesinde gerçekleşmiştir. Yine Basel – II kriterleri doğrultusunda; kredi risklerine ilişkin olarak, tek bir müşteriye toplam özkaynaklarının % 25’ini aşan miktarda kredi açılması, toplam özkaynaklarının % 15’ini aşan kredilerin toplamının bu kaynağın 10 katını aşmaması, kısa dönemli aktif/pasif ilişkisi çerçevesinde likidite oranının en az % 100 olması, vb. gibi prensipler mevzuata konulmuştur.

Cezayir’de 2790 adet kredi kartı ile ödeme imkanının bulunduğu işletme olduğu, 1300 adet ATM ve 1 milyon kredi kartı sahibinin bulunduğu, bankacılık işlemlerinden elektronik kart kullanımına konu olanların ise toplamdan aldıkları payın % 1’in altında kaldığı ifade edilmektedir. Bu rakamlar gelişmekte olan ülkelere nazaran oldukça düşük kalmaktadır. Buna karşın çek en yaygın ödeme biçimi olarak kullanılmaktadır.

Cezayir parası konvertibl olmayıp; döviz kurları, Hükümet tarafından atanmış bir kurul tarafından belirlenmektedir. Özel ve kamuya ait kuruluşlar; ticari bankalardan, ithalat amacıyla Cezayir Dinarı karşılığı döviz alabilmekte ve ithalatın maliyeti kadar döviz bulundurabilmektedirler.

Yabancı yatırımcıların kendi ülkelerine döviz transfer etmeleri Merkez Bankasından izin alınması koşuluyla mümkün olmakta ve bu tür izinlerin Merkez Bankası alınması, başvuru tarihinden itibaren 60 günü bulabilmektedir. Ayrıca, uygulamada bu konuda bazı sıkıntılar da yaşanabilmektedir.

IV. DIŞ TİCARET

1. CEZAYİR DIŞ TİCARET REJİMİ

1.1. Dış Ticaret Mevzuatının Genel Çerçevesi

19 Temmuz 2003 tarihli ve 03-04 sayılı “Ürünlerin İhracat ve İthalatında Uygulanacak Genel Kurallar” tebliği çerçevesinde dış ticaret serbestisi getirilmiştir. Söz konusu serbestlik kapsamında güvenlik, kamu düzeni ve genel ahlaka hanel getirmeyecek şekilde her türlü

ürünün ihracatı ve ithalatı serbest bırakılmıştır. Anılan yönetmelik hem ihracat hem de ithalat işlemlerinde lisans uygulamasına da imkan tanımaktadır. İthalata konu ürünlerin, 25 Şubat 2009 tarihli ve 09-03 sayılı “Tüketicinin Korunması ve Yolsuzlukların Önlenmesi Hakkında Kanun”, 10 Kasım 1990 tarihli ve 90-366 sayılı “Gıda Harici Tüketicilere Sunulan Ürünlerin Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Kanun”, 23 Haziran 2004 tarihli ve 04-04 sayılı “Standardizasyon ve Normlar Tebliği” 15 Haziran 2002 tarihli “Taklit Ürünler Hakkında Karar” kapsamındaki hükümlere uygun olarak ithal edilmesi gerekmektedir.

Cezayir kanunları çerçevesinde, Ticaret Bakanlığı yerel üretimin korunmasını teminen, her türlü korunma ve anti-dumping uygulamasını yürürlüğe koymakla yükümlüdür.

2014 yılı başından itibaren, ithalatçı firmaların Ticaret Bakanlığının il müdürlüklerinden her altı ayda bir yenilenmesi talep edilen bir belge ile;

- İthal edilen ürünün korunabilmesi, lojistiğinin sağlanabilmesini ve kontrolünü teminen yeterli stoklama ve dağıtım altyapısını haiz olma,
- Faaliyet alanlarına uygun ulaşım imkanlarına sahip olma,
- Mer’i mevzuat çerçevesinde ürünlerin kontrol edilebilmesini ve uygunluk değerlendirmelerinin yapılabilmesi için gerekli önlemleri alma,

şartlarını yerine getirdiğini kanıtlaması gerekmektedir.

1.2. Dış Ticaret Uygulamaları

Uygulanmakta olan ekonomide yeniden yapılanma ve liberalizasyon süreci çerçevesinde Cezayir, 2001 yılından itibaren ithalattan alınan vergilerde bazı indirim ve değişikliklere gitmiştir. Bu değişikliklere rağmen, çok yüksek düzeyde uygulanan gümrük vergileri ticaretin serbestleştirilmesinin önündeki en büyük engellerden birisidir. Gümrük vergilerinin, hidrokarbon ürünlerinden alınan vergilerden sonra, ikinci en önemli bütçe gelir kalemini oluşturmasının bunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Sağlık gerekçesiyle; ilaç ve eczacılık ürünleri, hastane ekipmanları, güvenlik gerekçesiyle; bıçaklar, ateşli silahlar, patlayıcılar, dürbünler vb. gibi, ahlaki değerlerin korunması amacıyla; kitaplar, ithalatta ön müsaadeye tabi tutulmuşlardır. Silah benzeri oyuncaklar ile toksik ürünlerin ithalatı güvenlik ve sağlık gerekçesiyle yasak iken beyaz etin ithalatı da yerli üretimin korunabilmesini teminen ve sağlık gerekçeleri ile yasaktır.

Öte yandan, Türkiye ile Cezayir arasında veteriner sağlık sertifikası konusunda anlaşma sağlanarak her iki ülke Tarım Bakanlıklarınca onaylanmış olup 17 Nisan 2013 tarihi itibarıyla ülkemizden et ve et ürünleri ile süt ve süt ürünlerinin bu ülkeye ihracat yolu açılmıştır.

Öte yandan, Cezayir’de, 2007 yılından bu yana üç ayrı kategori halinde sınıflandırılan demir ve demir dışı metaller, bazı hammaddeler ile malzeme ve ekipmanların ihracatı izne tabi kılınmıştır. Bu çerçevede; demir hurdaları ile bakır, alüminyum, kurşun, çinko, tungsten (wolfram), molibden, tantal, magnezyum, kobalt, bizmut, kadmiyum, titan, zirkonyum, antimuan, manganez, berilyum, krom, germanyum, vanadyum, talyum ve cermet hurdaları ile ; telefon ve elektrik kabloları, demonte veya monte edilmiş telefon santralleri, demiryolu ray ve traversleri, demonte fabrikalar, kullanılmış makine, ekipman, yedek parça, akü ve katalitik kaplar ve diğer ekipmanların ihracatına (herhangi resmi bir yasaklama kararı olmaksızın) izin verilmemektedir. Hurma, ham post/deri ve hurda demir ihracatında ise asgari fiyat uygulaması mevcuttur.

Cezayir’e ithal edilen malların ambalajlarının fabrika çıkışı aşamasında geçerli düzenlemelere uygun olması gerekmektedir. İthal edilen malların kalite ve uygunluklarının kontrol şartlarına ilişkin 12 Ekim 2000 tarih ve 2000-306 sayılı Karar’a atıf yapılan Duyuru uyarınca; 01.01.2003 tarihinden itibaren, ürünün ambalajı üzerinde yer alması gereken bilgilerin, (örneğin; üretim

tarihi,son kullanma tarihi vb) orijinal ambalaj üzerinde Arapça olarak bulunmaması halinde ithalat izni verilmemektedir.

2009 yılında Cezayir Ek Bütçe Kanunu'nun 69'uncu maddesi çerçevesinde, Cezayirli firmalara ithalatlarında ödeme aracı olarak sadece akreditif mektubu ile ödeme şartı getirilmişti. Yine bu kapsamda, sadece Cezayirli üretici firmalara, bir yıl içerisinde 4 milyon Cezayir Dinarı'nı geçmeyecek şekilde acil ihtiyaçlarına istinaden gerçekleştirecekleri ithalatlarında vesaik mukabili ödeme imkanı sağlanmıştı. Cezayir Hükümeti'nin 2014 Ek Bütçe Kanunu'nun 81'inci maddesi çerçevesinde almış olduğu karar ile; 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Cezayirli tüm şirketlere, ithalatlarında akreditif mukabili ödemenin yanı sıra vesaik mukabili ödeme şeklini de kullanabilme hakkı getirilmiştir. Böylece, akreditif mektubunun yanı sıra vesaik mukabili ödeme de Cezayir'in dış ticaret işlemlerinde kabul edilen ödeme şekillerinden biri olmuştur.

Hükümetin bu kararının ardında; Cezayir'de ithalatı daha sıkı bir şekilde kontrol edebilmek için öngörülen akreditif mektubu ile ödeme şeklinin ithalattaki artışı dizginleyememesi, bunun yanı sıra söz konusu ödeme şeklinin bankalara fazla karlar sağlayarak, bankaları, yatırımları finanse etmektense ithalatı finanse eden kurumlara dönüştürmesi, öte yandan, özellikle KOBİ niteliğindeki firmalara ek maliyetler getirerek bahse konu nitelikteki şirketlerin ithalat yapamamalarına neden olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede; Müşavirliğimizce yapılan değerlendirme sonucunda, ihracatçı firmalarımızı ödemeler konusunda güvence altına alan akreditif mektubunun yanı sıra vesaik mukabili ödemenin de ithalat işlemlerinde kullanılabilir olması, Cezayirli firmalara ithalatlarında daha rahat hareket alanı sağlayacağından olumlu bir gelişme olarak düşünülmekle birlikte, firmalarımızın vesaik mukabili ödeme ile ihracat yapmaları halinde ödemelerini garanti altına almalarını sağlayacak şekilde bir anlaşma sağlamalarında (banka avall vesaik mukabili ödemelerinin kabul edilmesi) fayda görülmektedir. Nitekim, son bir yıl içerisinde Cezayirli firmalarca ödemesi gerçekleştirilmeyen işlemlerde vesaik mukabili ödeme şeklinin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Cezayirli ithalatçının mal gümrüğe geldikten sonra malın ithalatından vazgeçmesi halinde ürünün mahrecine iade edilebilmesi için ithalatçının ilgili gümrük idaresine malın iadesine dair muvafakat dilekçesi vermesi ve ayrıca ilgili bankadan söz konusu ithalat karşılığında herhangi bir para transferi yapılmadığına ilişkin bir belge getirilmesi zorunludur. Bahse konu prosedürler zaman aldığından Cezayirli ithalatçı firmalar isteksiz davranabilmekte ve ihracatçı firmalarımız mağdur olabilmektedir.

1.3. Gümrük Vergileri ve İşlemleri

Cezayir'e ithalatta gümrük vergileri; hammaddeler için % 5, yarı mamuller için % 15 ve nihai ürünler için % 30 olarak belirlenmiştir. Cezayir'de uygulamada olan gümrük vergileri, Cezayir Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün <http://www.douane.gov.dz/applications/tarif/> linkinden daha detaylı bir şekilde öğrenilebilmektedir. Söz konusu linkte ürünler bazında ticaret politikası önlemlerine de ulaşılabilmektedir.

KDV oranı ise, bir kısım ürünlerde % 7, genel olarak ise % 17'dir. Cezayir'de alınan KDV malın ihraç edilmesi halinde iade edilmektedir.

İthalat esnasında ayrıca malın CIF bedeli üzerinden % 2,4 oranında gümrük işlemleri harcı alınmaktadır.

Cezayir'e bir ürünün ithalatı esnasında, navlun firması ilgili gümrük idaresine bir ön deklarasyonda bulunmaktan sorumlu olup bu işlemten sonra ithalata konu mal veya ürün Cezayir Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün denetimine sunulur. İthalatta gümrük işlemlerinin sürdürülmesinden ihracatçı firma ve navlun firmasının yanı sıra ithalatçının Cezayir Maliye Bakanlığınca akredite edilmiş gümrük müşaviri yetkilidir.

İthalata konu tüm mal ve ürünler, detaylı gümrük giriş (ithalat) beyannamesi yoluyla otomatik gümrük sistemi üzerinden bildirilmelidir. İthalat Beyannamesi elektronik arayüz mevcut değilse ithalatçı veya gümrük müşavirince elle doldurulması gereken yegane idari belgedir.

Cezayir gümrükleri, 1995 yılından bu yana, mal ve ürün kodlamaları ile vergi ve diğer tarifelerin hesaplanmasında, Otomatik Gümrük İşletim Sistemi'ni (SIGAD) kullanmaktadır. Bu çerçevede, ithalat beyannamesi SIGAD'a elektronik olarak girilmekte ve buradan da istatistiklerin derlenebilmesi ve ayrıca kota sistemi dahilindeki ürünlerin denetiminin yapılabilmesini teminen CNIS'e iletilmektedir.

İthalat beyannamesi ve diğer ekli belgeler doğrulama ve kontrolünün yapılabilmesi için ilgili gümrük memurunca denetlenir. Bunu takiben SIGAD tarafından beyanname basılarak ürünün hangi hattan (yeşil, sarı, kırmızı) geçeceğine ilişkin risk denetiminin yapılacağı birime yönlendirilir. Daha sonra tahsil edilecek vergi ve harçların miktarı girilir ve ödeme için işlenir.

Gıda ürünleri serbest dolaşıma girmeden önce kalite kontrol denetimine tabidirler. Bu kontrol için ürünün geldiği menşe ülkesinde düzenlenen belgelerin (analiz raporları, sağlık sertifikaları,...) gümrük idarelerine ibrazı gerekmektedir. Hayvansal ürünler veya hayvansal maddeler içeren gıda ürünlerinde ürünlerin içeriğini ve üretim sürecine ilişkin İslami kuralların gerektirdiği standartlara uyulduğunu kanıtlayan Helal Sertifikasının sunulması gereklidir.

İthalat rejimi kapsamında yerel tüketim için bekleyen ürünler, vergileri ve diğer harçları ödendikten sonra serbest dolaşıma girebilir. Daha sonra ilgili gümrük memurunca malın gümrüklendirildiğine ilişkin teyidi yapılarak gümrük belgesi ithalatçıya verilir. İthalatçı veya onun yetkilendirdiği müşavirin talebi olması halinde, beyannamenin bir örneği Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından mühürlenerek daha sonra malın gümrük işlemlerinin tamamlandığına ilişkin bir kanıt olarak kullanılmak üzere ilgililere tasdik edilebilir. Bu belge aynı zamanda EUR1 belgelerinin doğrulama işlemlerinde de kullanılabilir.

İthal edilen mallar gümrük idarelerine ait depolarda gümrük işlemlerinin sürdürülmesi sırasında 2 aya kadar bekleyebilir. Bu süre özel bir idari izne tabi ürünler için 4 aya kadar çıkarılabilir.

Ürüne ilişkin her türlü vergi, harç ve diğer ödemeler tahsil edilmedikçe veya tahsilatına ilişkin garanti alınmadıkça, malın gümrükten çekilmesine izin verilmez. Malın gümrükten çekilmesine ilişkin onay verildikten sonra 15 gün içerisinde bu işlemin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kesin ithalat rejiminde mal Cezayir gümrük bölgesine bir daha ihracatı gerçekleşmemek üzere getirilir. İthalat beyannamesinin yanı sıra aşağıda yer alan belgeler talep edilir:

- Ticari Fatura,
- Deniz yoluyla taşınan mallar için konşimento,
- Havayolu ile taşınan mallar için kargo konşimentosu
- Karayolu ile taşınan mallar içinse CMR (karayolu taşıma belgesi),
- Menşe şahadetnamesi ve ayrıca AB menşeli ürünler içinse EUR 1 belgesi,
- Sigorta Poliçesi,
- Çeki Listesi,
- Özel denetime tabii ürünler için diğer belgeler, (sağlık sertifikaları ve analiz raporları)
- İthalatçı firmanın ticaret sicili ve vergi kartının tasdikli örneği.

2. CEZAYİR'İN GENEL DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ

Cezayir Maliye Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü verilerine göre; 2014 yılında Cezayir'in ithalatı, bir önceki yıla göre % 6 oranında **artarak** 58 milyar 330 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. İhracat ise, aynı dönemde, petrol fiyatlarındaki gerileme ve ayrıca Cezayir'in ortalama günlük petrol üretiminin 100 bin varil azalması sebebiyle % 3,1 oranında bir **düşüşle** 62 milyar 956 milyon \$'a **gerilemiştir**.

Bu veriler ışığında; dış ticaret dengesi yine Cezayir lehine gerçekleşmekle birlikte anılan ülkenin dış ticaret fazlası 4 milyar 626 milyon \$'a **düşmüştür**.

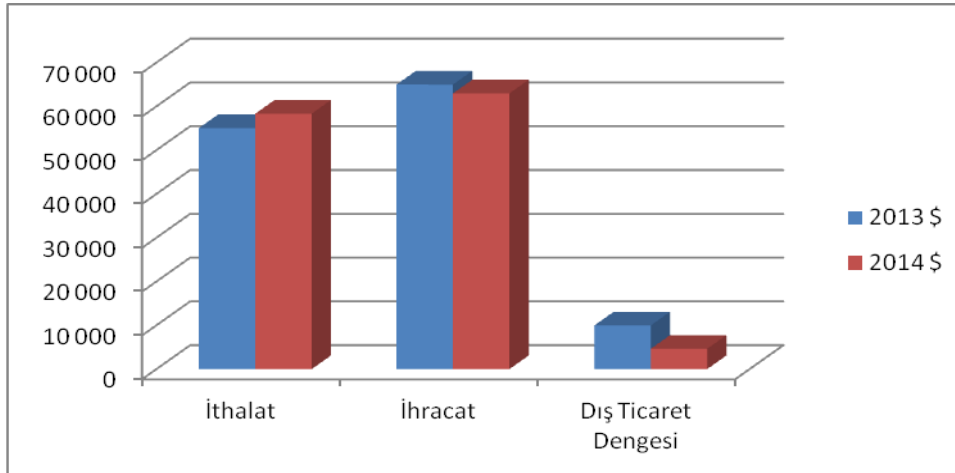
Böylece, 2012 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı bir önceki yıla göre 10 puan **azalarak** % 108 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO – I DIŞ TİCARET GÖSTERGELERİ (MİLYON)

	2013		2014		DEĞİŞİM
	DA	\$	DA	\$	%
İthalat	4 368 548	55 028	4 699 524	58 330	6,0
İhracat	5 157 233	64 974	5 071 313	62 956	-3,1
Dış Ticaret Dengesi	788 685	9 946	371 789	4 626	
Karşılama Oranı	118		108		

*Cezayir Dinarı (DA) 2014 yılında ABD Doları karşısında ortalama 80,56 kurundan işlem görmüştür. (Cezayir Maliye Bakanlığı)

GRAFİK – I İHRACAT-İTHALAT-DIŞ TİCARET DENGESİ (MİLYON DOLAR)

1.1. İthalat

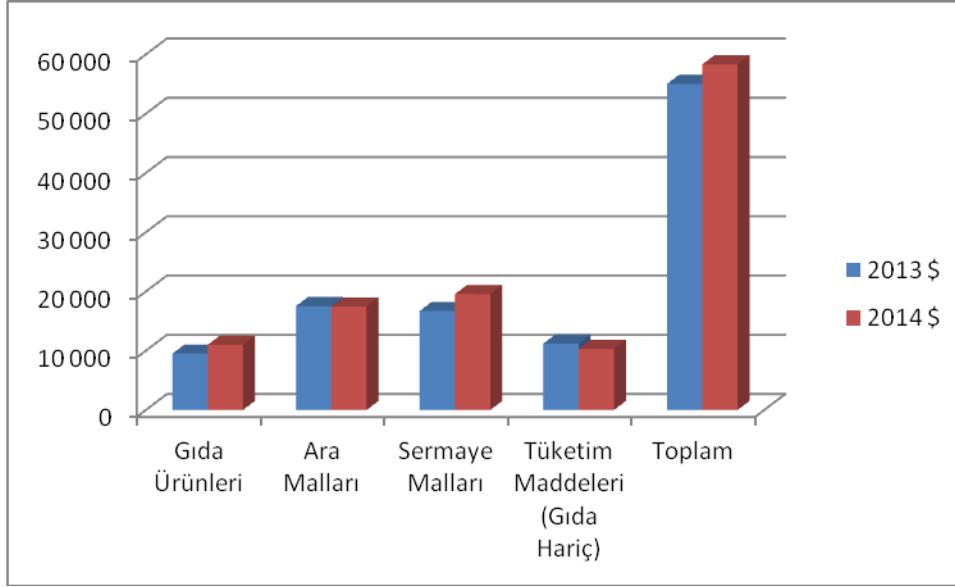
Cezayir'in 2014 yılı ithalatı başlıca ürün grupları bazında incelendiğinde, ithalattaki artışın sermaye malları ve gıda maddeleri ithalatındaki artıştan kaynaklandığı, buna karşın ara malları ile gıda harici tüketim malları ithalatının gerilediği görülmektedir.

TABLO – II DIŞ TİCARETİN YAPISAL DAĞILIMI (MİLYON DOLAR)

	2013		2014		DEĞİŞİM
	Değer	Pay	Değer	Pay	%
Gıda Ürünleri	9 508	17,4	11 005	18,8	14,8
Ara Malları	17 536	31,8	17 475	29,9	-0,3

Sermaye Malları	16 702	30,3	19 563	33,5	17,1
Tüketim Maddeleri (Gıda Hariç)	11 210	20,3	10 287	17,6	-8,2
Toplam	55 028	100,0	58 330	100	6,0

GRAFİK – II DIŞ TİCARETİN YAPISAL DAĞILIMI (MİLYON DOLAR)

İthalatın üçte birinin gerçekleştiği **Sermaye Malları**'nda, ilk sırada; “İnsan ve Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar” (% 9,5 oranında bir gerileme ile 2 milyar 299 milyon \$), “Turbojetler, Turbopropellerler ve Diğer Gaz Türbinleri” (% 33,4 oranında bir artış ile 1 milyar 699 milyon \$), “Telefonlar, Aksam ve parçaları” (% 43,4 oranında bir artış ile 1 milyar 48 milyon \$), “Buldozerler, Greyderler, vb. İş Makinaları” (% 11,5 oranında bir artış ile 767 milyon \$) ve “Traktörler” (% 73,5 oranında bir artış ile 613 milyon \$) gelmektedir.

Sermaye malları ithalatındaki artışta Cezayir’de ekonomik ve kırsal kalkınma hedefleri doğrultusunda imalat ve ticaret sektörlerine uygulanan teşvikler doğrultusunda ekonomik aktivitelerde görülen görece canlanma etkili olmuştur. Söz konusu ürün grubunda sadece motorlu taşıtlar ithalatında tüketici kredilerine getirilen kısıtlamayla birlikte bir gerileme söz konusuysen belli başlı sermaye malları ithalatlarının tümünde bir artış kaydedilmiştir. Motorlu kara taşıtlarında, ithalatçı firmalara 3 yıl içerisinde anılan sektörde yatırım zorunluluğu getirilmiş olup Renault firmasının yıllık 25 bin üretim kapasiteli (önümüzdeki yıllarda bu rakam 75 bin araç üretimine çıkarılacaktır) yatırımı ile diğer büyük otomobil üreticilerinin yatırım kararları ile ithalattaki daralmanın sürmesi beklenmektedir.

Diğer yandan, ithalatın % 30’una yakınının gerçekleştiği **Ara Malları**'nda; “Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar” (% 41,9 oranında düşüş ile 2 milyar 203 milyon \$), “Demir veya Alaşimsız Çelikten Çubuklar” (% 4,5 oranında azalış ile 1 milyar 833 milyon \$), “Gıda Sanayinde Kullanılan Yağlar” (% 9,7 oranında azalış ile 783 milyon \$), “Demir (Dökme Demir Hariç) ve Çelikten İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller” (% 105,4 oranında artış ile 775 milyon \$) ve “Demir veya Çelikten İnşaat ve İnşaat Aksamı” (% 64,9 oranında artış ile 738 milyon \$) ön plana çıkmaktadır.

Söz konusu ara malları ithalatının ana lokomotifinin inşaat sektörüne bağlı sanayi ürünleri olduğu görülmekte olup Cezayir’in 2018 yılı sonuna kadar ülkedeki konut sorunun çözme

politikası doğrultusunda 1 milyon 600 bin konutun yapımının tamamlanmasının hedefi söz konusu sektöre doğrudan mal tedarik eden sektörlerdeki canlılığın devam edeceğine işaret etmektedir.

Gıda Ürünleri ithalatında “Bulgur, İrmik, Topak Halinde Hububat ve Pelletler” (3 milyar 679 milyon \$), “Süt ve Süt Ürünleri” (2 milyar 45 milyon \$) ve “Şeker ve Şeker İhtiva Eden Ürünler” (910 milyon \$) ilk sıralardadır.

Bu durum Cezayir’in gıda ürünleri ithalatının genel olarak temel tüketim maddelerinden (diğer belli başlı ithalat kalemleri kırmızı et ve yaş meyve/sebzeden oluşmaktadır) oluştuğunu ve bu sektörde ithalatın, nüfus artış hızı da göz önüne alındığında, ancak belli seviyelerde yerel üretim ile ikame edilebileceği, bu bakımdan önümüzdeki dönemlerde ciddi bir daralmanın beklenmediği değerlendirilmektedir.

Gıda Harici Tüketim Maddeleri’nde ise “Turistik Amaçlı Kullanılan Motorlu Taşıtlar” (2 milyar 956 milyon \$), “İlaçlar” (2 milyar 587 milyon \$) ve “Karayolu Taşıtları için Aksam, Parça ve Aksesuarlar” (407 milyon \$) en önem ithal kalemleridir.

Cezayir’de söz konusu sektördeki ithalatı kısmaya yönelik olarak ciddi bir irade mevcuttur. Özellikle “ilaç” ithalatının bahse konu ürün ithalatçısı firmalara imalat yatırımı zorunluluğu getirilerek kısıtlanmaya çalışıldığı ve halihazırda tüketimin % 35 civarındaki bir kısmının yerel üretimle karşılanmakla birlikte 2017 yılına kadar bu oranın % 60-65 seviyesine çıkarılmasının hedeflendiği bilinmektedir.

1.2. İhracat

2013 yılında Cezayir’in ihracatının 60 milyar 146 milyon \$ ile % 95,5’inin “Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar”da gerçekleştiği, bu ihracatın da bir önceki yılın aynı dönemine göre % 4,4’lük bir **azalışa** işaret ettiği görülmektedir. Bu düşüşte petrol fiyatlarındaki gerileme etkili olmuştur.

Enerji ürünleri dışında kalan malların ihracatı ise % 39,5’lik bir **artış** göstermekle birlikte **sadece** 2 milyar 810 milyon \$ seviyesindedir. Petrol, petrol gazları ve türevleri dışındaki ürünlerde gerçekleşen ihracatın çok önemli bir kısmı başta petrokimya sektörü ürünlerinde (% 70’i) olmak üzere bazı yarı mamuller ile hammaddelerden oluşmaktadır.

Cezayir’in enerji dışı ürünler ihracatında ilk sıralarda; “Yüksek Sıcaklıkta Taşkömürü Katranının Damıtılmasından Elde Yağlar ve Diğer Ürünler” (1 milyar 105 milyon \$), “Saf Amonyak” (610 milyon \$), “Mineral Gübreler” (312 milyon \$), “Kamış/Pancar Şekeri ve Kimyaca Saf Sakkaroz” (228 milyon \$) ve “Tekrar İşlenmiş Petrol Ürünleri” (108 milyon \$) gelmektedir.

Cezayir’in enerji dışı ürün ihracatının neredeyse yarısı enerji tekel firması Sonatrach (997 milyon \$) tarafından gerçekleştirilmektedir. Sonatrach’ın enerji dışı ürün ihracatı; çeşitli kimyevi çözücüler, metanol ve petrol türevi ürünlere dayanmaktadır. Bu kapsamda ikinci sırada Fertial (293.7 milyon dolar) firması gelmekte olup söz konusu firma da amonyak ve gübre ihracatı gerçekleştirmektedir. Üçüncü sırada ise Cevital Grubu (278.3 milyon dolar) yer almaktadır. Cevital Grubu ise çeşitli gıda maddeleri (şeker, hayvansal ve bitkisel yağlar) ihracatı yapmaktadır.

1.3. Ülke ve Ülke Grupları İtibariyle Dış Ticaret

2014 yılında Cezayir’in ülke grupları itibari ile dış ticaretine bakıldığında; en önemli ticari partnerinin ithalatının % 65’ini ve ihracatının da % 81’ini yaptığı OECD ülkeleri olduğu görülmektedir.

AB ülkeleri Cezayir’in ithalatından 29 milyar 494 milyon \$ ile % 50,5, ihracatından 40 milyar 520 milyon \$ ile % 64,3 pay almaktadır. AB ülkeleri arasında Cezayir’in ihracatında İspanya,

İtalya ve Fransa, ithalatında ise Fransa, İtalya ve İspanya ilk 3 sırada yer almaktadır. Cezayir'in AB ülkelerine ihracatı anılan dönemde % 1,8 oranında **gerilerken** bu ülkelerden ithalatı % 2,6 oranında **artmıştır**.

AB dışındaki OECD ülkeleri arasında, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye ön plana çıkmaktadır. Cezayir'in ABD'ye ihracatı % 21,5'lik **azalmaya** karşın 4 milyar 691 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracatından % 7,4 oranında pay almıştır. ABD'nin Cezayir'e ihracatı ise % 21 oranında artarak 2 milyar 858 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'ye gelince, söz konusu ülkenin, ülkemize ihracatı % 23,8 oranında **artarak** 2 milyar 905 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Böylece Cezayir'in ithalatında ülkemizin payı % 4,6 olmuştur. Anılan ülkeye ihracatımız ise % 2,3 oranında artarak 2 milyar 123 milyon dolara **yükselmiş** ve böylece ülkemizin Cezayir'in ithalatındaki payı % 3,6 olmuştur. Bu veriler çerçevesinde, ülkemiz Cezayir'in ihracat ve ithalatında 7'nci sırada yer almıştır.

Asya ülkeleri, Cezayir'den 4 milyar 851 milyon \$'lık ithalat (% 7,7 pay) ve anılan ülkeye 12 milyar 576 milyon \$'lık ihracat (% 21,5 pay) ile 17 milyar \$'ın üzerinde bir ticaret hacmi gerçekleştirmişlerdir. Burada, Çin'in 2014 yılında gerçekleştirdiği 8 milyar 197 milyon \$'lık ihracat ile Cezayir'in ithalatından % 14'lük pay alarak Fransa'yı 2013 yılından sonra bir kez daha geçerek 1'inci sıradaki yerini koruduğunun altının çizilmesinde fayda görülmektedir. Çin söz konusu dönemdeki ihracat artışı ise % 19,9 oranında gerçekleşmiş görünmektedir. Cezayir'in dış ticaretinde diğer önemli Asya ülkeleri ise Güney Kore ve Hindistan'dır.

Arap ülkeleri ile Magreb ülkelerinin ise bu ülke ile aralarındaki Serbest Ticaret Alanı'na rağmen Cezayir'in bu anlaşmalar çerçevesindeki muafiyet listesini oldukça geniş tutması sonucunda, ihracat ve ithalatında çok önemli bir yer tutmadığı görülmektedir. Söz konusu ülkeler Cezayir'in ihracatından 4 milyar dolar ile % 6,3 dolayında bir pay alırken, Cezayir'in ithalatından 2 milyar 669 milyon dolar ile % 4,5 dolayında pay almışlardır. Bu ülkeler arasında Tunus ve Fas komşu ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu ülkeleri yine Cezayir'in ihracat ve ithalatında, sırasıyla 3 milyar 5 milyon \$ (% 4,7 pay) ve 3 milyar 796 milyon \$ (% 6,5 pay) ile Güney Amerika ülkeleri (özellikle Brezilya ve Arjantin) izlemektedir. Bununla birlikte söz konusu ülkelerin bu ülkeye ihracatları çeşitli tarımsal girdiler ve hayvansal ürünler ile sınırlıdır.

2. EKONOMİK VE TİCARİ ANLAŞMALAR

Arap Mağrep Birliği Anlaşması (UMA)

Cezayir, Fas, Tunus, Libya ve Moritanya arasında 1989 yılında imzalanan bu Anlaşma üye ülkeler arasında bir serbest mübadele bölgesinin, gümrük birliğinin, tek pazarın ve ekonomik birliğin yaratılmasını hedeflemektedir. Ancak bu Anlaşma, pek çok nedenden dolayı amacına ulaşamamıştır. Anlaşma çerçevesinde yalnızca tarımsal ürünler ticaretine ilişkin ticari tarifeye ilişkin konvansiyonlar yapılabilmektedir. Cezayir ile UMA ülkeleri arasındaki ticari mübadele, Cezayir'in dış ticaretinin yalnızca % 2'sini oluşturmaktadır. UMA, ekonomik ve ticari etkileri bakımından Arap Ülkeleri Serbest Bölgesinin gerisinde kalmıştır. Bu birlikteliğin daha çok siyasi amaçlarla hareket edeceği düşünülmektedir.

Arap Birliği Serbest Bölgesi

Cezayir, Arap Ülkeleri Serbest Bölgesine de 2009 yılı başından itibaren katılmış bulunmaktadır. Bu anlaşma kapsamında da her ülkenin bir diğer üye ülkeye uygulayacağı maksimum gümrük vergisi % 10 olarak sabitlenmiştir.

Söz konusu anlaşma kapsamı dışında tutulan muaf ürünler listesi, Cezayir Ticaret Bakanlığı'nın resmi <http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers13/listnegative13fr.pdf> linkinde yer almaktadır.

Bahse konu negatif liste en son olarak 1 Şubat 2013 tarihinde güncellenmiş olup 953 adet ürün anılan listeye konu edilirken 4 784 adet ürün ise gümrük vergisinden muaf bir şekilde Cezayir'e ithal edilebilmektedir.

AB-Cezayir İşbirliği ve Ortaklık Anlaşması

AB ile Cezayir arasında imzalanan ortaklık anlaşması 1 Eylül 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma metninin ilk haline göre, 2017 yılında AB ile Cezayir arasında serbest ticareti öngörmekte; anlaşmaya konu olan AB ülkelerinden gelen sanayi ürünlerine (2327 madde) uygulanan gümrük vergilerinin, anlaşmanın imzalanması ile % 25 oranında bir indirim sağlanması, 7 yıllık süreçte % 40 oranında indirime gidilmesi ve nihayet 12 yıl sonunda sıfırlanması öngörülmekte idi.

Ancak, 2009 yılında Cezayirli iş çevrelerinden gelen şikayetler ve AB ülkelerinden ithalatın çok ciddi seviyede artması öne sürülerek söz konusu anlaşma Cezayir tarafından 3 yıllığına askıya alınmış ve bu süre 2012'de sona ermiştir. Söz konusu dönemde Cezayir ile AB arasında yapılan müzakereler çerçevesinde tarife indirim takvimi ürün bazında güncellenerek tekrar yürürlüğe sokulmuştur. (AB ile STA çerçevesinde yeni gümrük indirim tarifeleri Cezayir Ticaret Bakanlığı'nın resmi <http://www.mincommerce.gov.dz/?mincom=journ280812> linkinde sunulmaktadır.)

Tarife indirimlerinin etkileri sonucunda, dış rekabete karşı daha az korumadan yararlanacak sektörler yabancı yatırımcıların ilgisinin azalması riskinin olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, sanayicilerin gümrük korumasından yararlanamadıkları için iç ve dış pazarlarda rekabet şansını yitirmeleri de söz konusudur.

Öte yandan, ekonominin uğradığı zararların tüm sanayi dallarında şimdiden hissedildiği belirtilmektedir. Cezayirli sanayicilerin tümü, haksız rekabetin her yıl daha da arttığı bir ortamda, müzakere edilen Ortaklık Anlaşması'nın gelecekte çok daha büyük zararlara neden olacağı kanaati yaygınlaşmıştır.

Cezayir-Tunus Tercihli Ticaret Anlaşması

İki ülke arasında 4 Aralık 2008 tarihinde imzalanan ve 11 Ocak 2010 tarihinde onaylanan Tercihli Ticaret Anlaşması çerçevesinde; 1 Mart 2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Cezayir menşeli sanayi ürünlerinin önemli bir bölümünün (<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers14/acpalgtun/ListeD1.pdf>) Tunus'a ihracatında gümrük vergisi kaldırılmış olup tarımsal ürünler ile işlenmiş tarım ürünlerinde (<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers14/acpalgtun/liste%20D2.pdf>) çeşitli kotalar belirlenmiştir. Buna karşın, Tunus menşeli sanayi ürünlerinin bir kısmı (özellikle kimyevi ürünler, çeşitli tekstil ürünleri, bir takım ara malı hüviyetindeki demir-çelik ürünleri) (<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers14/acpalgtun/ListeC1.pdf>) gümrük vergisinden muaf tutulmuş olup (yine özellikle makine, otomotiv, tekstil ve elektrikli ürünleri kapsayan) bazı sanayi ürünlerinde de (<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers14/acpalgtun/ListeC2.pdf>) gümrük vergilerinde % 40'lık bir indirime gidilmiştir. Yine Tunus menşeli tarımsal ve hayvansal ürünler ile işlenmiş tarım ürünlerinde (<http://www.mincommerce.gov.dz/fichiers14/acpalgtun/ListeC3.pdf>) kota sistemi benimsenmiştir.

OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Organizasyonu)

1960 yılında dünya petrol fiyatlarını kontrol etmek ve politikalarını belirlemek amacıyla kurulmuştur. Üyeleri; Cezayir, Endonezya, İran, Irak, Kuveyt, Libya, Nijer, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Venezuela ve Angola'dır.

Dünya Ticaret Örgütü

Cezayir'in DTÖ'ye üyelik müzakereleri devam etmekte birlikte, Cezayir'in DTÖ üyeliği konusunda başlıca tartışma konuları; doğalgazın çifte fiyatlandırılması, ikinci el araba ithalatı, ithalat lisansları, sağlık tedbirleri, ticaretin önündeki teknik engeller ve ihracat sübvansiyonları oluşturmaktadır. Cezayir'in sözkonusu alanlarda taviz vermeyeceği ihtimali ile DTÖ üyeliğinin kısa ve orta vadede imkan dahilinde olmadığı düşünülmektedir.

Diğer Anlaşmalar

Arbitraj alanında; 1958 tarihli New York Konvansiyonu,

Yatırım alanında; Yatırımların Garantisine İlişkin Çok Taraflı Ajans (M.I.G.A.)

1991 tarihinde Nijerya'da imzalanan, Afrika Birliğini kuran ve uzun dönemde Afrika Ortak Pazarının oluşturulmasını hedefleyen Anlaşma,

Ticari Kara Nakil Vasıtalarının Geçici İthalatına İlişkin Cenevre Konvansiyonu,

Gümrükler, ulaştırma, sosyal güvenlik ve çifte vergilendirmenin önlenmesi alanlarında çeşitli ülkelerle imzalamış olduğu anlaşmalar.

V. İKİLİ EKONOMİK ve TİCARİ İLİŞKİLER

1. TÜRKİYE-CEZAYİR DIŞ TİCARETİ

Türkiye ile Cezayir arasında ekonomik ilişkiler son derece dinamik bir gelişme göstermektedir. Özellikle ekonomik alanda liberalizasyon sürecinin başlatılması, önemli doğal kaynakları sayesinde ulusal zenginliğindeki artış, ülkenin hemen her alanda yatırım ve tüketim mallarına olan ihtiyacı, terör olaylarının hissedilir derecede azalması ve ülkemiz ihracatçılarının daralan AB pazarı sebebiyle Afrika ülkelerine yönelik ilgilerinin artmasına paralel olarak, diğer Arap ülkelerindeki sosyal olayların da etkisi Cezayir’i cazip bir pazar haline getirmiştir.

Bu çerçevede özellikle son dönemde firmalarımız, Cezayir’de düzenlenen fuarlara artan nisbette katılım sağlamakta ve düzenlenen heyet organizasyonları kapsamında önemli ikili iş görüşmeleri gerçekleştirmektedirler.

2003-2014 yılları arasında anılan ülke ile dış ticaretimizin gelişimini gösteren tablo aşağıda sunulmaktadır.

Tablo I - Türkiye-Cezayir Dış Ticaretin Gelişimi

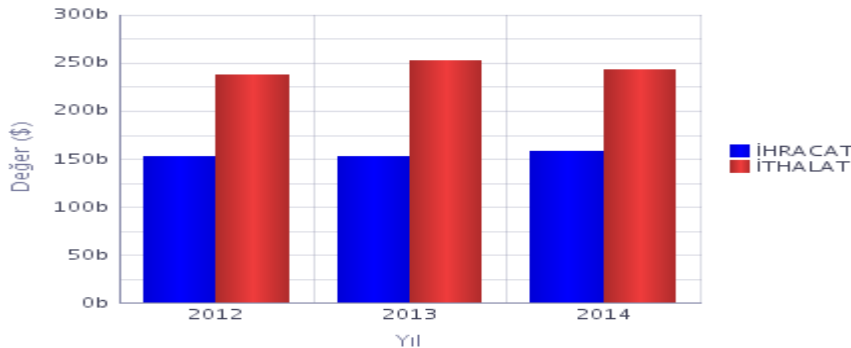
Yıl	İhracat \$ / Bin	İhracat Değişim %	Genel İhracata Oranı %	İthalat \$ / Bin	İthalat Değişim %	Genel İthalata Oranı %	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2003	573 002	11,4	1,21	1 081 586	-3,9	1,56	1 654 587	-508 584
2004	806 115	40,7	1,28	1 255 679	16,1	1,29	2 061 794	-449 564
2005	807 138	0,1	1,10	1 694 989	35,0	1,45	2 502 127	-887 850
2006	1 020 696	26,5	1,19	1 864 526	10,0	1,34	2 885 222	-843 830
2007	1 231 725	20,7	1,15	2 108 491	13,1	1,24	3 340 216	-876 766
2008	1 613 644	31,0	1,22	3 262 176	54,7	1,62	4 875 820	-1 648 532
2009	1 780 136	10,3	1,74	2 028 115	-37,8	1,44	3 808 251	-247 979
2010	1 504 590	-15,5	1,32	2 276 018	12,2	1,23	3 780 608	-771 428
2011	1 470 547	-2,3	1,09	2 716 334	19,3	1,13	4 186 881	-1 245 787
2012	1 813 015	23,3	1,19	2 651 131	-2,4	1,12	4 464 146	-838 116
2013	2 002 178	10,4	1,32	2 283 374	-13,9	0,91	4 285 552	-281 196
2014	2 083 473	4,1	1,32	2 642 391	15,7	1,09	4 725 864	-558 917

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

1.1. 2014 Yılı Dış Ticaret İstatistikleri

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre; 2014 yılında genel ihracatımız bir önceki yıla göre % 3,9 oranında **artış** göstererek 157 milyar 715 milyon ABD Doları (\$), buna karşın genel ithalatımız ise % 3,7 oranında **düşüş** göstererek 242 milyar 224 milyon \$ olmuştur.

Grafik – I Genel Dış Ticaret Grafiği

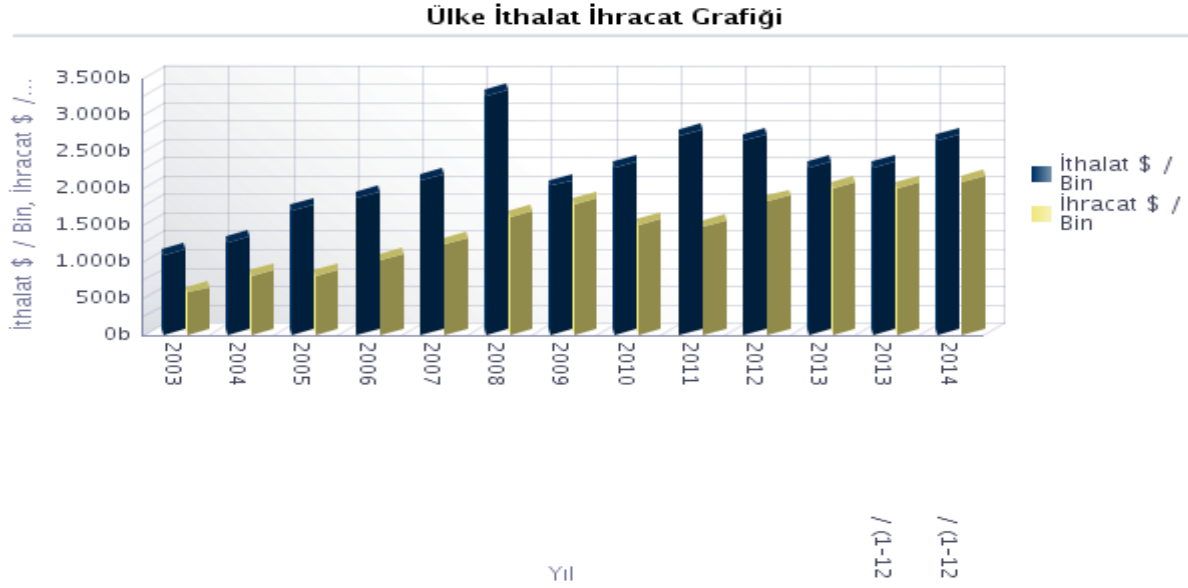

1.2. 2014 Yılı Ülke Değerlendirmesi

2014 yılında Cezayir’e ihracatımız % 4,1’lik bir **artış** göstererek 2 milyar 83 milyon \$ olarak gerçekleşmiş olup bu ihracatın toplam ihracatımızdan aldığı pay % 1,32 olmuştur.

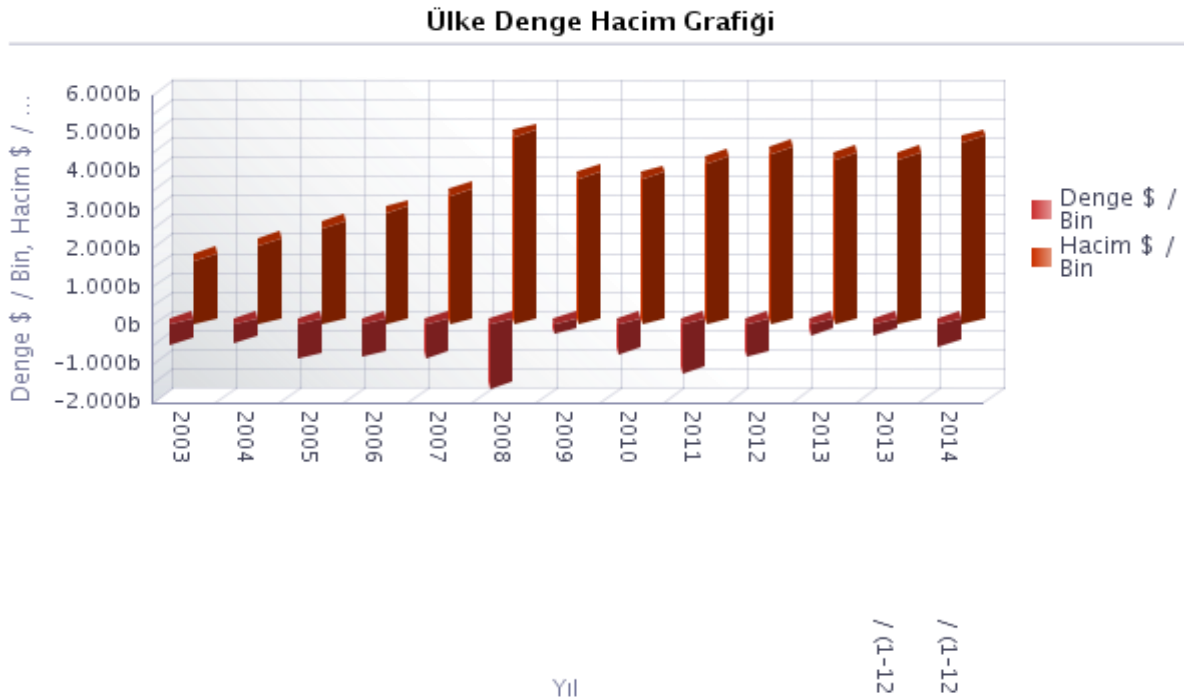
Anılan dönemde, Cezayir’den ithalatımız ise % 15,7 oranında **yükselerek** 2 milyar 642 milyon \$ olurken, bu ülkeden ithalatın toplam ithalatımızdan aldığı pay % 1,09 olmuştur.

Grafik – II Cezayir İhracat-İthalat Grafiği

Böylece, 2014 yılında; Cezayir ile olan dış ticaret hacmimiz 4 milyar 725 milyon \$’a **yükselirken**, dış ticaret dengesi de ülkemiz **aleyhine** gerçekleşerek 558 milyon \$’a **ulaşmıştır**.

Grafik – III Cezayir Dış Ticaret Hacmi ve Dengesi Grafiği

1.3. Yıllık Ülke Sektör Bazlı Değerlendirme

1.3.1. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Mal Tanımlamasına Göre

2013 ve 2014 yıllarında Cezayir ile olan dış ticaretimizin DTÖ Mal Tanımlaması'na göre başlıca ihraç ve ithal ürün grupları kapsamında karşılaştırmalı bir analizi yapıldığında;

Tablo – II DTÖ Mal Tanımlamasına Göre İhracat ve İthalat Tablosu

Sektör Adı	2013 (1 - 12)		2014 (1 - 12)	
	İHRACAT \$ / Bin	İTHALAT \$ / Bin	İHRACAT \$ / Bin	İTHALAT \$ / Bin
1- TARIMSAL ÜRÜNLER	140 150	158	142 850	822
i-Gıda Maddeleri	139 135	112	142 045	314
(0) Canlı hayvanlar ve gıda maddeleri	131 480	106	131 233	307
(04) Hububat ve mamulleri	28 018	0	31 331	0
(05) Meyva, sebze ve mamulleri	26 224	48	25 537	306
(06) Tabii bal, şeker ve mamulleri	23 956	0	19 089	0
(08) Hayvan yemleri	13	0	60	0
(01, 02, 03, 07, 09) Diğer Gıda Maddeleri	53 269	59	55 216	0
(1) İçkiler, tütün ve mamulleri	7 304	6	10 652	7
(11) Alkollü ve alkolsüz içkiler	633	0	1 519	0
(12) Tütün ve mamulleri	6 671	6	9 133	7
(4) Hayvansal ve bitkisel yağlar ve mumlar	111		69	
(22) Yağlı tohumlar ve meyvalar	239		91	
ii-Tarımsal Ham maddeler	1 015	47	805	508
(21) Deri, kösele ve ham postlar			52	
(23) Tabii, sentetik ve rejenere kauçuk	50		78	
(24) Tabii mantar ve yuvarlak ağaçlar	149		239	
(25) Odun hamuru ve kağıt döküntüleri				316
(26) Dokumaya elverişli lifler ve döküntüleri	547	47	190	192
(29) Bitkisel ve hayvansal diğer ham maddeler	268		246	
2- MADENCİLİK ÜRÜNLERİ	87 902	2 261 771	46 058	2 611 517
i- (27, 28) Maden cevherleri ve döküntüleri	2 718	8 456	2 594	6 247
i- (27, 28) Maden cevherleri ve döküntüleri	2 718	8 456	2 594	6 247
ii- Mineral yakıtlar ve mineral yağlar (3)	65 867	2 253 152	20 768	2 605 269
(32) Kömür	35		10	
(33) Petrol ve ürünleri	65 832	10 353	20 756	30 341
(34) Petrol gazları, doğal gaz		2 242 799	1	2 574 928
iii- Demir dışı metaller (68)	19 317	163	22 696	
iii- Demir dışı metaller (68)	19 317	163	22 696	
3- SANAYİ	1 773 381	20 824	1 884 166	29 582
i-Demir ve çelik (67)	225 309		169 862	
i-Demir ve çelik (67)	225 309		169 862	
ii-Kimyasallar	131 746	17 950	146 002	23 920
(57, 58) Plastikler	48 522	310	64 896	324
(54) Eczacılık ürünleri	14 810		4 878	402
(51, 52, 53, 55, 56, 59) Diğer kimyasallar	68 414	17 640	76 228	23 194
iii-Diğer yarı mamuller	194 746	1 934	254 640	3 584
(61) Hazırlanmış deriler, postlar ve mamulleri	98	1 668	24	2 292
(62) Kauçuk mamulleri	27 126	0	34 192	
(63) Mantar ve ağaç mamulleri	7 397		10 066	
(64) Kağıt-karton ve kağıt, karton esaslı mamuller	17 715	261	15 816	355
(66) Metal dışı mineral mamuller	34 881		42 416	
(661) Alçı, çimento vb. inşaat malzemeleri	11 177		17 836	
(664, 665) Cam ve cam eşya	7 668		8 601	

(66-(661+664+665)) Diğerleri	16 036		15 979	
(69) Metal eşya	107 529	5	152 126	937
iv- Makinalar ve ulaşım araçları	865 408	890	879 091	989
(781, 782, 783, 784, 7132,) Otomotiv sanayii ürünleri	406 568	0	289 458	2
(75, 76, 776) Büro makinaları ve haberleşme cihazları	9 007	4	20 701	5
Diğer makina ve ulaşım araçları	449 833	885	568 932	982
(71-713) Enerji üreten makina	16 409	38	19 230	34
(72, 73, 74) Diğer elektriksiz makinalar	186 101	655	280 148	75
(79, 785, 786, 7131) Diğer ulaşım araçları	18 129	70	17 002	62
(77- (776+7783)) Elektrikli makina ve cihazlar	229 194	123	252 552	811
v- Dokumacılık ürünleri (65)	130 986	1	134 725	110
v- Dokumacılık ürünleri (65)	130 986	1	134 725	110
vi- Hazır giyim (84)	139 670	6	136 611	42
(848.1, 848.3) Deri ve kürkten giyim	92		99	
(84-(848.1, 848.3)) Diğer giyim eşyası	139 578	6	136 512	42
vii - Diğer tüketim malları (81, 82, 83, 85, 87, 88, 89 (-891))	85 516	44	163 236	937
(81) Sıhhi tesisat, ısıtma ve aydınlatma malzemeleri	16 549		24 814	
(82) Mobilyalar	18 415		31 540	
(83) Seyahat eşyası	614		932	
(85) Ayakkabı	10 890		17 803	
(87) Mesleki, bilimsel ölçü ve kontrol cihazları	3 642	0	7 917	5
(88, 89-(891)) Diğer tüketim malları	35 406	44	80 230	932
4- DİĞER ÜRÜNLER (9+891)	745	621	10 399	471
4- DİĞER ÜRÜNLER (9+891)	745	621	10 399	471
4- DİĞER ÜRÜNLER (9+891)	745	621	10 399	471
TOPLAM	2 002 178	2 283 374	2 083 473	2 642 391

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden **ihracatımızda**;

- 2014 yılında, ihracatımızdan % 90,4 oranında pay alan **Sanayi Ürünleri** ihracatının % 6,2 oranındaki bir **artışla** 1 milyar 884 milyon \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Sanayi ürünlerinde anılan ülkeye ihracatımızda en önde gelen alt sektörler itibari ile bir değerlendirme yapıldığında; “Otomotiv Sanayi Ürünleri”nde % 28,8’lik bir **düşüşle** 289.4 milyon \$, “Diğer Elektriksiz Makinalar”da % 50,5 oranında **artış** ile 280.1 milyon \$, “Elektrikli Makine ve Cihazlar”da % 10,5’lik **artış** ile 252.5 milyon \$, “Demir ve Çelik” ürünlerinde % 24,6’lık **düşüşle** 169.8 milyon \$ ve “Diğer Giyim Eşyası”nda % 2,2’lik **azalışla** 136.5 milyon \$ ihracat gerçekleştirildiği görülmektedir.

Cezayir’e otomotiv sektör ihracatımızdaki gerileme, anılan ürün grubunun genel ithalatının otomobil kredilerinin kısıtlanmasına paralel olarak düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Demir-Çelik ürünlerindeki gerilemenin ise anılan ülkenin Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiği Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında söz konusu ürün grubunda 2014 yılında gümrük vergilerinin düşürülmesi veya kaldırılması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

- Anılan dönemde, **Tarımsal Ürünler** ihracatı % 1,9 oranında **artarak** 142.8 milyon \$’a yükselmiştir. Bu ihracatta; “Diğer Gıda Maddeleri” (55.2 milyon \$), “Hububat ve Mamulleri” (31.3 milyon \$) ile “Meyve, Sebze ve Mamulleri” (25.5 milyon \$) en önemli paya sahiptir.
- Söz konusu dönemde, **Madencilik Ürünleri** ihracatımız ise, 2012 ve 2013 yıllarında kaydedilen yüksek artışlardan sonra, % 47,6 oranında **azalarak** 46 milyon \$ olmuştur. Bu kapsamda; “Petrol ve ürünleri”nde 20.7 milyon \$’lık ihracat gerçekleştirilirken, sektör ihracatının diğer önemli kalemi olan “Demir Dışı Metaller”de hiç ihracat yapılamamıştır.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden **ithalatımızda**;

- 2014 yılında; anılan ülkeden ithalatımızın % 99,8'lik pay ile neredeyse tamamını oluşturan **Madencilik Ürünleri** ithalatı, % 15,5 oranında **artarak** 2 milyar 611 milyon \$ olmuştur. Bu ithalatın 2 milyar 574 milyon \$'ını "Petrol Gazları ve Doğal Gaz" oluştururken, "Petrol ve Ürünleri" ihracatımız ise neredeyse 3 katına çıkarak 30.3 milyon \$'a **yükselmıştır**.
- Anılan ülkeden **Sanayi ürünleri** ithalatımız ise geçtiğimiz yıllardaki artış trendini devam ettirerek % 42,1'lik bir **yükseliş** ile 29.5 milyon \$'a ulaşmıştır. Söz konusu ithalatın önemli bir kısmının ise "Diğer Kimyasallar"da (23.1 milyon \$) gerçekleşmiştir. **Tarımsal ürünler** ithalatımız ise neredeyse % 419,4 oranında **artarak** 822 bin \$ olmuştur.

1.3.2. Fasıllara Göre

Diğer taraftan, 2014 yılında anılan ülkeye ihracatımızın 4'lü gümrük tarife pozisyonu (GTP) bazında bir incelemesi yapıldığında; "BİNEK OTOMOBİLLERİ VE ESAS İTİBARIYLA İNSAN TAŞIMAK ÜZERE İMAL EDİLMİŞ DİĞER MOTORLU TAŞITLAR" (161.7 milyon \$), "ELEKTRİK KONTROL, DAĞITIM TABLOLARI, PANOLAR, KONSOLLAR, KABİNLER, DİĞER MESNETLER VE SAYISAL KONTROL CİHAZLARI" (118.3 milyon \$), "DEMİR VEYA ÇELİKTEN İNŞAAT VE İNŞAAT AKSAMI, İNŞAATTA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANMIŞ DEMİR VEYA ÇELİK" (65.4 milyon \$), "BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI" (41.1 milyon \$) ve "EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR" (37.9 milyon \$) ön plana çıktığı görülmektedir. Öte yandan, 2014 yılında makina ve ekipmanları sektöründe yer alan "TOHUM, HUBUBAT, KURU BAKLAGİLLERİ TEMİZLEME, TASNİF ETME AYIKLAMA VE ÖĞÜTMEMEYE MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR" (37.6 milyon \$), "TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME, TASNİF, AYIRMA, YIKAMA, KIRMA, ÖĞÜTME, YOĞURMA, MAKİNALARI" (29.1 milyon \$) ürün gruplarının da ihracatımızdan daha fazla pay aldığı görülürken, "KARAYOLU TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLAR"ında (31.1 milyon \$) da ciddi bir ihracat gerçekleşmesi kaydedilmiştir.

Cezayir'den ithalatımızın neredeyse tamamı "PETROL GAZLARI VE DİĞER GAZLI HİDROKARBONLAR" (2 Milyar 574 milyon \$) ve "PETROL YAĞLARI VE BİTÜMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLAR" ürünlerinde (30.3 milyon \$) gerçekleşmiştir.

Öte yandan, "SAF AMONYAK VEYA AMONYAĞIN SULU ÇÖZELTİLERİ" (16.4 milyon \$), "TABİİ KALSİYUM FOSFATLAR, TABİİ ALUMİNYUM KALSİYUM FOSFAT VE FOSFATLI TEBEŞİR" (6.2 milyon \$) ve "HİDROJEN, ASAL GAZLAR VE DİĞER AMETALLER" (6 milyon \$) ithalatımızda öne çıkan diğer kalemlerdir.

1.4. 2014 Yılı Dış Ticaret Genel Değerlendirme

- Bu veriler ışığında; 2014 yılında, Cezayir ihracatımızda 22'nci sırada iken, ithalatımızda ise 25'inci sıradadır.
- 4'lü gümrük tarife pozisyonu bazında ihracatımızın yarısından fazlasının gerçekleştiği ilk 20 üründe neredeyse hiç ithalat gerçekleşmemiş olması, öte yandan ithalatımızın neredeyse tamamının gerçekleştiği ilk 20 üründe ihracatımızın son derece düşük bir seviyede olduğu göz önüne alındığında, iki ülke arasındaki ticaretin birbirine rakip ürünlerden ziyade tamamlayıcı ürünlerden oluştuğu görülmektedir.
- Otomotiv ana ve yan sanayi, demir-çelik, elektrikli-elektriksiz makineler, kimyevi ürünler ve mamulleri, tekstil ve konfeksiyon gibi sanayi sektörünün bir çok alanına yayılan ürünlere dayanan ihracatımızın, hidrokarbon ve bazı kimyevi hammaddelere dayanan ithalatımıza oranla daha fazla çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Nitekim, anılan ülkeye ihracatımızın ithalatı karşılama oranı % 78,8 iken, enerji dışı ürünlerde her bir dolarlık ithalata karşılık 65.9 \$'lık ihracat gerçekleştirilmesi kayda değer bir husustur.
- Buna karşın söz konusu ülkeye ihracatımızın bu ülkenin izlediği makroekonomik politikalar (petrol ve enerji ürünleri fiyatlarındaki dalgalanmalara paralel bir şekilde kamu harcamalarına getirilen kısıtlamalar, kambiyo rejimindeki katılık, para politikalarındaki daraltıcı uygulamalar –tüketici kredilerinin azaltılması- sebebiyle ithalatın düşmesi, çeşitli ürünlerin ithalatına getirilen engeller, vb. gibi) sebebiyle tam anlamıyla bir istikrara kavuştuğu söylenememektedir.
- Petrol fiyatlarının 2014 yılının ikinci yarısından sonraki dönemde yarı yarıya değer kaybederek 50-55 dolar (\$)/varil aralığına gerilemesi, enerji ürünleri ihracatçısı pek çok ülke gibi, GSMH'nin % 35-40'ını, bütçe gelirlerinin % 65-75'ini ve ihracat gelirlerinin % 98'ini enerji ürünlerine borçlu olan Cezayir'i de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çerçevede; en gerçekçi senaryo dahilinde petrol fiyatlarının 50-60 dolar/varil civarında seyretmesi halinde, yıllık 18-22 milyar dolarlık bir gelir kaybının söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

Nitekim, petrol fiyatlarındaki çöküş ve ayrıca Cezayir'in ortalama günlük petrol üretiminin 100 bin varil azalması sebebiyle Cezayir'in genel ihracatı 2014 yılında % 3,1 oranında bir **düşüşle** 62 milyar 956 milyon \$'a **gerilemiştir**. Öte yandan, ithalatı, bir önceki yıla göre % 6 oranında **artarak** 58 milyar 330 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu bakımdan, Cezayir'in ihracat gelirlerinin, petrol fiyatlarının bu şekilde devam etmesi halinde 2015 sonu itibari ile 50 milyar dolara kadar gerileyebileceği, böylece, 2015 yılında 75 milyar dolarlık bir mal ve hizmet ithalatına karşılık sadece 50 milyar dolarlık bir ihracat gelirinin söz konusu olabileceği düşünülmektedir.

- Bu çerçevede, Cezayir Bakanlar Kurulu 2014 yılının son gününde yaptığı toplantısında, 19 Temmuz 2003 tarihli mal ihracat ve ithalatını düzenleyen tebliğde değişiklik öngören bir kanun tasarısının kabul edilmiştir. Bu kanun taslağının, uluslararası ticaretin genel teammülleri çerçevesinde, ithalat ve ihracat lisanslarına ilişkin prosedürleri ve şartları detaylandırarak belirleyeceği vurgulanarak, ithalat ve ihracat serbestliğine hanel getirilmeden, kamu ahlakı, ulusal güvenlik ve kamu düzeni, insan sağlığının ve aynı zamanda çevre ile tarihi ve kültürel zenginliklerin korunmasının amaçlandığı açıklanmıştır.

Kanun taslağında, yapılacak düzenleme ile, doğal kaynakların dış ticaretine kısıtlama getirileceği, yerli üretimi bulunan hammaddelerin işlenmesine yönelik milli sanayinin korunacağı, kıtlık ve yetersiz üretimin söz konusu olabilecek ürünlerin tedarikinin

kontrol altına alınacağı ve nihayet ülkenin dış mali dengelerinin gözetileceğinin altı çizilmektedir.

Bu çerçevede, Cezayir’de yerli üretimi bulunan tüketim maddelerinin ithalatının düşürülmesi amacıyla ithalat lisansları uygulamasının tekrar uygulamaya konulacağı kesinleşmiştir. Söz konusu uygulamadan en çok “tüketim malları”nın etkileneceği, öte yandan Cezayir’de üretimi bulunan “ara malları”nın da bu kapsamda etkilenebileceği düşünülmektedir.

- İhracatımızın % 45,1’i başta “sanayi için işlem görmüş hammaddeler” olmak üzere “Aramaları”, % 35,9’u başta “binek otomobilleri, dayanıklı ve dayanıksız tüketim malları” olmak üzere “Tüketim Malları” ve % 18,9’unun da “Yatırım Malları”ndan oluştuğu göz önüne alındığında ihracatımızın kaydadeğer bir kısmının risk altında olabileceği değerlendirilmektedir. İthalatımızın ise % 99,9’u “Aramaları”ndan (işlem görmüş yakıt ve yağlar) müteşekkildir.
- Yine bu çerçevede; ihracatımızın neredeyse yarısının Cezayir sanayisinin de aktif olduğu “Düşük Teknoloji Sanayii” (GIDA ÜRÜNLERİ VE İÇECEK, TEKSTİL ÜRÜNLERİ, GİYİM EŞYASI) ile “Orta-Düşük Teknoloji Sanayii” (ANA METAL SANAYİ, METAL EŞYA SANAYİ, PLASTİK VE KAUÇUK ÜRÜNLERİ) kapsamında gerçekleşmesi, ithal ikameci politikalara daha çok yönelmesi durumunda ihracatımızın daha da olumsuz etkilenme riski altında olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, ihracatımızın neredeyse diğer yarısını oluşturan “Orta-İleri Teknoloji Sanayii” ürünleri (MAKİNE VE TEÇHİZAT, MOTORLU KARA TAŞITI VE RÖMORKLAR, ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR) ihracatımızın ise en azından orta-kısa vadede daha az risk altında olduğu değerlendirilmektedir.
- Dış ticarete ilişkin bu gelişmelerin yanı sıra, anılan ülkede, IMF’nin, 2014 yılı Ekim Raporu’nda Cezayir’in, 2014 yılında % 3,8 oranında büyüyeceğini ve 2015 yılında ise % 4 oranında bir büyüme beklendiğini açıklamıştır. Söz konusu oranlar diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin ortalamasının üzerinde olup Cezayir’de sanayi sektörüne yönelik sermaye malı ve ara malı ithalatının yine azalmayacağına işaret etmektedir.
- Tüm bu gelişmelere paralel olarak, 2010-2014 yılı 5 yıllık kalkınma planının sonlanması ve 2015-2019 yılı kalkınma planı kapsamında 262.5 milyar dolarlık bir kaynağın tahsil edileceğinin açıklanmasına rağmen, petrol fiyatlarındaki düşüşün 2015-2016 yıllarında sürmesi halinde, öncelikli altyapı projelerine (sosyal konut, başlıca enerji projeleri, su ve yol projeleri) devam edilmesinin kararlaştırıldığı, bununla birlikte diğer projelerin ertelenmesinin gündemde olduğu da basın ve yayın organlarında tartışılmaktadır.

Bu doğrultuda, inşaat sektöründeki canlılığın yine devam edeceği ve bu sektöre mal tedarikine yönelik ihracatımızın (özellikle demir-çelik sektörü başta olmak üzere) artış trendini sürdürebileceği, ayrıca, tüketim maddeleri ithalatının (ihracatımızda binek araçlar, beyaz ve kahverengi eşya ile tekstil sektörünün aldığı pay göz önüne alındığında) halen artmasının beklendiğinin belirtilmesinde fayda görülmektedir.

- Cezayir’in ithalatından 29 milyar 494 milyon \$ ile % 50,5, ihracatından 40 milyar 520 milyon \$ ile % 64,3 pay alan AB ülkeleri (özellikle Fransa, İtalya, İspanya ve Almanya) ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşması’nın 1 Eylül 2012 tarihi itibari ile yeniden yürürlüğe konması ve bu çerçevede AB ülkeleri lehine gümrük vergilerinin özellikle 2015-2016’dan sonra artan bir şekilde indirilecek olması hususunun, ülkemiz menşeli ürünlerin rekabetçiliğine **halel** getireceği düşünülmektedir. Nitekim 2014 yılı genelinde AB ülkelerinin anılan ülkeye ihracatları % 2,7 oranında **artmıştır**. Geçtiğimiz yıl itibari

ile özellikle Almanya, % 31,6'lık bir artış oranı ile anılan ülkeye ihracatını 3 milyar 774 milyon \$'a yükseltmesi kaydedeğer bir husustur.

- Burada, Cezayir'in bağımsızlığını ilan ettiği 1962 tarihinden bu yanaki yarım yüzyıllık zaman zarfında en büyük ticareti ortağı olan Fransa'nın, Cezayir'in ithalatında birinci sıradaki yerini 2013 yılında Çin'e bıraktıktan sonra 2014 yılında da Çin'in Cezayir'in ithalatında ilk sıradaki yerini % 19,9 artış ile 8 milyar 197 milyon \$'a çıkararak koruduğunun hatırlatılmasında fayda görülmektedir.
- Diğer taraftan, daha önceki dönemde AB ülkelerinin Cezayir'e ihracatlarında sadece Çin ve Türkiye bir rekabet unsuru olarak ön plana çıkarken ABD anılan ülkeye ihracatını % 21 oranında arttırarak 2 milyar 858 milyon \$'a, Güney Kore ise % 43,5 oranında arttırarak 1 milyar 625 milyon \$'a çıkarmıştır. Diğer önemli ihracatçı ülkeler arasında yer alan Arjantin ve Brezilya'nın ihracatları ise çeşiti hayvansal ve tarımsal gıda ve yağlar ihracatına bağımlıdır.
- Cezayir'de son yıllarda hidrokarbona dayalı sanayi dışında diğer sanayi dallarında ulusal bir ekonominin kurulması yönündeki güçlü bir iradenin olması önümüzdeki dönemde ithal ikamesine yönelik politikaları tetikleyebileceği öngörülmektedir.
- Yine, son dönemde petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara paralel olarak, ithalatın finansmanında sıkıntı yaşanmaması için kemer sıkma politikalarına gidileceğine ilişkin yerel basında çıkan haberler çerçevesinde ithalatın önüne tarife dışı engellerin daha sık bir şekilde çıkartılabileceği düşünülmektedir.
- Öte yandan, anılan ülkenin Dünya Ticaret Örgütü'ne katılım sürecinin, anılan ülkeye ithalat süreçlerindeki belirsizliklerin bertaraf edilebilmesi adına önemli olduğu değerlendirilmektedir. Ancak bu sürecin de kısa-orta vadede tamamlanmasının güç olduğu tahmin edilmektedir.

2. TÜRK MÜTEAHHİTLİK SEKTÖRÜ

Türk firmalarının Cezayir'de iş üstlenmeleri 2000'li yılları itibariyle başlamıştır. Firmalarımız inşaat sektörünün hemen hemen bütün alanlarında faaliyet gösterilmekte olup sosyal konut, otoyol, tünel, demiryolu ve istasyon, tramway, baraj, su arıtma tesisi, balıkçı limanı, boru hattı, üniversite ve yurt inşası, cami, iş merkezi, otogar, otel ve otel restorasyonu, benzin istasyonu, vb. gibi bir çok alanda proje gerçekleştirilmiştir. Firmalarımız ülkede geniş potansiyele sahip olan taş ocakçılığı alanında da faaliyet göstermektedir.

Bu kapsamda, Cezayir'de, halihazırda değişik büyüklükte 40 kadar Türk müteahhitlik firması faaliyet göstermektedir. Müşavirliğimiz kayıtlarına göre; son 10 yılda Türk müteahhitleri tarafından Cezayir'de üstlenilen projelerin toplam değeri yaklaşık 12 milyar dolar seviyesinde olup sadece 2014 yılında 3.5 milyar dolar değerinde iş üstlenilmiştir.

Türk müteahhit firmalarınca Cezayir pazarı gelişmeye açık ve potansiyel vaadeden bir pazar olarak görülmesine rağmen, pazara girişte var olan engellerin büyüklüğü ve diğer pazarlara nazaran risklerin çokluğu nedeniyle tereddütte yaklaşılmaktadır. Bu bakımdan, idare ve yönetim, firmaların tasarrufunda bulunması koşuluyla Cezayirli firma veya kişilerle yapılacak ortaklıklar ile bürokrasinin azaltılması, karşılaşılabilecek sorunların çözülmesi, ihalelerde yerli firmalara tanınan % 25'lik fiyat avantajından faydalanılması ve işlerin sağlıklı yürütülmesi sağlanabilir. Nitekim anılan ülke, yabancı yatırımcıyı teşvik etmekte aynı zamanda yerli ortak zorunluluğu ile yabancıların bilgi birikimi ve tecrübesinden yararlanmayı amaçlamaktadır.

Anılan pazara girişte dikkat edilmesi gereken en önemli husus, Cezayir'de iş alma ve şirket kurma prosedürlerinin diğer ülkelere nazaran zor olmasıdır. Müteahhitlik ihalelerinin takibi ve kazanılması oldukça uzun süreler alabilmektedir. İhaleyi kazandıktan ve işe başlama emri alındıktan sonra bile bazı detay bürokratik prosedürler (bankacılık, gümrük işlemleri, vb. gibi)

sebebiyle işe başlanabilmesi gecikebilmektedir. Bu bölgede iş yapacak firmaların en az 1 yıllık bir süreyi pazar araştırması yapmak amacıyla ülkede bağlantı ofisi açarak yerinde değerlendirmeleri tavsiye edilmektedir. (Bununla birlikte, Cezayir’de 1 Ağustos 2014 tarihinden bu yana yürütülen bir çalışma sebebiyle bağlantı ofisi açılmasına izin verilmemektedir.)

Öte yandan, daha önce de değinildiği gibi, 2009 yılında yapılan değişiklikle yatırım yapacak firmalar için yerli ortak zorunluluğu getirilmesi yabancı firmalar için bir kısıt olarak değerlendirilebilir. Ancak, ilk bakışta anılan ülke yatırım yapılmasını güçleştiren bu uygulamanın doğru partner seçildiğinde avantajlı olabileceği de düşünülmektedir. Nitekim, yatırım teşvik kanununda yerli/yabancı ayrımı yapılmamakla birlikte; özellikle kamu ihalelerinde yerli firmalara ciddi avantajlar (başta % 25 fiyat avantajı olmak üzere) sağlanmaktadır. Bu çerçevede; son dönemde, petrol fiyatlarındaki düşüş ile birlikte, yerli firmaların daha fazla korunması düşüncesi ön plana çıkmış, özellikle konut alanında olmak üzere önemli müteahhitlik projelerinin öncelikle yerel firmalara veya yerel ortaklı konsorsiyumlara verilmesi yetkili makamlarca dile getirilmiştir.

Cezayir’de Türk müteahhitlik firmalarının karşılaştığı en büyük sorun Türk bankalarının teminat mektuplarının Cezayir bankalarının kabul görmemesidir. Bu nedenle, firmalarımız, AB ülkeleri veya Arap ülkeleri bankaları aracılığıyla teminat verebilmekte, bu durumda da bankacılık komisyonları ikiye katlanmaktadır.

Bahsedilen hususlar firmalarımızın rekabet gücünü zayıflamaktadır. Ayrıca, bankacılık işlemlerinde katı bürokratik kurallar uygulanmakta, para transferleri uzun süre almakta, bu uygulamadan dolayı firmalarımız maddi kayba uğrayabilmektedir.

Bu sebeplerle, Cezayir ile bankacılık alanında işbirliği yapılarak bir Türk bankasının buradaki yerel bir banka ile birlikte ortak şube açması firmalarımızın işlerini önemli ölçüde kolaylaştıracak ve buna bağlı olarak bankacılık komisyonlarının azalması sonucu, firmalarımızın rekabet gücünü arttıracaktır. Diğer taraftan, bu ülkedeki Türk bankalarına karşı olumsuz bakışın değiştirilmesi amacıyla, ülkemizde 2000’li yıllarda gerçekleştirilen finans sektöründeki yapısal değişimler ile Türk bankacılığının uluslararası boyutta güvenilirliğinin arttırıldığı hususu Cezayirli makamlara aktarılmakla birlikte Türkiye’deki hukuki uygulamalar (Türkiye’de mahkemelerin teminat mektuplarını askıya almasına yönelik kararları) ileri sürülerek halen teminat mektupları kabul edilmemektedir.

İşin niteliğine göre bürokrasinin yavaş işlemesi, hakedişlerin belirli süre gecikme ile ödenmesi, bölgeye özgü istikrarsızlık en önemli riskler olarak göze çarpmaktadır.

Yerli istihdam sağlanması amacıyla dışarıdan getirilen işçilere Cezayirli makamlarca kota uygulanmaktadır. Bu kapsamda, 1 yabancı işçiye karşı genel olarak 3 yerli işçi çalıştırılmasının talep edilebildiği görülmektedir. Öte yandan, çalışma izinleri ile ilgili olarak sistem değişikliği çalışmalarından kaynaklanan nedenlerle işlemler uzun zaman almaktadır.

Vergi yasalarının uygulanmasında mevzuat yeterli olmadığından, çoğu zaman yoruma dayalı uygulamalarla firmalarımız cezai durumlarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Ülkede yürürlükte olan vergi kanunları (gelir vergisi, kurumlar vergisi, KDV, gümrük vergisi vb.) ile işçi çalıştırma, sigorta, bankacılık, gümrük ve benzeri alanlardaki uygulamalar değişebilmekte ve yeterli ve yetkin personelin çalıştırılmaması halinde ciddi cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalılabilmektedir.

Cezayir’de açılan ihaleler, Müşavirliğimiz tarafından izlenmekte ve haftalık periyodlarla Müşavirliğimiz web sitesinde yayınlanmaktadır.

Teknik müşavirlik sektöründe Cezayir’de önemli bir pazar ve teknik bilgi boşluğu bulunmasına rağmen, mevzuattaki kısıtlamalar Türk firmalarının bu sektörde yer almaları yolunda caydırıcı

olmaktadır. Söz konusu pazarın toplam büyüklüğü yıllık 1 milyar dolar seviyesindedir. Bu alanda bugüne kadar iki Türk firması faaliyet göstermektedir. Sektörde belirgin bir şekilde Avrupalı firmaların hakimiyeti bulunmaktadır. Bunlar arasında Fransa başta gelmektedir. Bu ülkeyi Alman ve İspanyol firmalar takip etmektedir. Ayrıca, Kanadalı bir kaç firma da bu alanda proje üstlenmişlerdir.

3. GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemiz ile Cezayir arasında, anılan ülke ile AB arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması olmasına rağmen, bir serbest ticaret anlaşmasının bulunmaması, ülkemizi rekabet gücü açısından oldukça zor durumda bırakmaktadır. 2001 yılından bu yana müteaddit defalar dile getirilmiş ve son olarak Cumhurbaşkanımız ve Ekonomi Bakanımızın 4-5 Haziran 2013 tarihinde yaptığı ziyaret esnasında Cezayirle STA Anlaşması yapılması bir kez daha dile getirilmiş ve Cezayir tarafı 6 ay sonra istikşafi müzakerelere başlanabileceğini belirtmiş bunun üzerine 2014 yılı Şubat ve Mayıs aylarında görüşmelerin başlanması için gerekli girişimler yapılmış olmakla beraber şu ana kadar bir cevap alınamamıştır. Cezayir tarafının bu konuda şu an için istekli olmadığı ve ancak DTÖ'ye üye olunduktan sonra iki ülke arasında bir serbest ticaret anlaşmasının mümkün olabileceği belirtilmektedir. Bu bakımdan, Cezayir pazarında güçlü bir Türk malı imajı mevcuttur. Bu imajın Avrupa menşeli ürünlerden kaynaklanan kalite ve Çin menşeli ürünlerden kaynaklanan maliyet baskılarına karşı rekabetçiliğini koruyabilmesi için Cezayir'in AB ile yaptığına paralel bir STA'nın yapılması hayati bir öneme sahiptir.

Türkiye ile Cezayir arasında sosyal güvenlik anlaşmasının bulunmaması yatırımcı firmalarımız ile müteahhlik firmalarımızı her iki ülkede de sosyal güvenlik primi ödemeye mecbur bırakarak daha fazla maliyete katlanmalarına sebebiyet vermektedir. Bu sebeple iki ülke arasında anılan anlaşmanın imzalanması için çalışmalar sürdürülmekte olup en kısa sürede sonuçlandırılmasının ülkemiz açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye ile Cezayir arasında veteriner sağlık sertifikası konusunda anlaşma sağlanarak her iki ülke Tarım Bakanlıklarınca onaylanmış olup 17 Nisan 2013 tarihi itibarıyla ülkemizden et ve et ürünleri ile süt ve süt ürünlerinin bu ülkeye ihracat yolu açılmıştır. Dikalsiyum fosfat, premiks ve vitamin katkılarının ihracatı, laboratuvar listesi ve analiz rapor örneklerinin Cezayir tarafınca kabulünü müteakip mümkün olacaktır.

Öte yandan, anılan ülkede serbest bölge bulunmamaktadır. Bu ülke ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi açısından ortak serbest bölge kurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Önümüzdeki yıllarda, liberalleşme ve yeniden yapılanma çabalarına paralel olarak Cezayir'in dünya ticareti üzerindeki öneminin giderek artacağı da dikkate alınırsa, işadamlarımızın bu ülkeye yatırımlar yoluyla kalıcı olarak yönelmelerinde fayda görülmektedir. Ayrıca, zenginleşen, liberalleşen ve istikrara kavuşmakta olan Cezayir'in zengin ve ucuz enerji kaynakları, ucuz işgücü imkanları ve yatırıma müsait alanları ile tüm yabancı yatırımcı ve işadamları için her geçen gün daha cazip bir hale geldiği gerçeğini göz önünde tutmakta yarar vardır. Cezayir, gerek temin edilen petrol ve doğalgaz nedeniyle gerek gelişmeye açık pazar yapısı ile ülkemiz için stratejik bir ülke olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Cezayir'in doğal kaynakları ve buna bağlı gelir düzeyi ve nüfusu itibarıyla değerlendirildiğinde, gerek müteahhlik sektörü gerekse ticari potansiyel açısından ülkemiz için oldukça önemli bir pazar olduğu gözönüne alınarak, hükümetler arası üst düzey sıcak temaslarla ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirilmesinin yanında, kültür, turizm, sağlık, çalışma ve sosyal güvenlik gibi pek çok alanda işbirliğinin geliştirilmesinin mümkün olabileceği düşünülmektedir.

İş Ziyaretinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Cezayir’de sıkı bir kambiyo rejimi uygulanmakta olup bu çerçevede ülkeye her türlü miktarda yerli ve yabancı para ile değerli menkulun (altın, gümüş, vb. gibi) giriş ve çıkışı kontrol altında tutulmaktadır. Bu nedenle havaalanında ve karayolu ile gelindiğinde sınırda, gümrük memuru tarafından “deklarasyon” sorulduğunda -veya sorulmasa bile- yolcu beraberinde getirilen dövizin veya değerli menkulün deklare edilmesi gerekmektedir. Bunun için havaalanında pasaport kontrolünün hemen çıkışındaki bankodan alınacak formun (2 adet) doldurulması zorunludur. Dövizin veya diğer değerli menkulün beyan edilmemesi ve hem giriş ve hem çıkış sırasında kontrol sonucunda tespit edilmesi halinde miktara bakılmaksızın dövize/değerli menkule el konulmakta ve tespit edilen miktarın iki katı para cezası ve ayrıca hapis cezası söz konusu olabilmektedir.

Diğer taraftan, ülkede dövizde paralel bir piyasa oluşmuştur. Resmi kur ile serbest piyasa kuru arasında % 35-40 dolayında fark bulunmaktadır. Karaborsada döviz bozdurulması yasalara aykırı olmakla birlikte Cezayirlilerin sıklıkla bu yola gittiği görülmektedir.

Ülkede genel olarak bir güvenlik sorunu bulunmamaktadır. Buna karşın, seyahatlerde başkent ve büyük kentler dışında dikkatli olunmasında fayda görülmektedir. Öte yandan bu kapsamda Cezayir Büyükelçiliğimizin uyarılarının <http://cezayir.be.mfa.gov.tr/> linkinden takip edilmesi tavsiye edilmektedir. Kent merkezleri de dahil olmak üzere belirli bölgelerde takım elbise ile dolaşılması yerine daha az dikkat çekici giyim tarzının seçilmesinde yarar bulunmaktadır.

Elde cep telefonu, çanta, fotoğraf makinası vb. gibi eşyalarla dolaşılması da tavsiye edilmemektedir. Para ve benzeri değerli şeyler topluca üste alınmamalı, el çantası, portföy gibi saklama materyallerinin kullanılmamasının can ve mal güvenliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Cezayir GMT+1 saat dilimindedir. Anılan ülkede resmi çalışma saatleri 8:30-17:00, özel sektörde ise 08:00-16:30 arasındadır. Yazın ise iş çıkış saatleri 15:30’a çekilmektedir. Türkiye ile Cezayir arasında, ülkemizde yaz saati uygulaması geçerli iken 2, kış saati uygulaması uygulanırken 1 saat zaman farkı bulunmaktadır. Cuma ve Cumartesi günü hafta sonu tatilidir. Özellikle Cuma günü neredeyse tüm işyerleri kapalıdır. Bu çerçevede firmalarımızın iş seyahatlerini tertip ederken hafta sonuna denk gelecek şekilde bir seyahat planlaması yapmamaları tavsiye edilmektedir.

Her türlü görüşmeden önce randevu alınmasında fayda görülmektedir. Özellikle başkent Cezayir’de yaşanan trafik problemi ve çok sıkı polis kontrolü nedeni ile randevuların zamanında gerçekleştirilmesi sorun olabilmektedir. Öte yandan, Cezayirlilerin randevularına zamanında gelmek konusunda çok fazla hassas olmadıklarının bilinmesinde fayda görülmektedir.

Firmalarımızın iş görüşmeleri sırasında Cezayirliler karşısında sabırlı olması, anılan ülkenin kültürel özellikleri izlenerek mümkünse yerel dil ile (Arapça’nın şivesi olan Darja) iletişim kurulması tavsiye edilmektedir. Bunun yanında ticari hayatta Fransızca yaygın olarak kullanılmaktadır. Öte yandan, Cezayir’de Kabillerin yaşadıkları bölgelerde (Bejaïa, Tiziouzu gibi) Arapça pek fazla kullanılmamaktadır. Firmalarımızın, Arapça veya Fransızca bilen personelleri olmaması halinde muhakkak tercüman ile görüşme yapmaları önerilmektedir. Tercüman temini konusunda Müşavirliğimize başvuruda bulunan firmalarımıza yardımcı olunmaktadır.

Cezayirli firmaların faks, e-posta ile kendilerine yapılan iş tekliflerine zamanında ve çoğu kez de hiç cevap vermedikleri bilinmektedir. Bu çerçevede sonuç vermesi istenen ciddi pazar araştırmalarının anılan ülkeye gelinerek yapılmasında fayda görölmektedir.

Cezayir’de iş yapmak isteyen firmalarımızın bilmesi gereken önemli hususlardan bir diğeri ise Cezayirlilerin önemli milli hassasiyetlerinin olması ve buna uygun hareket edilmesi gerektiğidir. Ayrıca, Cezayirlilerin iş yapma usulleri konusunda yönlendirilmekten veya talimatlandırılmaktan imtina ettiklerinin bilinmesinde de fayda görölmektedir. Bu konularda daha yumuşak bir üslubun kullanılmasında fayda görölmektedir.

Cezayir’de firmaların genellikle söz ile mutabık kalınan hususların yazıya dökülmesi aşamasında değışik tavırlar alabildiğı görölmektedir. Bu nedenle, iş bağlantısı yapan firmanın yazılı bir sözleşme ile mutabakat sağlaması tavsiye edilmektedir. Cezayirli muhataplarının güvenlerini ve yakınlıklarını temin etmek adına, Türkiye’ye davet edilmesi, ayrıca kapasitelerini ispatlamalarını teminen Cezayir ziyaretlerinde işyerlerinin görölmeleri önem arz etmektedir.

Cezayirlilerin Türk insanına karşı sıcak ve samimi olmalarına karşın, özellikle iş tecrübesi fazla olmayanların Türkiye ve Türk ürünü hakkında kanaatlerinin yeterli olmadığı düşünölmektedir.

Cezayir’in ülke telefon kodu 00 213 olup sabit telefon numaraları “0” ve şehir kodu dahil olmak üzere 7, cep telefonu numaraları ise “0” dahil 10 hanelidir.

Cezayir’de en çok yapılan hatalar

- Ülkede kullanılan dillerinden (Arapça-Fransızca) birini bilmeyen uzmanlar veya idareciler vasıtası ile iş görüşmesi yapılması,
- Cezayirli veya Türk tanıdıklara aşırı güvenilerek söz ile iş yapılması,
- Havaalanında döviz deklerasyonunda bulunulmaması,
- Cezayir mevzuatının gümrükleme hususlarını bilinmeden veya hafife alınarak, mevzuata uygun olmayan malların gümrüklenmesi,
- Doğru iş partnerinin seçilmesinde yeterince titizlik gösterilmemesi,
- Ürün tanıtımı ve pazar ziyareti konusunda yeterince donanımlı olunmaması, bu konunun ihmal edilmesi,
- Cezayir’in ortalama bir Afrika ülkesi gibi değıerlendirilerek herhangi bir standart, norm veya kalite arayışı olmaksızın her türlü ürünün satılabileceğinin düşünölmesi,
- Her ziyaretin potansiyel bir alışveriş yapılması olarak görölmesi ve mutlaka iş akdi kurulması konusunda gösterilen sabırsızlık,
- Bazı akreditif işlemlerinin tatil sezonu, teknik yetersizlik vs. gibi nedenlerle uzaması sebebiyle müşterinin çok hızlı hareket etmeye zorlanması ve bunun sonucunda da kaybedilmesi.

Ülkede Şirket Kurma Süreçleri

1. Şirketler

Cezayir'deki şirket türlerinin bir detayını vermeden önce imalat, hizmet ve dış ticaret sektörlerinde kurulacak şirketlerde en az % 51 yerel ortak payı arandığı hususunun vurgulanmasında fayda görülmektedir. Bahse konu ortaklık payı söz konusu ortak veya ortakların Cezayir milliyetinden olmasına dayanmaktadır. Bu bakımdan şirket yönetimini ve kendi yatırımını garanti altına almak isteyen firmalarımızın birden çok yerel ortakla çalışarak (örneğin % 17'şer hisse payından 3 yerel ortak gibi) çoğunluk hissesini denetim altında tutma imkanları bulunmaktadır. Ayrıca ortaklarla yapılacak yan sözleşmeler ile şirketin yönetim kurulunun yabancılardan (firmalarımız için Türklerden) oluşturulması imkanı da bulunmaktadır. Ancak, her halukarda yerel ortak veya ortakların firmanın sahibi olduğu ve son söz hakkını ellerinde bulundurduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Cezayir'de şirket kurma prosedürleri Milli Ticaret Sicil Müdürlüğü (Centre National du Registre du Commerce-CNRC- <http://www.cnrc.org.dz/fr/index.php>) tarafından yerine getirilmektedir.

E.U.R.L (Şahıs şirketi): Tek kişilik şirkettir. Yönetici, şirketin sahibi veya dışarıdan birisi olabilir. Sermayesi: 100.000 Cezayir Dinarı (1.400 ABD Doları)

S.A.R.L (Limited şirket): En az iki, en fazla 20 ortaklı şirkettir. Şirket yöneticisi, ortaklardan veya dışarıdan birisi olabilir. Sermayesi: en az 100.00 Cezayir Dinarı (1.400 ABD Doları)

S.P.A (Anonim şirket): En az yedi ortaklı olan bu şirketler büyük sermayeli şirket niteliğine sahiptir. Yönetim kurulu ve yönetim kurulu başkanı bulunması şarttır. Sermayesi: en az 1.000.000 Cezayir Dinarı (14.000 ABD Doları)

Şirket kuruluşu tamamlandığı bir başka ifade ile şirketin tüzel kişiliği oluştuğunda, ilgili bankadan bloke edilen sermayenin geri alınması mümkündür. Bu kuruluş sermayesinin bankadan yaklaşık bir ay sonra geri alınabildiği belirtilmektedir.

Diğer taraftan bilinmesi gereken bir başka husus da Cezayir'de şube açmanın mer'i mevzuat çerçevesinde yabancı yatırım olarak değerlendirilmesi ve bu kapsamda % 51 yerel ortak şartının aranmasıdır. Bu bakımdan, yabancı firmalar Cezayir'de yeni bir şirket kurmuş olarak değerlendirilmektedirler.

2. Tüzel Kişiliği Haiz Şirket Kuruluşunda İzlenecek Prosedür

- Ortakların tespiti ve ortaklık paylarının belirlenmesi,
- Kurulacak şirketin isminin tespiti ve ticaret siciline tescili,
- Şirket merkezi olacak yerin kiralanması ve noterde kira kontratı yapılması,
- Kurulacak şirketin belirlenen çalışma sahası çerçevesinde noterde statüsünün hazırlanması,
- Şirket yöneticisinin belirlenmesi,
- Şirket sermayesinin belirlenmesi,
- Şirket sermayesi olarak belirlenen paranın bankada bloke edilmesi. (Oturuş olmayanlar için bu paranın banka havalesi ya da havaalanında yapılacak resmi deklare ile getirilmesi şarttır.)
- Noterde hazırlanan şirket statüsünün mahalli gazete ve ticari sicil gazetesi ilanlarının Noter tarafından yapılması,

- Şirket ortaklarının pasaport fotokopileri,
- Şirket yöneticisinin elçilik tasdikli ve tercümelî nüfus cüzdanı örneği ve sabıka kaydı,
- Şirket merkezi olarak kiralanın yerin, bağlı olunan mahkeme tarafından tayin edilecek görevli memur tarafından resmi tesbitinin yapılması,
- Kiralanın yerin emlak borcu bulunmadığına dair ilgili Belediyeden belge alınması,
- Şirketin statüsü ve kira kontratıyla vergi dairesinde kayıt yaptırılması,
- Vergi Dairesine harç yatırılması,
- Ticaret Sicil Müdürlüğünden alınan belgelerin doldurularak belediyeden tasdik ettirilmesi,
- Ticaret Sicil Müdürlüğüne harç yatırılması,
- Dosyanın Ticaret Sicil Müdürlüğüne teslimi ve şirket kuruluşunun alınması,
- Ticaret Sicil Müdürlüğünden alınan resmi kuruluş belgesi ile birlikte vergi dairesine gidilerek işe başlama deklarasyonunun hazırlanması ve vergi kartı talebinde bulunulması,
- Notere şirket kuruluşunun tamamlandığının beyan edilmesi,
- Noterden alınacak resmi belge ile bankada bloke edilen şirket sermayesinin şirket adına açılacak hesaba aktarımı,
- Şirket kuruluşu tamamlandıktan sonra şirket yöneticisi ve ortakları oturma için Emniyet Müdürlüğüne başvuruda bulunabilirler,

Şirket ortakları Cezayir'e gelmeyeceklerse, yöneticiye noter tasdikli ve tercümelî vekalet vererek işlemleri yaptırabilirler. Ancak bu vekaletin Türkiye'deki Cezayir Konsolosluğu'ndan tasdik ettirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Cezayir'de faaliyet gösteren yabancı firmaların Ticaret Sicil Müdürlüğü'nden Profesyonel Faaliyet Belgesi (Carte Professionnelle) almaları gerekmektedir. Şirket yöneticileri ile çalışanlarına verilecek bu belge ile ticari faaliyet yapılabilmektedir. Söz konusu belge başvurusunun ticaret siciline kayıt tarihinden itibaren en geç 60 gün içerisinde yapılması gerekmekte olup her iki yılda bir yenilenmektedir.

Cezayir ticaret siciline kayıt prosedürünün, özellikle ithalat ve ihracat şirketleri için her iki yılda bir yenilenmesi gerekmektedir. Bunun için kayıt sicilinin ilk alındığı tarihten sonra 2 yıl dolmadan 15 gün önce Ticaret Sicil Müdürlüğü'ne başvuruda bulunmak gerekmektedir. Ayrıca, 2009 yılında % 51/49 yerel ortak şartının getirilmesinden önce kurulan ve tamamı yabancı ortaklara ait Cezayir hukukuna tabi firmalar, ortaklık yapılarını değiştirmeleri veya ticaret siciline kaydettirmedikleri yeni bir faaliyet alanını eklemeleri halinde söz konusu yerel ortak şartına tabi olmaktadır.

3. İrtibat Bürosu

İrtibat bürosu açmak için ana şirketin tüm dökümanlarının tercüme edilerek Cezayir Konsolosluğu'na onaylanmış belgelerin, Cezayir Ticaret Bakanlığı'na dosya olarak verilmesi gerekmektedir. Onay verilmesi durumunda irtibat bürosu kurulmuş olur. İrtibat bürolarının ticari faaliyette bulunma ve para transfer hakları yoktur. İrtibat Büroları her iki yılda bir Ticaret Bakanlığı'nda kayıt yenilenmektedirler.

Ticaret Bakanlığı'na yazılı başvuruda bulunulması için aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Mali koşullar: Banka nezdinde CEDAC (Konvertible Cezayir Dinarı Hesabı) hesabı açtırılması gerekmektedir. Kuruluş aşamasında 20.000 ABD Doları'nın teminat olarak bankada bloke edilmesi gerekmektedir. Bu hesaba döviz olarak yatırılan para dinar olarak çekilebilmektedir.

İdari koşullar: Ana şirketin statüsünün onaylı fotokopisi, büro yöneticisinin atanmasına ilişkin ana şirketin kararı, büro yöneticisinin özgeçmişi ve pasaport fotokopisi, büronun faaliyet göstereceği yere ait kira sözleşmesi.

4. Vize, Oturma ve Çalışma İzinleri

Cezayir'e sehayet edebilmek için Türkiye'de Cezayir Ankara Büyükelçiliği veya İstanbul Başkonsolosluğundan vize almak gerekmektedir. İki tür vize vardır: İş Vizesi ve Çalışma Vizesi.

Cezayir Hükümeti ülkedeki işsizliğin de etkisiyle, dışarıdan işçi getirilmesine belirli kriterler çerçevesinde izin vermektedir. Bu bakımdan, diplomalı kalifiye işçiler ve mühendisler için izin alınabilmesi imkan dahilinde olup resmi olmamakla birlikte 1 yabancı işçiye karşılık 3 yerli işçi istihdamını öngören bir politika uygulanmaktadır. Çalışma izni en az üç ay ve en fazla iki yıl için verilebilmektedir.

Cezayir'de oturma ve çalışma izni almak isteyen yabancılar, öncelikle İşçileri Bakanlığına Bağlı Güvenlik Dairesine başvuruda bulunmak zorundadırlar.

BAKANLIKLAR

KURUM	E-POSTA ADRESI	TELEFON	FAKS	ADRES
Présidence de la République - Cumhurbaşkanlığı	http://www.el-mouradia.dz/	00213 21 69 15 15 00213 21 68 63 63	00213 21 69 15 95	El Mouradia
Conseil de la Nation - Senato	http://www.majhselouma.dz/	00213 21 74 60 75 00213 21 73 59 00	00213 21 74 60 79	18 Boulevard zirout youcef 16000 Alger, Algérie
Assemblée Populaire Nationale - Millet Meclisi	http://www.apn.dz s.cabinet@apn-dz.gov	213 021 73 86 00 / 10	00213 21 74 60 79	18 Boulevard zirout youcef 16000 Alger, Algérie
Chefferie du Gouvernement - Başbakanlık	http://www.cg.gov.dz/index.php	00213 21 71 92 40	00213 21 71 92 40	Palais du Gouvernement - Rue Dr Saadane
Ministère de l'Intérieur et des Collectivités Locales - İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanlığı	http://www.interieur.gov.dz/ webmaster@interieur.gov.dz	0021 71 66 83 00213 21 73 23 40	00213 21 71 66 83	Palais du gouvernement, 01 Rue Dr SAADANE ALGER
Ministère des Affaires Etrangères - Dışişleri Bakanlığı	http://www.mae.gov.dz/	00213 21 50 43 43 00213 21 50 45 45	00213 21 50 43 38	Rue Ibn Batrane Nour - El Mouradia
Ministère de la Justice - Adalet Bakanlığı	www.mjustice.dz contact@mjustice.dz	00213 21 79 29 38 00213 21 92 41 83	00213 21 92 17 01	Place Bir Hakem El Biar
Ministère des Finances - Maliye Bakanlığı	http://www.mf.gov.dz/	00213 21 59 53 14 00213 21 59 51 51 00213 21 59 52 52	00213 21 59 53 16	Site Ahmed Francis - Ben Aknoun
Ministère de l'Energie - Enerji Bakanlığı	http://www.mem-algeria.org/francais/ info@mem-algeria.org	00213 21 48 85 26 00213 21 48 85 22 00213 21 48 85 31	00213 21 48 85 57	Tour A, Val d'Hydra, BP 229, Ben Aknoun, Alger, Algérie.
Ministère des Ressources en eau - Su Kaynakları Bakanlığı	http://www.mre.dz/ deah@mre.gov.dz	00213 21 68 95 00 00213 21 28 39 74	00213 21 28 83 73	03 Rue Caire. Kouba Alger
Ministère de l'Industrie et des Mines - Sanayi ve Madenler Bakanlığı	http://www.mdipi.gov.dz/	00213 21 74 75 81 00213 21 74 76 31	00213 21 74 76 24	Immeuble Colisée

Ministère du Commerce - Ticaret Bakanlığı	http://www.mincommerce.gov.dz/ info@mincommerce.gov.dz	00213 21 89 00 74 / 75 / 77	00213 21 89 00 34	Cité Zerhouni Mokhtar El Mohamadia (Ex. les Bannaniers)
Ministère des Affaires Religieuses et des Waqfs	www.marwakt-dz.org	00213 21 69 38 44	00213 21 48 15 36	Rue du Timgad - Hydra
Diyanet İşleri ve Vakıflar Bakanlığı	diwan@marwakt-dz.org	00213 21 60 88 20	00213 21 69 15 69	
Ministère des Moudjahidine	www.mmoudjahidine.dz	00213 21 92 48 86	00213 21 92 24 13	Rue du Lieutenant Mohamed Benarfa
Mücahitler Bakanlığı	mmoudjahidine@mmoudjahidine.dz	00213 21 92 23 55		
Ministère des Transports	ministere-transport.gov.dz	00213 21 79 25 29	00213 21 92 17 55	Chemin Poirson - El Biar
Ulaştırma Bakanlığı		00213 21 92 98 85		
Ministère de l'Education Nationale	www.mdcne.gov.dz	00213 21 60 24 67	00213 21 60 24 67	Rue de Pékin - El Mouradia
Millî Eğitim Bakanlığı		00213 21 60 55 60		
Ministère de l'Agriculture et du développement Rural	www.minagri-algeria.org	00213 21 74 66 81	00213 21 74 51 29	Boulevard Colonel Amirouche
Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı				
Ministère des Travaux Publics	www.mtp-dz.com	00213 21 91 49 47	00213 21 91 35 85	Rue Mustapha Khalef - Ben Aknoun
Bayındırlık Bakanlığı	info@mtp-dz.com	00213 21 91 49 38	00213 21 91 35 95	
Ministère de la Santé, de la Population et de la Réforme Hospitalière	www.santé.dz	00213 21 27 05 63	00213 21 2796 41	Rue Mohamed Lalaa - El Mouradia
Sağlık, Nüfus ve Hastane Reformu Bakanlığı				
Ministère de la Culture	www.m-culture.gov.dz	00213 21 29 21 55	00213 21 29 20 65	Plateau des Annassers - Kouba
Kültür Bakanlığı				
Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche Scientifique	www.mesrs.dz	00213 21 91 47 96	00213 91 21 45	rue Doudou Mokhtar BenAknoun
Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı		00213 21 91 46 28		
Ministère de la Poste et des Technologies de l'information et de la Communication	www.mptic.dz	00213 21 42 71 20	00213 21 42 81 52	Boulevard Krim Belkacem
Posta, Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bakanlığı		00213 21 67 00 85		
Ministère des Relations avec le Parlement	www.mcrp.gov.dz	00213 21 79 11 20	00213 21 79 05 67	Rue Ali Bedjaoui - El Biar
Parlamento ile İlişkiler Bakanlığı	info@mcrp.gov.dz			
Ministère de la Formation et de l'Enseignement	www.mfep.gov.dz	00213 21 91 28 01	00213 21 9127 95	Rue des Frère Aissou - Ben Aknoun

professionnel				
Mesleki Eğitim Bakanlığı				
Ministère de l'Habitat et de l'Urbanisme	www.mhu.gov.dz	00213 21 74 75 32	00213 21 74 65 75	Rue Didouche Mourad
Konut ve Şehircilik Bakanlığı		00213 21 74 07 22		
Ministère du Travail de l'Emploi et de la Sécurité Sociale	www.mtss.gov.dz	00213 21 66 42 30	00213 21 66 38 27	Rue Mohamed Belouizdad
Çalışma, İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	informa@mtss.gov.dz	00213 21 65 99 99		
Ministère de la Solidarité Nationale		00213 21 44 99 50	00213 21 44 99 51	Route Nationale No1 Birkhadem
Ulusal Dayanışma Bakanlığı				
Ministère de la Pêche et des Ressources Halieutiques	www.mpeche.gov.dz	00213 21 43 39 51	00213 21 43 31 69	Rue des 4 Canons
Bahççılık ve Deniz Kaynakları Bakanlığı		00213 21 43 31 75		
Ministère de la Jeunesse et des Sports	www.mjs.dz	00213 21 65 54 39	00213 21 65 71 74	Rue Mohamed Belouizdad
Gençlik ve Spor Bakanlığı		00213 21 65 55 55		
Ministère de la Défense Nationale		00213 21 71 15 15	00213 21 72 02 71	Avenue Ali Khodja - les Tagarins - El Biar
Milli Savunma Bakanlığı				

TİCARET VE SANAYİ ODALARI

CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE D'ALGER B Amllcar Cabral 16000 Alger TEL : 00213 21 71 51 60-61 / 96 66 66 FAX: 00213 21 71 01 74	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DU SAHEL (ALGER) 8 RUE DES FRERES ADER ALGER TEL/FAX : 00 213 21 73 99 16 / 81 66 90 73 80 00
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DU SOUMMAM (SETIF) AVENUE DU 8 MAI 1945 N° :15 SETIF TEL : 00 213 36 91 52 02 / 21 14 50 FAX : 00 213 36 91 77 27/ 90 35 18/ 22 08 54	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE SEYBOUSE (ANNABA) PLACE MOHAMED BELOUZDAD BP.244 ANNABA TEL : 00 213 38 86 27 23/24 FAX :00 213 38 86 84 40
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE SERSOU (TIARET) 2 RUE BOUABDELLAH BOUABDELLI TIARET BP 442 TEL : 00 213 46 42 21 58 / 42 19 38 FAX : 00 213 46 42 19 38 – 42 87 77 –	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE SAOURA (BECHAR) SIEGE WILAYA DE BECHAR TEL : 00 213 49 81 55 38 / 81.55.38 FAX : 00 213 49 81 47 64 / 82 55 38
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE TAFNA (TLEMCCEN) 1 AVENUE EL YEBDRI MANSOUR TLEMCCEN TEL: 00 213 43 20 42 01– 27 22 36 FAX: 00213 43 27 22 40 /20.10.04	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE TIOUT (SAIDA) RUE DES FRERES FATMI BP.188 SAIDA TTTEL: 00 213 48 51 54 15 / 52 25 47 FAFAX : 00 213 48 50 31 95 /51 29 23
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE ZIBANS (BISKRA) 2 RUE KHAMLA BRAHIM BP.1647 BISKRA TEL : 00 213 33 74 66 92 FAX : 00 213 33 74 66 59/ 74.15.52	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE TITTERIE (MEDEA) 2 RUE DES FRERES BENTERKIA BP.215 MEDEA TEL/FAX : 00 213 25 58 53 28
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE MITIDJA (BLIDA) BD. COLONEL LOTFI EX SIEGE DE WILAYA DE BLIDA TEL: 00 213 25 41 49 59 FAKS: 00213 25 40 38 18	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DES OASIS (OUARGLA) BP. 448 OURGLA TEL/FAX : 00 213 29 71 53 05 FAX : 00213 29 71 39 90 / 71 36 75
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE L'ORANIE (ORAN) 8 BD DE LA SOUMMAM ORAN TEL : 00 213 41 39 12 99 / 39 29 59 / 39 54 77 FAX : 00 213 41 39 63 12 / 39 29 59	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE RHUMEL) (CONSTANTINE) 6 RUE DU 26 NOVEMBRE 1974 BP.394 CONSTANTINE TEL : 00 213 31 93 59 23/59 FAX : 00 213 31 93 78 07/ 09.78.04/ 94 73 87
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE OUARSENIS (CHLEF) 21 rue de la resistance chlef TEL/FAX : 00 213 27 77 54 22	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE NEMEMCHAS (TEBESSA) SIEGE DE LA WILAYA BP.12000 SOUK AHRAS TEL : 00 213 37 49 39 67-32 84 50 FAX : 00 213 37 49 41 75
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE DJURDJURA (TIZI OUZOU) RUE DES FRERES AIMEN BP 450 TIZI OUZOU TEL / FAX: 00 213 26 22 33 53 /22 33 51	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE M'ZAB (GHARDAIA) 25 AVENUE DU 1 ^{er} NOVEMBRE 1954 GHARDAIA TEL : 00 213 29 88 33 45 FAX : 00 213 29 8 8 51 35
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE DAHRA (MOSTAGANEM) 1 AVENUE BENYAHIA BELKACEM BP.99 MOSTAGANEM TEL : 00 213 45 21 57 89/ 21 81 83 / 21 67 09 FAX : 00 213 45 21 65 78 / 21 65 70	CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DES AURES (BATNA) 41 RUE MOHAMED SALAH BEN ABBES BATNA ALGERIE TEL:00 213 33 85 02 26 / 85 40 33 FAX:00 213 33 85 40 33 / 42 15 50
CHAMBRE NATIONALE DE COMMERCE ET D'INDUSTRIE DE BENI HAROUNE (MILA) BP.240 CITE BOUTOUT MILA TEL : 00 213 31 57 68 44 / 46 FAX : 00 213 31 57 68 45	

CEZAYİR'DEKİ TÜRK İNŞAAT FİRMALARI

Firma Adı ve Adresi	Yönetici Adı Soyadı e-mail adresi	İletişim Bilgileri
Aras Gemi Kurtarma ve Deniz İnşaat Tic. Ltd. Şti	Serkan Sunar info@arassalvage.com serkan@arassalvage.com	Tel : 021 692 619 Fax : 021 692 619
Arte Construction Systems (Sarl) Draria- Alger Cephe Kaplama	Adem Ardıç email: aardic@arteyapi.com.tr	Tel : 0 21 35 18 30 Fax : 0 21 35 78 63
Aska İnşaat A.Ş Cheraga- Alger	Ali Öztürkmen ali-ozturkmen@hotmail.com	Tel : 021 341 157 Fax: 021 341 160
Aslan Yapı ve Tic. Ltd. Şti. Hydra- Alger Konut- İşyeri İnşası	Mustafa Aslan mca@aslan-yapi.com.tr	Tel : 021 482 816 Fax : 021 482 875
Atlas Genie Civil Company Bir Mourad Reis- Alger	Yılmaz Barın yilmaz.barin@gmail.com	Tel : 021 563 847 Fax: 021 563 854
Beta Tek Construction Said Hamdine- Alger Mekanik işler	Cenk Birim-Engin Akbulut cbirim@betagrup.com	Tel/fx : 021 43 59 76
Bilyap İnşaat Enerji San.Tic. Kouba- Alger	Emin Gören- Kutlu Başöz emin.goren@bilyapinsaat.com.tr	Tel : 021 282 768 Fax : 021 282 426
Dorçe Prefabrik Yapı İnşaat ALGER	Mahmut Yalçın dorçe@dorçe.com.tr	
Doruk İnşaat Draria- ALGER	Kubilay Öktem sarldoruk@gmail.com	Tel /Fx: 023 57 33 87
Dünyalar R&C (Sarl) Cheraga- Alger	Mehmet Sarıoğlu msarioglu@dunyalalar-algerie.com Konut İnşası	Tel : 021 361 716 Fax : 021 361 555
Ece Turizm İnşaat Tic. A.Ş. Constantine- Algerie	Doğan Güneş- Mehmet Tekin udgunes@gmail.com Konut İnşası	Tel : 031 672 179 Fax : 031 672 178
Eryapı Sanayi ve Tic. Ltd.Şti. Cheraga- ALGER	Okan Saruhan eryapialger@gmail.com	Tel/Fx: 023 30 10 35
Gama Güç Sistemleri Hydra- ALGER	Onur İnanç Onur.inanc@gama.com.tr	Tel : 023 531 335- 37 Fax : 023 531 3 36
Günsayıl İnşaat Tic. San.Ltd. Şti. Bir Mourad Rais- Alger	Murat Yıldız Yusuf Kenan Arıkan info@gunsayil.com.tr	Tel : 021 542 003 Fax : 021 542 011
Işık İnşaat Taah. Tic. Ltd. Şti. Oran- Algerie	Mehmet IŞIK isikm@yahoo.com Konut	Tel/F: 041 400 115
İpek İnşaat San. ve Tic. A.Ş. Hydra- Alger	Mehmet Doğan mehmetdogan@ipekas.com Konut	Tel : 021 691 795 Fax : 021 691 795
Karamaden İnşaat Maden San.ve	Ayhan Erdoğan	Tel : 038 875 852

Tic. Ltd.Şti. Annaba- Algerie	ayhanerdogan@karamaden.com.tr	Fax : 038 875 729
Karataş İnşaat Madencilik (Sarl) Dely İbrahim- Alger	Kazım Duyar kazimduyar@yahoo.fr	Tel : 021 36 89 36 Fax : 021 36 89 45
Kuzu Toplu Konut İnşaat A.Ş. Dely İbrahim- Alger	Kubilay Öktem-Tanhu Çamlı kubilayoktem@gmail.com tanhucamli@gmail.com	Tel/fx: 021 91 77 45
Kontek İnşaat ALGER	Kayhan Çizmecioğlu- Ertan Ağar erenertan@kontekinsaat.com.tr kontekalger@kontekinsaat.com.tr	Tel : 021 72 15 89 Fax : 021 72 15 95
Kur İnşaat Dely İbrahim- Alger	Kemal Tankal- H.Can Kocaman k.tankal@kosgroupement.com Umur Gökhan Şekerci gokhan.sekerce@kur.com.tr	Tel : 021 374 633 Fax : 021 374 628
Özka İnş. Ltd. Alger Konut İnşası	Osman Nuri Kaysı- Halil Orhan Özba- Recai Bayhan onka06@gmail.com	Fax : 021 91 75 44
Makyol İnşaat Tur.ve Tic. A.Ş. Constantine- Algerie	Gökhan Özgüzelalp- Sinan Çolak- sinancolak@makyol.com.tr gokhanozguzelalp@makyol.com.tr Otoyol İnşası	Tel : 031 918 181 Fax : 031 918 787
Mapa İnşaat ve Tic. A.Ş. Hydra- Alger	Figen Türker figent@mng.com.tr Baraj İnşası	Tel : 021 609 139 Fax : 021 608 267
Mimko İnşaat Konsorsiyum Bir Mourad Rais- Alger	Okan Baycan- OzanMenekşe ozan.menekse@mimko.com.tr Konut inşası	Tel : 021 44 94 79 Fax : 021 291 279
Nil Alüminyum (Sarl) Sidi Menif- Zeralda- Alger	Mehmet Ertansel mertansel@nil-group.com Cephe Kaplama	Tel : 021 339 221 Fax : 021 339 257 Gsm: 0555 035 249
Net Mühendislik Elektrik San.ve Tic. A.Ş. Setif- ALGERİE	Erdem Erüstün- Zeynel Onur zonur@netmuhendislik.com.tr Elektirik ve mekanik işleri	Tel/F: 036 844 106
Nod Construction Systems (Sarl) Alger	M. Oğuz Şafak osafak@nodyapı.com	Tel : 021 30 84 93 Fax : 021 30 75 21
Nurol İnşaat ve Tic. A.Ş. Hydra- Alger Baraj İnşası	Nurettin Demir-Mahir Keskintaş nurettin.demir@nurol.com.tr mahir.keskinatas@nurol.com.tr	Tel : 021 480 576 Fax : 021 480 490
Özgün İnşaat Taah. Ltd. Şti. Alger- Algerie Tünel- Demiryolu	Remzi Karakullukçu H. Erdinç Palaz erdincpalaz@ozgun.com.tr	Tel : 021 461 177-78 Fax : 021 461 166
Özmert Algeria (Sarl) Oran- Algeria	Erdal Erdem Tunç eetunc@hotmail.com	Tel : 041 391 646 Fax : 041 391 689
Proje Dizayn Bir Khadem- Alger	Selçuk Erdoğan ali@projedesign.com selcuk@projedesign.com	Tel : 021 285 220 Fax : 021 285 231
Rönesans İnşaat Cheraga- Alger	Umur Kaya Umur.kaya@ronesans.com	Tel : 023 30 50 50 Fax : 023 30 50 50

Sarl Efes Construction Blida- ALGER İnş. Prefabrik, Altyapı	Ercan Töngür- Sarp Baran Özkan sarpbaranozkan@gmail.com	Gsm: 560 90 58 10
Sarl Dekinsan İnşaat Oran- Algeria	Kenan Kosen- Hakkı Keleşoğlu dekinsankenan@hotmail.com	Tel : 041 53 88 86 Fax : 041 53 88 87
Sistem İnşaat Ltd. Şti Skikda- ALGER – Otel inşaatı	Mustafa Sivri- Adem Yılmaz msivri@system.com.tr ayilmaz@system.com.tr	Gsm: 0780 17 40 72 Gsm: 0560 935 102
Şifa İnşaat Alger Konut	Mesut Özarlan- Durdu Doğan drd_4646@hotmail.com	Tel : 021 39 48 86 Fax : 021 39 48 87
SKN İnşaat Dely İbrahim- Alger	Sezai Konaçoğlu sknalger@gmail.com	Tel : 021 37 46 33 Fax : 021 37 46 28
Tuna İnşaat	Mahmut Tuna mahmut@tunacompany.com	Tel : 0312 418 7025 Fax : 0312 4179297
Yapı Merkezi İnşaat ve San. A.Ş. Zeralda- Alger	Gökalp Kahraman gokalp.kahraman@ym.com.tr Demiryolu Yapımı	Tel : 021 329 869 Fax : 021 329 886
Yüksel Proje Uluslararası A.Ş. Val d'Hydra- Alger	Mete Baykır mbaykır@yukselproje.com.tr	Tel : 021 591 147 Fax : 021 591 778
Volcana İnşaat (Sarl)	Mehmet Çelik info@sarlvolcana.com	Tel/Fx: 021 565 674
Ekos Group Trafo Merkezi, Yüksek Gerilim İmalatı- ALGER	Yiğit Akbaş- Mehmet Özyılmaz yigit.akbas@ekosinerji.com.	Tel : 021 64 18 07 Fax : 021 64 18 34

TÜRK YATIRIM FİRMALARI

Firma Adı ve Adresi	Yönetici Adı Soyadı e-mail adresi	İletişim Bilgileri
BIFA- SOALTUBI (Sarl) CONSTANTINE- ALGERİE	Necati Babaoğlu- Nuh Göleç, Okay Kaya soaltubi@yahoo.fr kayaokay@hotmail.com	Tel : 031 90 83 83 Fax : 031 90 82 11
HAYAT DHC (SARL) BLIDA	Tolga Yazgan tyazgan@hayat.dz Gsm : 0770 98 42 78	Tel : 025 39 41 97 Fax : 025 39 43 39
EL WAHA (EVYAP) INTERNATIONALE (Sarl) OUED SMAR /ALGER	Halit Akyol akyolgroupe@superonline.com	Tel : 021 69 13 13 Fax : 024 87 75 06
CAN HYGIENE SPA (Ontex) Rouiba- ALGER	Tuncay Köşker tuncay.kosker@ontexglobal.com	Tel : 021 813 110 Fax : 021 811 263
TOSYALI HOLDİNG Oran- Algerie Demir- çelik üretimi	Alp Topçuoğlu- Turan Küçüker alp@starihrcat.com damla.meral@toscelik.com.tr	Tel : 041 48 67 28 Fax : 041 48 67 22
Tayal Tekstil Sanayi (Taypa) Relizane- ALGERİE	Hüsamettin Toprak Fikret Çobanoğlu husamettintoprak@taypa.com.tr ;	Tel : 021 74 13 00 Tel : 021 23 94 67

		cobanoglufikret@hotmail.com	
ULTIPA (Sarl)	HUSSEYIN DEY- ALGER EMIN AUTO BAB EZZOUAR ALGER	Nihat Şahsuvarođlu emncez@hotmail.com Gsm: 0770 956 059 nsahsuvaroglu@eminauto.dz	Tel : 021 24 93 24 Tel : 021 24 95 48 Fax : 021 23 15 63 Direction Commerciale Tel : 021 24 96 14 Fax : 021 24 66 66
SARL SIESTA	Plastik Mamul Üretimi SETİF- ALGERİE	Şeref Gökalp	Tel : 036 86 21 55 Fax : 036 86 30 58
SARL COCCINELLE	ALGER Mobilya üretimi, End. mutfak	Ali Tan- Mustafa Tan tan.mustafa@gmail.com	Tel/ Fx: 021 30 94 10 Gsm : 0770 95 64 64
GÖKAY GROUP	Oran- ALGERİE Çimento İmalatı	Şükrü Teneş- Şadan Teneş sadan@gokaygroup-com	Tel: 0982 400 535

AVUKAT LİSTESİ

MAITRE OUALI RACHİD

101, RUE DIDOCHE MOURAD 16003- ALGER
TEL : 00 213 21 23 77 35 - FAX : 00 213 23 77 36
GSM : 00 213 661 518 130 MAIL- OUALI.AVOCAT@HOTMAIL.FR

CABİNETMAP- EL HAMİD MOUHOUBİ

TEL : 00 213 21 67 75 96 FAX : 00 213 21 67 10 18
GSM : 00 213 661 12 66 75 E-MAIL : CABİNETMAP@HOTMAIL.FR

MAITRE ZEGHDOUD Sihem

79,Rue du 1er Novembre ROUIBA
Tel : 00 213 555 247 389 Email : sihem.zehdud@hotmail.fcom

MAITRE WASSILA BENZINA (ENG. FRANS)

13, RUE MOHAMED BENZINA
GSM: 00 213 550 074 917

MAITRE HANNANE MOHAMED -

93, RUE KHOUDJALI MOHAMED BOUFARIK
TEL/FAX :00 213 25 47 59 60 GSM : 00 213 770 61 33 31

MAITRE DJOUAHIR ABDELKERİM

9. RUE AHMED AOUN (EN FACE DAIRA) EL HARRACH ALGER
TEL :00 213 21 52 18 06

AVOCATS SANS FRONTIERES- MAITRE HABIB ZERHOUNI

27 BOULEVARD ZIROUT YUCEF ALGER CENTRE- ALGER
TEL :00 213 21 73 90 52 FAX :00 213 21 73 90 52

MAITRE MUSTAPHA ROUBAH -

4. RUE FRERES KHELLADI ALGER
TEL :00 213 21 73 79 38 FAX :00 213 21 73 97 60

MAITRE YAMINA KEBİR

10 RUE ENFANTIN ALGER BP 298 HYDRA ALGER
TEL/FAX :00 213 21 74 92 19

MAITRE ABDULKADER HAMMOUCHE

TEL :00 213 21 97 28 48 GSM :00 213 661 55 21 68

MAITRE HAMİD BENKERROU

CITÉ BAINEM BT G No. 139 HAMMAMET/ALGER
TEL: 021 958415 GSM: 0773 561051

MAITRE DERVİS CEZAYIRLI SAVSEN

TEL : 00 213 554277197 / 00 213 552 46 77 78
E MAIL: sevsen1972@hotmail.fr

GÜMRÜK DANIŞMANI – MALİ MÜŞAVİR LİSTESİ

LAMİNE KALAM - SARL STIK

Tel : + 213 21 23 63 14-15 Fax: + 213 21 83 89 95

Gsm: + 213 555 24 29 28 E- mail: stiktransit@yahoo.fr

ALPHA TRANSIT & LOGISTICS

Tel: + 213 21 63 24 63 Fax: + 213 21 63 24 65

Gsm: + 213 661 38 08 10 E- mail: alpha_transit@yahoo.fr

TİME TRANSİT

Tel: + 213 21 64 47 14- + 213 21 63 49 32 Fax: + 213 21 64 29 72

E mail: time_transit@yahoo.fr

DANIŞMAN- MALİ MÜŞAVİR

Tel: + 213 21 53 09 83 Fax: + 213 21 53 96 98

Gsm: + 213 661 698 173 E mail: tazdaitali@hotmail.com

SYMBIOSE - DANIŞMANLIK ŞİRKETİ- Adel Kaoula

Tel/ Fax: + 213 21 67 57 50/66 99 89- + 213 21 54 66 58

E mail: adel.kaoula@symbiose-env.com

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Ticaret Anlaşması

İmza tarihi: 09.05.1979

Resmi Gazete Tarih ve No: 29.11.1979 / 16824

Turizm İşbirliği Anlaşması

İmza tarihi: 12.01.1980

Resmi Gazete Tarih ve No: 14.03.1980/16929

Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması

İmza tarihi: 20.10.1983

Resmi Gazete Tarih ve No: 28.12.1983 /18265

Sivil Havacılık Anlaşması

İmza tarihi: 18.04.1986

Resmi Gazete Tarihi: 19.04.1990

Hukuki İşbirliğine İlişkin Anlaşma

İmza tarihi: 14.05.1989

Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması

İmza tarihi: 02.08.1994

Resmi Gazete Tarih ve No: 30.12.1996/22863

Meteoroloji Alanında Teknik İşbirliği Protokolü

İmza tarihi: 25.02.1998

Resmi Gazete Tarihi: 23.10.1998

Deniz Taşımacılığı ve Seyrüseferin Anlaşması

İmza tarihi: 25.02.1998

Resmi Gazete Tarih ve No: 28.10.1998/23507

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması

İmza tarihi: 25.02.1998

Veteriner ve Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması

İmza tarihi: 15.05.1998

Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına İlişkin Anlaşma

İmza tarihi: 08.09.2001

Dostluk ve İşbirliği Anlaşması

İmza tarihi: 23.05.2006

Parlamentolararası İşbirliği Protokolü

İmza Tarihi: 06.11.2006

Adli İşbirliği Protokolü

İmza Tarihi: 10.01.2007

KEK 9. Dönem Protokolü

İmza tarihi: 2010

KEK 10. Dönem Protokolü

İmza tarihi: 26.09.2012